

1083602

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

ALAPSZABÁLYAI ÉS ÜGYRENDJE

BUDAPEST

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA

1936

MTA
KIK

0 00006 15162 1

A Magyar Tud. Akadémia jelenlegi alapszabályait egészében az 1869. április 15-én, 16-án és 19-én tartott nagygyűlés állapította meg. (Ő cs. és apost. kir. Felsége jóváhagyta és megerősítette 1869. június 14-én).

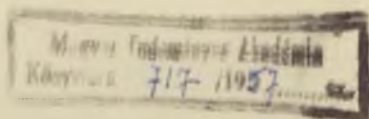
Az 1882. május 31-én tartott nagygyűlés iktatta be a jelenlegi 56. §-t. (Ő cs. és apost. kir. Felsége jóváhagyta és megerősítette 1882. július 13-án).

Az 1883. május 19-én tartott nagygyűlés a 42. §-on módosított. (Ő cs. és apost. kir. Felsége jóváhagyta és megerősítette 1883. augusztus 25-én).

Az 1888. május 4-én tartott nagygyűlés a 16. és 22. §-on módosított. (Ő cs. és apost. kir. Felsége jóváhagyta és megerősítette 1888. június 8-án).

Az 1909. április 29-én tartott nagygyűlés módosította a 22. §-t és beiktatta a 28. §-t. (Ő cs. és apost. kir. Felsége jóváhagyta és megerősítette 1909. november 4-én).

Felelős kiadó: Dr. VARGA SÁNDOR.

A M. T. AKADÉMIA ALAPSZABÁLYAI.

I. FEJEZET.

Cél és eszközök.

1. §. A M. T. Akadémia Budapesten, Ő cs. és apost. királyi Felsége különös oltalma alatt álló tudományos intézet, melynek *célja a tudomány és irodalom magyar nyelven művelése és terjesztése.*

2. §. E célra tudományos *vizsgálatokat* és kísérleteket tétet, tudományos *fölfedezéseket* elősegít, eredeti *munkákat* írat, régi és új *remekírókat* s egyéb jeles *műveket* fordíttat.

3. §. A történet, nyelv, irodalom és művészet *emlékeit* fölkeresi s a tudomány gyarapodására szolgálókat ismerteti.

4. §. Tudományos szempontból, különösen a hazának minden tekintetben megismertetésére, *utazásokat* tétet vagy segél.

5. §. A tudományos, valamint a szépirodalmi munkásságot *jutalomtételek* által is éleszti és irányozza.

6. §. A tudományos *ismereteket* könyvtára, valamint eredeti és fordított munkák kiadása és felolvasások által *terjeszti.*

7. §. Jeles munkák *kiadását* eszközli vagy elősegíti.

8. §. Kitűnő tudósoknak, munkásságuk folytatására, *amennyire* teheti, *segélypénzt* rendel.

9. §. Saját munkálkodása eredményeit nyomtatásban közzéteszi.

10. §. A törvényhozás és kormány által hozzá utasított *tudományos kérdésekben* véleményt mond.

11. §. Mindez ügyeket az Akadémia, illetőleg az igazgató-tanács tagjai különmemű *ülésekben* végelik : még pedig a *szellemi* ügyeket elsősorban az *osztályok* intézik, az *anyagi* ügyeket az *igazgató-tanács* kezeli ; mind az osztályok, mind az igazgató-tanács az Akadémia alapszabályai értelmében.

II. FEJEZET.

Az Akadémia szervezete.

12. §. Az Akadémia szervezetét alkotják : az *elnök*, a *másodelnök*, az alább meghatározott minőségű *tagok*, az *igazgató-tanács*, a *főtítká*r, az osztályok *elnökei* és *títkárai*, s a szükséges *tiszti- és altiszti (szolga) személyzet*.

III. FEJEZET.

Tagok.

13. §. A *tagok* belsők és külsők ; *belsők*, kik a magyar tudományosságot mozdították elő, akár hathatós pártfogás, akár irodalmi munkálkodás által ; *külsők*, kik a tudományt nem magyar nyelven művelik. A belső tagok tiszteletiek, rendesek és levelezők.

14. §. A *tiszteleti* tagok vagy oly tudománypártoló hazafiak közül választandók, kiknek megnyerésétől az Akadémia díszre s java öregbedését várja, vagy oly jeles tudósok és írók közül, kik a tudomány vagy az Akadémia körül érdemeket szereztek. Az Akadémia

mindennemű ülésében, a más osztályok zárt ülései kivételével, székök és szavazatuk is van.

15. §. A *rendes* tagok az érdemesebb levelező tagok közül választandók. Az Akadémia mindazon üléseiben székök és szavazatuk van, melyekben a tiszteleti tagoknak. Kötelességök a tudomány művelése, az Akadémia által rájuk bízott teendők teljesítése, s folytonos részvét az Akadémia munkásságában.

16. §. A *levelező* tagok jeles munkálkodásuk által kitűnt magyar tudósok és írók sorából választandók. Az Akadémia mindennemű ülésében, a más osztályok zárt ülései kivételével, székök s osztályuk üléseiben szavazatuk is van. Kötelességök a tudomány művelése s az Akadémia által rájuk bízott teendők teljesítése.

17. §. A *külső* tagok azon, nem magyarul író tudósok sorából választandók, kik vagy a tudományosság körül érdemeikkel hírt szereztek, vagy Magyarországot, vagy az Akadémiát közelebbről érdeklő munkával az Akadémia különös kitüntetésére méltókká lettek. Az Akadémia mindennemű ülésében, a más osztálybeli zárt ülések kivételével, székök van.

18. §. Minden *tag* valamely osztályba van sorozva.

19. §. Minden belső és külső *tagot* az illető osztálynak, titkos szavazat útján, a jelenlevő tagok kétharmad szótöbbséggel tett ajánlata alapján, a nagygyűlés, szintén titkos szavazással s kétharmad szótöbbséggel, *választ*.

20. §. Minden újonnan választott *rendes* és *levelező* tag, osztályába tartozó dolgozattal, egy év alatt, *széket foglal*, mire az elnöktől s főtítkártól aláírt *oklevéllel* tiszteltetik meg, mely őt akadémiai jogai gyakorlatába helyezi. A tiszteleti és külső tagoknak azonnal megválasztásuk után adatik ki az oklevél. Az oklevél minden tagot akadémiai *címének* nyilvános viselésére feljogosít.

ALAPSZABÁLYOK.

IV. FEJEZET.

Osztályok.

21. §. Az osztályok száma három, ú. m. :

I. a nyelv- és széptudományi osztály;

II. a bölcséleti, társadalmi és történeti tudományok osztálya;

III. a matematikai és természettudományok osztálya.

22. §. Az I. osztálynak 8 tiszteleti, 16 rendes s 40 levelező, a II. és III. osztálynak külön-külön 9 tiszteleti, 24 rendes és 60 levelező tagja lehet.

V. FEJEZET.

Igazgató-tanacs.

23. §. Az *igazgató-tanácsot* a két elnök, a főtitkár s 24 tag alkotja. E 24 tagot felerészben az igazgató-tanács az alapítók és oly férfiak sorából, kiknek megnyerése által az Akadémia dísze és java öregbedését várja, tekintet nélkül arra, hogy az Akadémia tagjai-e vagy sem ; felerészben az Akadémia a belső tagok sorából egyszerű többséggel választja. (Ügyrend 35. §.)

24. §. Az igazgató-tanács azon tagjainak, akik az Akadémiának nem tagjai, az igazgatósági és elegyes ülésekben *szavazatuk* és *székök*, — az összes ülésekben, a nagygyűlésben s a közülésben *székök* van.

25. §. Az igazgató-tanács örökös az Akadémia *vagyona* fölött s annak állásáról az Akadémiának évenként kimerítő jelentést tesz. Az Akadémia bevételeit és kiadásait kezelteheti valamely hazai pénzügyintézet által is ; ez esetben azon intézetet ő választja meg, s az azzal való viszonyokat ő szabályozza.

Választ egyszersmind egyszerű szótöbbséggel *ügyészt és gondnokot*.

26. §. Intézkedései különösen kiterjednek :

1. Az alapítványi tőkékre s a kiadott kölcsönökre, melyekre nézve gondoskodik, hogy a törvények értelmében biztosíttassanak, s kamataik pontosan befolyjanak.

2. Az általa választott gondnokra és ügyészre, kik közvetlenül tőle függenek s az ő utasítása szerint járnak el.

27. §. Ezek szerint *hatáskörébe* esnek : a pénzügyi kimutatások és számadások megvizsgálása, a gondnok és ügyész utasítása, eljárásaik helybenhagyása, az évi költségvetés megállapítása, a gazdasági ügyek tárgyalása ; általában az Akadémia pénzügyeinek intézése.

28. §. Tudományos társulatoknak segélyt, valamely osztály javaslatára és az összes ülés ajánlatára, csakis az igazgató-tanács szavazhat meg.

VI. FEJEZET.

Ülések.

29. §. Az *osztály-ülések* tárgyai : mindennemű tudományos előadás és eszmecsere, jelentések és kisebb közlések tétele, tudományos indítványok és vállalatok tárgyalása, a jutalomügyi, tagválasztási előkészületek, az osztály költségvetése iránt javaslattétel.

30. §. Az *összes ülések* tárgyai : gyász- és emlékbeszédek, főkönyvtárnok (50. §) választása, az illető osztály véleménye alapján a nagygyűlésnek fönntartott jutalmak odaítélése s új jutalomkérdések kiützése, munkák íratása s kiadása, az összes Akadémiát

illető indítványok s az osztályi és igazgatósági ülésekből áttett ügyek tárgyalása s eldöntése.

31. §. A *nagygyűlések* tárgyai: az osztályokba, illetőleg az igazgató-tanácsba (23. §) tagok, osztály-titkárok választása, az osztályok jelentése alapján jutalmak odaítélése s új jutalomkérdések kitűzése.

32. §. Az *elegyes ülések* tárgyai: az elnökök és főtitkár választása, valamint az 56. §-ban jelzett esetben, az alapszabályok változtatása tárgyában szavazás, az ugyanazon §-ban szabályozott módon.

33. §. Hogy a *végzéseknek érvényök* legyen: az osztályi és igazgatósági ülésekben legalább 9, az összes ülésekben legalább 12, a nagygyűlésen s az elegyes ülésben legalább 25, szavazattal bíró tag jelenléte szükséges. A szavazatok egyenlősége esetében nem hozatik határozat.

34. §. Az elsorolt ülések oly ügyeket, melyek folytonos munkásságot, vagy bővebb megvitatást vagy tervezést igényelnek, *bizottságokhoz* utasítanak. A bizottságok vagy állandók, vagy ideiglenesek.

Az *állandó* bizottságokra bizonyos folyó munkák és teendők, gyűjtések, nyomozások, könyvkiadások bízhatnak. Tagjaikat vagy közvetlenül, vagy az illető osztály ajánlatára az összes ülés választja, ha szükségesnek látszik, *meghívott tagokul* oly szakférfiak közül is, kik nem tagjai az Akadémiának.

Az *ideiglenes* bizottságokat az illető ülés bizonyos munkák, pályairatok, fontos indítványok, számadások stb. megvizsgálására, minden külön alkalommal külön küldi ki, amennyiben lehet, saját kebeléből. Teendőik elvégeztével megbízatásuk megszűnik.

35. §. Az *ünnepélyes közülés* tárgyai: évi jelentés az Akadémia munkásságáról, emlékbeszédek, tudomá-

nyos és költői művek felolvasása, jutalmak, jutalomkérdések s az új választások kihirdetése.

36. §. Az osztályok ülései, valamint az összes és közülések *nyilvánosak*; szükség esetében az osztály-ülések és az összes ülések *zártakká* alakulhatnak.

37. §. Az osztályülésekben az osztályelnök, az Akadémia minden egyéb ülésein az akadémiai elnök, vagy távollétében a másodelnök *elnököl*; ezek jelen nem létében az *elnöklés joga* az osztályülésben az osztálybeli legrégibb tiszteleti vagy rendes tagot, összes ülésben a legidősb osztály-elnököt, igazgatósági és elegyes ülésben pedig a legrégibb igazgató-tanácsi tagot illeti. Az *osztályok* háromévenként, tiszteleti vagy rendes tagokból, és ugyanakkor a *bizottságok* is magok *választják* elnökeiket.

38. §. Mindenik osztály *havonként* 1—3 osztályülést, az összes Akadémia *havonként* egy összes ülést, *évenként* pedig egy nagygyűlést s ezzel összekötött ünnepélyes közülést, szükség esetén elegyes ülést tart; az elnök azonban bármelyik ülést soronkívül is összehívhatja. Az igazgató-tanács a szükséghez képest évenként legalább két ülést tart.

VII. FEJEZET.

Tisztviselők.

39. §. Az *elnök* az összes Akadémia élén áll; képviseli hatóságok és magánosok irányában, ügyeit közvetlenül vezérli, szabályainak pontos megtartása s határozatainak végrehajtása fölött őrködik.

40. §. Az elnököt az elegyes ülés, a tiszteleti, rendes és igazgatósági tagok titkos szavazatával, egyszerű szó-

többséggel, a belső tagok sorából, három évre *választja*. A három év leteltével újra megválasztható. A választás az államfő *mege erősítése* alá bocsátandó.

41. §. Az elnököt gátoltatása esetében a *másod-elnök pótolja*.

42. §. A másodelnök *választása* úgy történik, mint az elnöké, s szintén az államfő mege erősítése alá bocsátandó. A másodelnök azonban a három év leteltével a legközelebbi háromévi ciklusra újra meg nem választható.

43. §. Egyik elnöknek Budapesten kell laknia.

44. §. A *főtitkár* az Akadémia határozatainak a szellemi téren végrehajtója, viszi a nagygyűlés, az összes, igazgatósági és elegyes ülések jegyzőkönyveit; a nagygyűlésen, az összes és elegyes ülésekben előadóképen működik, folytatja az összes Akadémia levelezését, írja történetét, évi jelentését s mindennemű tudósításait, szerkeszti Értesítőjét, ügyel könyvkiadásaira és a könyvraktárra és őrzi levéltárát.

A főtitkár akadályoztatása esetében az elnökség az osztálytitkárok közül *helyettest* nevez.

45. §. A főtitkárt az elegyes ülés titkos szavazattal, egyszerű többséggel, a rendes tagok sorából élet-hossziglan *választja*.

46. §. A főtitkár mellé, ajánlata alapján, az elnök *hivatal-vezetőt* nevez ki, aki a főtitkár közvetetlen rendelkezése alatt áll.

47. §. A *gondnok* az Akadémia határozatainak anyagi téren végrehajtója; ő őrökdi az épületek fölött. Működéséről az igazgató-tanács előtt évenként beszámol.

48. §. Mindenik *osztálynak* egy külön *titkára* van. Ezek az illető osztály előadói, szerkesztik kiadványait,

jegyzőkönyveit és tudósításait, viszik az osztálybeli levelezést.

49. §. Az osztálytitkárokat az illető osztályok ajánlatai alapján a nagygyűlés titkos szavazással, egyszerű többséggel, a rendes tagok sorából élethossziglan *választja*. Akadályoztatásuk esetére az osztályelnök nevez ki *helyettest*.

50. §. A *főkönyvtárnokot* az összes ülés egyszerű szótöbbséggel élethossziglan választja és a gróf Teleki-nemzetség alapító ága *nevezi ki* a belső tagok sorából; az *alkönyvtárnokokat* és a könyvtár egyéb tisztviselőit, a könyvtári bizottság ajánlata alapján, az Akadémia elnöke nevez ki. A könyvtári személyzet a főkönyvtárnok közvetlen rendelkezése alatt áll.

51. §. Az elnök nevez ki az Akadémia egyéb tisztviselőit, valamint az altiszteket (szolgákat). Ez utóbbiak közvetlenül a gondnoknak és közvetve a főtitkárnak vannak alárendelve.

VIII. FEJEZET.

Fizetések és díjak.

52. §. Az igazgató-tanács állapítja meg a főtitkár, a főkönyvtárnok, a főtitkári hivatal vezetője, a gondnok fizetését; ugyanaz szabja meg az osztálytitkárok, a könyvtár-személyzet, az ügyész és a többi tisztviselők *évdíját*, valamint az altisztek (szolgák) járandóságát.

53. §. Mely tisztviselők és altisztek (szolgák) *lakjanak* az Akadémia épületében, az igazgató-tanács határozza meg. A főtitkár az Akadémia palotájában köteles lakni.

54. §. A *rendes tagok*, ha a pénztár ereje engedi, a régibbség szerint, az igazgató-tanács által meghatározandó számmal, évi *fizetést* fognak kapni.

55. §. A tagoknak az Akadémia megbízásából végzett munkálatai, valamint az Akadémia nyomtatványai közé fölvett dolgozatai *díjaztatnak*.

IX. FEJEZET.

Alapszabályok módosítása.

56. §. Az alapszabályok módosítása iránt indítványt mind az Akadémia összes ülésében, mind az igazgató-tanács ülésében lehet tenni.

Az indítványnak, az illető testületben szavazattal bíró, legalább is öt tag által aláírva kell beadatni.

Az indítvány tárgyalására vegyes bizottság küldetik ki az Akadémia elnökének elnöklete alatt, mely bizottságba az igazgató-tanács hat tagot, az összes ülés szintén hat tagot küld ki; ez utóbbiak sorába mindegyik osztály két-két tagot titkos szavazással választ.

A bizottság, a beadott indítványt tárgyalván, jelentését az összes ülés és igazgató-tanács elébe terjeszti. Ha az indítványt mindkét testület elfogadja vagy elveti: az ügy elintézettnek tekintetik.

Ha ellenben a két testület határozatai közt eltérés mutatkozik: az eldöntés a nagygyűlés idején tartandó elegyes ülésre bízatik, olyképpen, hogy az igazgató-tanács összes jelenlevő tagjai és az Akadémia többi tiszteleti és rendes tagjai egyenlő számban gyakorolják a szavazatjogot; ha egyik testületből több tag van jelen, mint a másikból, közülök annyi tag kisorsolandó, hogy számuk a másik testület jelenlevő tag-

jaival egyenlő maradjon. Az elnök is szavaz. A végzés érvényességéhez *legalább tizenkilenc* szavazó jelenléte szükséges ; általános többség dönt.

(V. ö. az Ügyrend 37. §-át.)

X. FEJEZET.

Szünet.

57. §. Az Akadémia július, augusztus és szeptember havában szünetel.

A M. T. AKADÉMIA ÜGYRENDJE.

I.

Osztályok.

1. §. Az Akadémia három tudomány-osztályból áll, amelyeknek köre, két-két alosztályba csoportosítva, következőleg állapítottatott meg:

I. Nyelv- és széptudományi osztály: *A)* Nyelv-tudományi alosztály. *B)* Széptudományi alosztály.

II. Filozófiai, társadalmi és történelmi tudományok osztálya: *A)* Filozófiai és társadalmi tudományok alosztálya. *B)* Történelmi tudományok alosztálya.

III. Matematikai és természeti tudományok osztálya: *A)* Matematikai és fizikai tudományok alosztálya. *B)* Természettudományok alosztálya.

II.

Tagok.

2. §. Minden osztály az Alapszabályok 22. §-ában meghatározott számú tiszteleti, rendes és levelező tagból áll; a rendes és levelező tagok felerészben az *A)*, felerészben a *B)* alosztályhoz tartozó tudományok művelői közül választatnak. A tiszteleti tagoknak az Akadémia mindennemű ülésében székek és szavazatuk van.

3. §. A *tiszteleti tagok* kötelességei az Alapszabályok 14. §-ából folynak. Elvárja tőlük az Akadémia, hogy

ülésein mennél gyakrabban megjelenjenek és érdekeit buzgón előmozdítsák.

4. §. A *rendes és levelező tagok* kötelességei :

a) Időnként szaktudományuk előbbvitelére szolgáló értekezéseket bemutatni és folytonosan résztvenni az Akadémia munkásságában.

b) A szakjukban feltűnő nevezetesebb haladásokat, valamint a tudományosság előmenetelére szolgálható tényeket, adatokat és észleleteket az illető osztályban ismertetni.

c) A tudományok magyar nyelven gyarapítására az Akadémián kívül is törekedni.

d) A véleményadásra hozzájuk utasított mindenemű nyomtatott vagy kézirati munkát, pályaművet, tanulmányt, fölfedezést, javaslatot megvizsgálni és a megszabott időre írott jelentést tenni róluk.

e) Minden egyéb, az osztálytól nyert megbízásokban eljárni.

5. §. Az Akadémia tagjai tartoznak *tudományos dolgozataik jegyzékét* évenként az Almanach számára a főtitkári hivatalhoz beküldeni. Ugyane célból az újonnan választott tagok a születésükre vonatkozó adatokat is közlik a főtitkárral.

6. §. A tagok fölkéretnek, hogy *önéletrajzi följegyzéseiket* pecsét alatt a főtitkári hivatalba küldjék be, hogy azokat haláluk után fel lehessen használni.

III.

Titkárok.

7. §. A *főtitkár* teendői (az Alapszabályok 44. §-a szerint) a következők : a) A hatásköréhez tartozó ülések jegyzőkönyveit három nap alatt elkészíti, úgy az

elnökkel, mint az elnök által kijelölt tagokkal hitelesítetteti és a szükséges számú példányban letisztáztatja. *b)* Az illető határozatokat a jegyzőkönyv hitelesítésétől számítandó 8 nap alatt végrehajtja, akadály esetében az elnököt értesíti. A végrehajtás a főtitkári hivatal Iktató-könyvében feljegyzendő. *c)* A jegyzőkönyv azon szakaszát, melynél fogva valamely ügyben bizottság küldetik ki, kiíratja s az illető bizottsági elnöknek 8 nap alatt, sürgető esetben hamarabb is, saját aláírásával megküldi, hogy ez a kiküldött tagokat egybehívathassa és a bizottság a jegyzőkönyvileg kijelölendő zárnagra jelentését beadhassa. *d)* A függőben levő tárgyakat, be nem adott jelentéseket stb. nyilvántartja, elintézésöket koronként sürgeti, s ha eredménye nem lenne, az Akadémiának jelentést tesz. *e)* A levelezést vezeti. Ez, amennyiben az Akadémia nevében, külföldi intézetekkel és tudósokkal folytatatik, rendszerint két nyelven szerkesztendő, t. i. az eredeti magyar szöveg mellett, mely mint olyan aláíratik, oldallag latinul, vagy azon tudományos testület nyelvén, melyhez a levél az Akadémia nevében intézetik. *f)* Szerkeszti az Akadémia Értesítőjét, Almanachját s minden nyomtatványát, melyek nem az osztályok vagy bizottságok gondjai alá tartoznak. *g)* Hivatalának levéltárára felügyel s belőle a tagoknak csak térítvény mellett kölcsönöz. *h)* Az akadémiai kiadások költségeit a költségvetés alapján utalványozza s erről könyvet vezet. Az utalványozás körül követendő eljárást az igazgató-tanács ügyrendje szabályozza. *i)* Az Akadémia vagyoni ügyei körül az igazgató-tanács ügyrendjében megállapított teendőket végzi. *k)* Gondoskodik arról, hogy a főtitkári hivatal tisztviselői köteleseégeiket pontosan teljesítsék. *l)* Az Akadémia palotá-

jában a főtitkári hivatallal kapcsolatos lakásban tartozik lakni. *m)* Az ünnep-, vasárnapok és a szünet kivételével köteles naponként délelőtt az irodában két hivatalos fogadó órát tartani, valamint az összes és osztály-ülések napján is délután 4—5-ig, s egyszerűsmind kívánatos, hogy az osztályülésekben rendszeren résztvegyen. *n)* Szünete 2 hónapra terjed, július- és augusztusra. Ez idő alatt az osztálytitkárok, az Akadémia elnökének engedelmével, kölcsönös megállapodás szerint helyettesítik.

8. §. Az *osztálytitkárok* az Alapszabályok 48. §-a értelmében az osztály előadói, jegyzői és szerkesztői. Nevezetesen: *a)* Az osztályülés jegyzőkönyvét, az ülés után 24 óra alatt elkészítvén, hitelesítették s beküldik a főtitkárhoz, hogy az Akadémiai Értesítőben kinyomassa. Egy példány az osztály használatára marad. *b)* Az osztály hatásköréhez tartozó határozatokat 8 nap alatt foganatosítják. *c)* Szerkesztik az osztály kiadványait s ügyelnek arra, hogy bennök az Akadémia helyesírása megtartassék. *d)* Nyilvántartják az osztály összes ügyeit és vezetik levelezését. *e)* Mint az osztályelnök megbízottjai, ők gondoskodnak a zárt osztályülések havonkénti, vagy szükség esetében rendkívüli egybehívásáról. Ez ülések jegyzőkönyvét szintén ők vezetik és határozatait végrehajtják. *f)* Gondoskodnak arról, hogy osztályuk nyilvános ülésein tudományos előadásban hiány ne legyen; e végre a zárt osztályülést jőeleve figyelmeztetik; szükség esetén egyes tagokat föl is szólítanak. *g)* A nyilvános üléseken előforduló tárgyak sorrendjét elkészítik és kellő időben beküldik a főtitkári hivatalnak, a hírlapokban leendő közzététel végett. *h)* Gondoskodnak arról, hogy a pályamunkák bírálói jelentéseiket idején elkészítsék, hogy

a pályázatok felett a kitűzött határnapon dönteni lehessen. *i)* Figyelemben tartják az osztály kiadásait és az osztály költségvetése terhére kifizetendő számlákat, illetőleg utalványokat ellenjegyzik.

IV.

Elhunyt tagok végtisztelete és emlékezete.

9. §. Elhunyt tagjait az Akadémia a következő végtiszteletben részesíti: *a)* Az Akadémia palotájára gyászbogót tűz ki és az elhunyt tag ravatalára koszorút tesz. *b)* Ha a haláleset Budapesten fordul elő, az Akadémia tagjai részt vesznek a temetésen, és ha ez az akadémiai ülés idejére esnék, az ülés más napra halasztatik el. *c)* Ha az elhunyt tag oly szegénységben halt el, hogy tisztességes temetése nem eszközölhető, erről az Akadémia gondoskodik.

10. §. Az Akadémia elhunyt tagjai emlékezetét háromféle módon tiszteli meg: *a)* *Rövid gyászjelentéssel*, amellyel az elhunyt tag halálát a főtitkár a legközelebbi összes ülésben az Akadémiának tudomására hozza. *b)* *Nekrológgal*, mely az elhunyt életét s írói pályáját jellemző adatokat tartalmazza és az Értesítőben közölteendő. *c)* *Emlékbeszéddel*, mely 16 nyomtatott oldalra terjedhet. — *Belső tagoknál* haláluk után 3 évvel zárt osztályülés dönt, hogy osztályülésben rövidebb megemlékezés, vagy összes ülésben emlékbeszéd tartassék. Utóbbihoz az összes ülés hozzájárulása is szükséges. (Minden esetben titkos szavazással, egyszerű szótöbbséggel.) Az emlékbeszéd 2 éven belül megtartandó. *Kültagjairól* az Akadémia rövid nekrológban emlékezik meg; emlékbeszéddel csak akkor, ha az osztály- és összes ülés szerint az elhunytak az Akadémiával és a

magyarsággal való kapcsolata indokolja. *d)* Az Akadémia kiválóan érdemesült elhunyt tagoknak *képmását* (arc-kép, szobor) palotája termeiben elhelyezi. Ezt az osztály- és az összes ülés javaslatára, rendszerint az illető tag elhunytja után 3 évvel, a nagygyűlés határozza el titkos szavazás útján. (Lásd Ak. Ért. 1934. év, 302. l.)

V.

Tagválasztás.

11. §. A tagválasztás ajánlás alapján történik. Minden akadémiai tagnak joga van a saját alosztályába a saját tudománykörével foglalkozó szakférfiakat tagokul ajánlani; azonban egy-egy tag csak annyit ajánlhat, a hány hely az illető alosztályban üresedésben van.

Az írásbeli ajánlást február végéig a főtitkári hivatalhoz kell beküldeni. E határidőn túl azon évre ajánlások el nem fogadtatnak.

A beérkezett tagajánlásokat a főtitkár, osztályok és alosztályok szerint csoportosítva, kinyomatja és az összes tagoknak megküldi.

A nagygyűlés első napján mindegyik osztály a saját tagjai által ajánlottakra titkosan szavaz és azokat, akik legalább kétharmad szótöbbséget nyertek, mint az osztály ajánlottait az összes Akadémia elé terjeszti.

Az osztályoknak e jelentéseit a főtitkár a nagygyűlés második napján bemutatja.

A nagygyűlés harmadik napján az összes Akadémia tiszteleti és rendes tagjai titkos szavazással és kétharmad szótöbbséggel választják meg az osztályok ajánlottjai közül a tagokat. Az osztályok egymásutánja sorshúzás útján állapíttatják meg, mire a szavazás osztályonként előbb a tiszteleti, azután a rendes, majd

a levelező és végre a külső tagokra történik az ajánlatoknak az osztályban nyert szavazataik sorrendjében, golyózás által.

A megválasztott tagokat a főtitkár nyomban értesíti megválasztásukról.

VI.

Akadémiai ülések.

12. §. Az Akadémia hetenként egyszer, ú. m. hétfőn délután tart ülést; szükség esetén vagy valamelyik osztály kívánatára többször és más napon is tarthat ülést.

13. §. Rendszerint minden hónap utolsó hétfőjén d. u. 5 órakor *összes ülés*, a többi hétfői napon, kivéve az ünnepeket, d. u. 5 órakor *osztályülések* tartatnak. Az október elején tartatni szokott összes ülés szintén 5 órakor kezdődik. Minden ülésre meghívók küldetnek az összes tagoknak, ill. az illető osztály tagjainak, az ülés főbb tárgyainak megjelölésével.

VII.

Összes ülés.

14. §. A rendes összes ülés tárgyai:

a) Emlékbeszéddek elhunyt tagok felett.

b) A tagok elhunytáról szóló gyászjelentések bemutatása és ezzel kapcsolatban az osztályokhoz intézendő felhívás, hogy emlékbeszédokről gondoskodjanak.

c) Az akadémiai igazgató-tanács, az osztályok s bizottságok, a hatóságok, társulatok, intézetek és magánosok részéről az Akadémia elé terjesztett ügyek bejelentése és elintézése.

d) Az egész Akadémiát érdeklő indítványok megvitatása, illetőleg azok tárgyalására bizottságok kiküldése és a bizottsági jelentések megvitatása. Az indít-

ványok írásban nyújtandók be. A tárgyalásukra kiküldött bizottságoknak az indítványozók mindenkor tagjai.

e) Az állandó bizottságok tagjainak megválasztása az Alapszabályok 34. §-a és az Ügyrend 44. §-a értelmében.

f) Engedély nem-tagok részére, hogy értekezéseiket az Akadémia osztályülésein személyesen felolvashassák. Aki már egyszer ily engedélyt kapott, az illető osztály határozata alapján, újabb összes ülési engedély nélkül, máskor is személyesen felolvashat.

g) Az akadémiai költségvetésnek, valamint az osztályok és bizottságok kívánatainak fölterjesztése az igazgató-tanácsához.

h) A novemberi ülésen a jövő évi ülések sorrendjének bemutatása.

i) Az Ügyrend módosítása.

k) Új alapítványok szabályzatának megállapítása.

l) A nagygyűlés által az összes ülésre bízott pályázati ügyek elintézése.

m) Könyvküldemények és egyéb ajándékok bejelentése.

n) A főkönyvtárnoki tisztre ajánlás, a könyvtári bizottság indokolt javaslata alapján.

o) A Wodianer- és Vojnits-pályázatról szóló jelentés felolvasása és ennek alapján az illető díj odaítélése, valamint esetleg a Kőrösi Csoma Sándor emlékezetére tartandó fölolvasások.

p) Az Akadémiától tudományos gyűlésekre kiküldött tagok jelentései.

15. §. A rendes havi összes üléseken kívül rendkívüli összes ülés tartatik az október havi első osztályülés előtt, a szünet alatt beérkezett tárgyak bejelentése végett. Ugyanez ülésben bemutatja a főtitkár a beérkezett pályamunkákat.

16. §. Valahányszor szükségesnek mutatkozik, az elnökség rendkívüli összes ülést hív össze, melyre szintén meghívó megy, az ülés tárgyainak megjelölésével.

17. §. Az összes ülések nyilvánosak, de valahányszor az elnök szükségesnek látja, az ülést zártnak nyilatkoztatja ki.

18. §. Szavazattal a tiszteleti és a rendes tagok bírnak. Három tag kívánatára az elnök titkos szavazást rendel el. Abszolút többség dönt.

VIII.

Nyilvános osztályülések.

19. §. A nyilvános *osztályülések tárgyai* vagy (az I. osztályban) szépirodalmi művek bemutatása vagy (minden osztályban) szorosan szakbeli előadások és közlések, melyek az illető tudomány előmozdítását célozzák, nevezetesen :

a) ily értekezések az illető osztály köréből, s fölöttük esetleg szóbeli eszmecsere ;

b) nagyobb kézirati munkákból egyes szakaszok közlése, az egésznek ismertetésével ;

c) mindennemű érdekes közlemények, melyek a tudományok, illetőleg a szépművészetek haladását tárgyazzák, tehát idevágó figyelemreméltó esetek, vizsgálódások, tapasztalatok, melyek akár az eddigi tanok megerősítésére vagy megvilágítására, akár új nézetek megállapítására szolgálnak ;

d) találmányok bemutatása és fölfedezések bejelentése ;

e) nagy figyelmet érdemlő bel- és külföldi munkák ismertetése ;

f) az Akadémián kívül álló bel- és külföldi nagy-

hírű és a tudomány veszteségére elhunyt férfiak munkálkodásának és hatásának méltatása ;

g) a zárt osztályülések közérdekű határozatainak bejelentése ;

h) az osztályok körébe tartozó bizottságok működéséről és határozatairól szóló jelentések.

20. §. Minden tagnak joga van előadását az illető osztálytitkárral bizonyos ülésnapra bejegyeztetni. Ha az ekkép jelentkezők száma kelleténél nagyobb volna, az előadás idejére nézve az osztálytitkár, esetleg a zárt osztályülés intézkedik.

21. §. Az osztályülési tudományos előadásokra nézve irányadó határozatok :

a) A felolvasó a részére engedett *egy óra* alatt vagy egészen fölolvassa értekezését, ha terjedelme engedi, vagy vázlatban terjeszti elő, esetleg mutatványok közlése mellett. Ez a vázlat szóbeli ismertetés is lehet. Az értekezésnek több ülésben folytatólagos előadása csak az osztály engedélyével történhetik. Köteles továbbá a felolvasó értekezése kivonatát még az ülés alatt az Értesítő számára beadni.

b) Nem-akadémikusok, kik valamely értekezést az Akadémia előtt fel kívánnak olvastatni, azt csak a zárt osztályülés helybenhagyásával s valamelyik osztálybeli tag útján tehetik. Ha pedig személyesen akarnak előadást tartani, erre elsőízben az Akadémia engedélyét kell kikérniök, melyet az illető osztály előterjesztésére az összes ülés ad meg (14. § f.).

c) Minden értekezés kirendelt bíráló vagy bírálók írásbeli jelentése alapján vétetik fel az illető osztály «Értekezéseibe», ill. a III. osztály «Értesítőjébe».

d) Az előadott munkákkal szabadon rendelkezhetik a szerző. Ha azonban az előadó tag másutt adná ki,

fenntartja magának az Akadémia, hogy azt saját közlönyében is kiadhassa, s ez esetben díj nélkül.

22. §. Ha valaki fontosabb indítványt szándékozik tenni, jókor bejelenti az illető titkárnak, hogy a tárgysorozatba fölvétessék; köteles azt egyszersmind az Értesítő számára, még az ülés alatt, írásban is beadni.

23. §. Minden tag csak a saját osztálya üléseiben bír szavazati joggal. Tanácskozó szavazattal azonban, valamint előadási joggal részt vehet bármely osztály ülésében.

24. §. Oly kérdésekre nézve, melyek természetöknél fogva több osztályt érdekelnek, fennmarad az összes ülésre hivatkozás.

IX.

Zárt osztályülések.

25. §. Minden osztály havonként egy, szükség esetén több zárt osztályülést tart. E zárt osztályülések célja az osztály kebelében szerves munkásságot fejteni ki, az osztálynak benső és szakügyeit fesztelen körben megvitatni s a tudományos tárgyak körül bizottságilag eljárni, jelesül:

a) gondoskodik a zárt osztályülés a nyilvános ülésekben előadandó tárgyakról;

b) megvizsgáltatja egy tagjával a nem-tag által felolvasásra benyújtott értekezést s elfogadás esetén elő is adatja;

c) ajánlatot tesz az összes ülésnek, hogy valamely nem-tag személyesen olvashasson fel az osztályülésben;

d) a főtitkártól hozzá áttett vagy a szerzőtől egyenesen benyújtott kéziratokat egy tagjával megbírál-

tatja s véleményt ad, érdemes-e azokat nyílt osztály-ülésben előterjeszteni ;

e) lehetőleg oda törekszik, hogy az osztály tudomány-szakainak világszerte való haladása főbb mozzanatairól időnként szemle tartassék ;

f) megszövegezi az illető osztály körébe tartozó pályakérdéseket ;

g) a pályamunkák megbírálására bizottságot küld ki ;

h) gondoskodik az osztály elhunyt tagjai fölött tartandó emlékbeszédekről ;

i) gondoskodik az Értekezések során kiadandó munkálatok megbírálásáról ;

k) javaslatba hozza és az összes ülés elé terjeszti a maga költségvetését, az igazgató-tanáctól megszavazott összegeket pedig a kijelölt célokra fordítja ;

l) az osztály körébe tartozó állandó bizottságok költségvetéseit az Akadémia elé terjeszti ;

m) az osztályelnöki vagy osztálytitkári tiszttal megüresedése esetén, azt ideiglenesen a legközelebbi nagygyűlésig betölti ;

n) az összes ülés felhívására a bizottságokba az osztály részéről tagokat választ és erről az összes ülésnek jelentést tesz.

26. §. A zárt osztályüléseket az osztályelnök megbízásából az osztálytitkár hívja egybe. Az illető osztály tagjaihoz meghívók küldetnek. Ha fontosabb tárgy van napirenden, az a meghívókon kitétetik.

27. §. A zárt osztályüléseken csak az illető osztály tagjai lehetnek jelen. A tiszteleti, rendes és levelező tagok egyenlő szavazattal bírnak. Abszolút többség dönt. Három tag kívánatára az elnök titkos szavazást rendel el.

28. §. Az osztály háromévenként nagygyűlési zárt

ülésben választja saját elnökét és az állandó bizottságok tagjait, üresedés esetén pedig kijelöli az osztálytitkárt.

X.

Nagygyűlés.

29. §. A nagygyűlés rendszerint a tavaszi évszakban tartatik; napjait az elnökség javaslatára az összes ülés határozza meg.

30. §. Egy hónappal előbb a nagygyűlés üléseinek sorrendjét a főtitkár, körlevélben, az Akadémia összes beltagjainak tudomására hozza.

31. §. A nagygyűlés üléseiben közönség nem jelenhet meg.

32. §. A nagygyűlés első napján mindegyik osztály nagygyűlési zárt ülést tart. Ennek tárgyai:

a) A nagyjuttalom és Marczibányi-mellékjuttalom odaítélése tárgyában javaslattétel.

b) A pályamunkák bírálatainak bemutatása.

c) Új pályakérdések kitűzése.

d) Osztályelnök választása.

e) Osztálytitkár kijelölése.

f) Az állandó bizottságok tagjainak kijelölése.

g) Az osztályba ajánlott tagok fölött szavazás.

33. §. A nagygyűlés második napján az összes Akadémia tart ülést. Tárgyai:

a) A nagyjuttalom és Marczibányi-mellékjuttalomnak az illető osztály javaslata alapján odaítélése.

b) A pályázatok eldöntése.

c) A jutalmazott pályamunkák jeligés leveleinek felbontása, a többi jeligés levelek elégetése.

d) Az osztályoktól megszövegezett új pályakérdések bejelentése.

e) Az osztályok tagajánlásainak bemutatása.

f) Az elhunyt tagok arcképének az Akadémia palotájának termeibe való felvétele iránt, a 10. § d) pontja értelmében, határozás.

g) Tagoknak, saját kérelmökre, egyik osztályból a másikba áthelyezése, azon osztály véleménye alapján, amelybe fölvétetni óhajtanak.

h) Az ünnepélyes közülés programjának bemutatása.

34. §. A nagygyűlés harmadik napján az összes Akadémia második ülését tartja, melynek tárgyát a nagygyűlés hatásköréhez tartozó választások és a netán függőben maradt ügyek teszik.

35. §. Üresedés esetében a nagygyűlés igazgató tagot is választ ez ülésben (Alapszab. 23. §). Ha az igazgatótanácsnak az Akadémia által választott valamely tagja olyan tisztséget vállal (elnök, másodelnök, főtitkár), melynélfogva e tanácsnak hivatalból tagja lesz, akkor az Akadémia legközelebbi nagygyűlésén az igazgatótanácsban megüresedett helyet új választással tölti be. A hivatalától megváló (elnök, másodelnök, főtitkár) azonban, ha már előbb az igazgatótanácsnak tagja volt, abba újabb választás nélkül azonnal visszalép, mihelyt az Akadémia által választott tagok létszámában üresedés áll be.

XI.

Elegyes ülés.

36. §. Mikor az elnök vagy másodelnök állása, akár a három évi ciklus leteltével, akár halálozás vagy lemondás következtében betöltendő, vagy főtitkár választandó, a nagygyűlés harmadik napján elegyes ülés

tartatik. Szükség esetén, az elnökök és a főtitkár választása végett, nagygyűlés idején kívül is megtartható az elegyes ülés ; ez esetben a meghívó levelek egy hónappal előbb, az ülés tárgyának megjelölésével küldendők szét.

37. §. Az alapszabályok 56. §-ában jelzett esetben, az Alapszabályok változtatása iránt, a nagygyűlés idején tartandó elegyes ülés határoz.

XII.

Közülés.

38. §. Az ünnepélyes közülés tárgyai :

- a) Elnöki megnyitó beszéd.
- b) Főtitkári jelentés az Akadémia munkálkodásáról, valamint az elhunyt és megválasztott tagokról.
- c) Emlékbeszéddek.
- d) Tudományos és szépirodalmi előadások.

39. §. A közülésen felolvasandó emlékbeszéddek és előadásokat az Akadémia és az osztályok elnökeiből s titkáraiból alakított bizottság állapítja meg.

40. §. A közülési előadások tiszteletdíja (bele nem értve az elnöki megnyitó beszédet és a főtitkári jelentést) összesen 400 pengő.

XIII.

Széchenyi-ünnep.

41. §. Az Akadémia halhatatlan alapítója emlékére időnként Széchenyi-ünnepet tart, mely közülésen megy végbe ; fő tárgya olyan előadás, mely az irodalom vagy tudomány valamely ágának fejlődését vagy egyes fontos és közérdekű kérdéseit tárgyalja s egyszersmind

számot ad arról, mit tett az Akadémia e fejlődés előmozdításával azon célok megvalósítására, melyeket Széchenyi István tűzött eléje.

42. §. Halhatatlan nagy alapítója emlékére alapította az Akadémia 1896-ban a Széchenyi-múzeumot, mely gróf Széchenyi István munkáit, kézíratait és arcképeit, valamint a reá és nagy kortársaira vonatkozó egyéb ereklyéket tartalmazza és a közönség előtt meghatározott napokon és órákban díjtalanul nyitva van. E múzeum felügyelete az Akadémia főkönyvtárnokára van bízva.

XIV.

Állandó bizottságok.

43. §. Az állandó bizottságok a következők:

a) nyelvtudományi; b) nyelv-művelő; c) irodalomtörténeti; d) classica-philologiai; e) filozófiai; f) jogtudományi; g) történelmi; h) hadtörténeti; i) archeológiai; j) nemzetgazdasági; k) néptudományi; l) matematikai és természettudományi; m) szótári; n) könyvkiadó; o) könyvtári; p) képzőművészeti; r) keleti; s) pénzügyi és építési; t) Széchenyi-bizottság.

44. §. E bizottságok közül a nyelvtudományi, nyelv-művelő, irodalomtörténeti és classica-philologiai az I. osztály, a filozófiai, jogtudományi, történettudományi, hadtörténeti, archeológiai, nemzetgazdasági és néptudományi a II. osztály, a matematikai és természettudományi a III. osztály szerveinek tekintendők, s az illető osztályhoz a következő viszonyban állanak:

a) A bizottságok tagjait az illető osztály, nagygyűlési zárt ülésében, a megfelelő tudományszakkal

foglalkozó akadémiai tagok sorából jelöli ki és a nagygyűlés második napján tartandó ülés elé terjeszti, amely a bizottságok tagjait három évre megválasztja. Ha a három év tartama alatt új bizottsági tagok választása mutatkoznék szükségesnek, ez bármely összes ülésen, az illető osztály ajánlatára megtörténhetik; de az ekkép megválasztott tagok megbízatása az egész bizottságéval egy időben jár le.

b) A megalakult bizottságok, szintén három esztendőre, megválasztják elnöküket a tiszteleti vagy rendes tagok, és előadójukat a rendes vagy levelező tagok sorából. Az előadó a bizottság ülésein a jegyzőkönyvet vezeti, határozatait foganatosítja, jelentéseit szerkeszti, kiadványaira felügyel, a bizottság terhére kifizetendő számlákat és utalványokat ellenjegyzí.

c) A bizottságok oly szakférfiak sorából, kik nem tagjai az Akadémiának, meghívott tagokat jelölhetnek ki, akiket az osztály útján, megválasztás végett, az összes ülés elé terjesztenek. De ezeknek csak tanácskozási szavazatuk van és számuk a bizottsági tagok számának felét meg nem haladhatja.

d) A bizottságok az év végén jelentést mutatnak be működésükről az osztálynak, hozzátartozván a jövő évi munkásság tervrajzát és a költségvetést. E jelentések kinyomatnak az Értesítőben.

45. §. A szótári, a könyvkiadó és a könyvtári bizottság az összes Akadémia szerveinek tekintendő.

a) A szótári bizottság tagjait a nagygyűlés választja. Főfeladata a Magyar Nyelv Nagy Szótárának előkészítése.

b) A könyvkiadó bizottság tagjai: az Akadémia elnökei, főtítkára, osztályelnökei és osztálytitkárai, továbbá minden osztály által a nagygyűlési zárt osztály-

ülésen három évre választandó és a nagygyűlésen megerősítendő két-két akadémiai tag.

c) A *könyvtári* bizottság tagjai: az Akadémia elnökei és főtitkára, az osztályok elnökei és titkárai s az Akadémia főkönyvtárnoka, továbbá a Nemzeti Múzeumi, az Egyetemi és a Műegyetemi Könyvtár igazgatója.

d) E bizottságok a szükséghez képest tesznek jelentést az Akadémiának.

XV.

Nyelvtudományi bizottság.

46. §. Ezen bizottság működése körét teszi:

A) A szorosabb magyar nyelvtudomány, melynek feladata: a) A magyar nyelv tudományos ismeretét előbbre vinni és szigorú kritikával kidolgozott munkálatokban közrebocsátani. b) A gyűjtött és gyűjtendő nyelvanyagot rendszerbe foglalva előadni, tudományos szótárakról gondoskodni, különösen a tájszótár s mesterműszótár szerkesztését folytatni. c) A műnyelv alakulását szemmel tartani, s általában az irodalmi nyelvművelést olyképpen ellenőrizni, hogy egyrészt hiányos nyelvismeretből folyó erőszakos szóképzéssé ne fajuljon; másrészt pedig az idegen nyelvek hatása a magyar nyelvnek grammatikai, különösen syntaktikai szerkezetét meg ne hamisítsa; végre az eddig elkövetett nyelvrontások lehető orvoslására törekedni. d) Az alapszabályok 3. §-a értelmében a magyar nyelv emlékeinek fölkeresése, megismertetése és kiadása.

B) A tágabb értelemben vett magyar nyelvtudomány, melynek feladata: a) A magyarral hasonló alkotású ú. n. ural-altáji nyelveket behatóan tanulmányozni s ismeretüket anyaggyűjtéssel, nyelvtanok és

szótárak kiadásával előmozdítani. *b)* Ez ismereteket tudományosan feldolgozni, kiváló tekintettel arra, hogy a magyar nyelv tényeinek földerítésére vagyis tudományos megfejtésére szolgáljanak. *c)* Más, bár nem hasonló alkotású nyelveknek, amelyek a magyarral érintkeztek, reá gyakorolt hatását feltüntetni.

XVI.

Irodalomtörténeti bizottság.

47. §. Az irodalomtörténeti bizottság föadatai: *a)* A magyar irodalomtörténeti kútfők fölkeresése, gyűjtése, kiadása; különös figyelmet fordít az írók levelei, naplói, följegyzései kiadására, bármely nyelven íratnak. *b)* Régibb írók kritikai kiadása, életrajzzal és jegyzetekkel. *c)* Könyvészeti és irodalomtörténeti munkák íratása, pályázat és megbízás útján, s kiadásuk eszközése.

Az irodalomtörténeti bizottság választja a legalább öt tagból álló Kazinczy-bizottságot, melynek föadata Kazinczy Ferenc összes munkáinak és teljes levelezésének a tudomány igényeinek megfelelő kiadása.

XVII.

Classica-philologiai bizottság.

48. §. A classica-philologiai bizottság feladata: *a)* A görög és római klasszikusoknak magyarra fordítása. Ezekből rendszeres gyűjteményt indít meg, amelybe csak olyan fordításokat vesz föl, melyek mind a tudományos, mind az irodalmi követeléseknek megfelelnek. *b)* Görög és római irodalomtörténeti munkák íratása és kiadásuk eszközése. *c)* Szövegkiadások, melyek

önálló kritikai apparátuson alapulnak. *d)* A filológiának hazánkbeli történetére vonatkozó adatok gyűjtése és feldolgozása. *e)* A klasszikus irodalmaknak a magyar irodalomra gyakorolt hatásának kiderítése. *f)* A magyarországi latin irodalom tanulmányozása és emlékeinek kiadása.

E bizottság elé tartozik egyáltalában a classica-philológiát illető minden ügy, mely az Akadémia körében előfordul. Ide tételnek át az Akadémiához beküldött mindazon munkák, melyek az ó-kor két klasszikus népének nyelvét és irodalmát illetik. A bizottság gondoskodik megbírálásukról, s ha az Akadémiához méltóknak ítéli, az I. osztálynak, illetőleg az egész Akadémiának kiadásra vagy támogatásra ajánlja.

XVIII.

Filozófiai bizottság.

49. §. A filozófiai bizottság feladata általában a filozófiai tudományok fejlődését figyelemmel kísérni és a hazai filozófiai kutatást előmozdítani, idevágó munkálatok kiadása, támogatása és bírálata útján. A bizottság kiterjeszti működését a filozófia körébe tartozó minden tudományszak művelésének előmozdítására, mégis különös tekintettel van:

a) a logikai, ismeretelméleti, metafizikai, filozófiatörténelmi, értékelméleti, etikai, esztétikai tudományok elvi jelentőségű kérdéseire. Munkássága körébe vonja továbbá az alkalmazott tudományágak közül a jog-, történet-, társadalom-, művelődés- és természet-filozófiát is, végül pedig a lélektan és pedagógia egyetemes jelentőségű kérdéseit.

b) A bizottság gondoskodik a magyar filozófia tör-

ténetére vonatkozó kutatásokról és feldolgozásukról, előmozdítja a magyar filozófia bibliográfiájának összeállítását.

c) A legjelentősebb filozófiai klasszikusok gondos magyar fordításban való közrebocsátását szorgalmazza s kiadásukat támogatásával lehetővé teszi.

d) A filozófia körébe vágó tudományos kézikönyvek megíratását és kiadását előmozdítja.

e) Törekszik végül szorosabbá tenni a kapcsolatot a magyar és külföldi filozófiai munkásság között.

XIX.

Történelmi bizottság.

50. §. A történelmi bizottság feladata a magyar történelem kútffőinek fölkeresése, gyűjtése, kiadása és feldolgozása. E végre a) levelezésbe bocsátkozik nyilvános és magán könyv- és levéltárak birtokosaival s őreivel, egyes gyűjtőkkel és történetkedvelőkkel, az itt-ott fennmaradt kútffőszerű emlékekről való tudomás, regesták, hű másolatok szerzése végett. Különösen b) kötelességének tartja nemcsak a rögtön kiadandókat gyűjteni s közzétételüket azonnal eszközölni, hanem különben is mindent megszerezni, ami a reábízott célok elérésére szolgálhat. E célra szolgálnak:

A) A Történelmi Tár, melynek főcélja a magyar történeti kútffők ismeretének előmozdítása s *kisebb kútffők* közlése. Ilyenek különösen: 1. megyék, városok s kisebb községek községi életére, jogviszonyaira és szervezetére vonatkozó iratok, mint statutumok, jegyzőkönyvek, jövedelmi és költségkimutatások; 2. családok, uradalmak, egyházmegyék, káptalanok, szerzetek és egyházi községek történetére vonatkozó iratok, tehát az

oklevelek, alapítványlevelek, végrendeletek, nemzedékrendi jegyzetek, jószágbecsűk és jövedelmi kimutatások, egyházlátogatásról szóló jelentések, anyakönyvek és nekrologiumok kivonatai stb.; 3. a földművelés, műipar és kereskedelem történetére vonatkozó emlékek, mint urbáriumok, céhszabályok, árszabások, vásári kiváltságok stb.; 4. a törvényhozás, közigazgatás, országos pénzügy és jogszolgáltatás történetét felvilágosító jelentések, utasítások, magán-naplók, összeírások: nevezetesebb pörök és ítéletek; 5. a külviszonyokat felderítő állami szerződések, békekötések s rájuk vonatkozó követségi utasítások, jelentések; 6. egyes nevezetesebb eseményekre és személyekre vonatkozó okiratsorozatok, levelezések; 7. régi kéziratokban és könyvekben található történeti följegyzések és naplók; 8. tudományos intézetek történeti emlékei; 9. felírások; 10. levél-, könyv- és kéziratárak történeti kézíratainak és okmányainak ismertetése, kivonatai, regesták alakjában; 11. ismertető sorozata a Magyarországot s régi tartományait illető, külföldön megjelenő történeti kútfőeknek, úgyszintén külföldi munkákban található magyar történeti kútfő-közlések kivonatai; 12. az Akadémiához érkező okmányok tartalomjegyzékes folyó sorozata.

B) A Magyar Történelmi Emlékek, melyeknek főosztályai: a) Okmánytárak, egyes nagyobb korszakok, vidékek, hatóságok, családok vagy tárgyak szerint, oklevelekből s másnemű hivatalos és történeti érdekű magán-írományokból, melyek eddig vagy egészben, vagy részeikben kiadatlanok, vagy kézen nem forgó, főképp külföldi munkákban jelenvén meg, íróink előtt nagyobb részt ismeretlenek; vagy ha nálunk megjelentek is, részint nem jutottak még be okleveles gyűjtemé-

nyeinkbe, részint igen hibásan adattak ki. — *b)* Kútfő-szerű történetírók. — *c)* Országgyűlési irományok : akták, naplók, kiadatlan törvényszövegek. — *d)* Magyarország diplomáciai emlékei.

C) A történelmi bizottság feladatával szoros kapcsolatban lévő külön munkák.

XX.

Hadtörténelmi bizottság.

51. §. A hadtörténelmi bizottságnak, mely 1909-ben szerveztetett, feladata a magyar hadtörténelmi kútfők és egyéb emlékek felkutatása, kiadása és feldolgozása. Közlönye a «Hadtörténelmi Közlemények», melyet a bizottság előadója szerkeszt; ezenkívül a bizottság feladatának megfelelő egyéb kiadványokat is közzétesz, ilyenek létesítésére az előmunkálatokat megteszi, igyekszik katonai szakférfiakat működési körébe vonni s az érdeklődést a magyar hadtörténet és emlékei iránt felkelteni és ébren tartani.

A történelmi bizottsággal való kapcsolat és tervszerű együttműködés létesítésére a két bizottság elnökei és előadói hivatalból tagjai mind a két bizottságnak.

XXI.

Archeológiai bizottság.

52. §. Minthogy a Műemlékek Országos Bizottsága a műemlékek fölkeresését, lajstromozását, lerajzolását, fenntartását és helyreállítását feladatául tűzte ki, s e célja elérésére országos javadalmazást nyer, a Magyar Nemzeti Múzeum pedig főképp az őskori lelethelyek kutatásáról s az ingó műemlékek fenntartásáról és gyűj-

téséről gondoskodik: az archeológiai bizottság feladata tudományos kiadványokra szorítkozik. Jelesül a bizottság kiadja illusztrációkkal

a) az *Archaeologiai Értesítőt*, melynek célja a hazai és külföldi archeológiai és műtörténelmi mozzanatokat a közönséggel megismertetni és kisebb archeológiai s műtörténelmi cikkeket közölni;

b) az *Archaeologiai Közleményeket*, melyekben nagyobb archeológiai és műtörténelmi értekezések közöl-
tetnek, különös tekintettel a Magyarországon talált vagy a hazai gyűjteményekben őrzött emlékekre;

c) a *Magyarországi Régészeti Emlékeket* (*Monumenta Hungariae Archaeologica*), melyekben egyes emlékek s vidékek tüzetes archeológiai monográfiái jelennek meg.

A bizottság, amennyire a pénzviszonyok engedik, külön archeológiai s műtörténelmi munkákat is ad ki.

XXII.

Nemzetgazdasági bizottság.

53. §. A nemzetgazdasági bizottság feladata általában a nemzetgazdasági tudomány fejlődését és haladását figyelemmel kísérni és ismertetni; különösen pedig munkássága körébe fölvenni azon fontosabb kérdéseket, amelyek Magyarország nemzetgazdasági fejlődésére befolyást gyakorolnak; végre azon statisztikai adatokat, melyek a magyar koronához tartozó országok közigazdasági viszonyaira vonatkoznak, más államok adataival is egybevetve, feldolgozni, s közzétételök által Magyarország nemzetgazdasági fejlődésének lehetőleg hű ismertetését eszközölni.

A bizottság egy folyóiratban és önálló munkákban bocsátja közre munkálkodásának eredményét.

A bizottság feladataihoz tartozik a nemzetgazdasági szakba vágó pályakérdések szövegezése is.

XXIII.

Néptudományi bizottság.

54. §. E bizottság célja a magyar nép tudományos megismerését előre vinni, az eredményeket tudományos munkákban közrebocsátani. Távolsági célja a magyarral rokon, továbbá a szomszédos népeket tanulmányozni, a kölcsönhatások szempontjából. E célból a bizottság néprajzi anyagot gyűjt, azt feldolgoztatja és kiadja. Gyűjtéseket, szakmunkákat segítyez.

Hivatalos kiadványa a *Monumenta Hungariae Ethnologica*, melyben egyes tárgykörök vagy területek néprajzi anyagát bocsátja közre.

A néptudományi bizottsághoz tartozik minden néprajzot illető ügy, mely az Akadémia körében előfordul.

A magyar zenefolklor ügyeit e bizottságnak *népzenei albizottsága* intézi.

XXIV.

Matematikai és természettudományi bizottság.

55. §. E bizottság feladata a hazában a matematikai és természettudományi búvárkodást előmozdítani és különösen Magyarországot természettudományi tekintetben átvizsgáltatni és megismertetni. Ehhez képest kiterjeszti működését az osztály körébe tartozó minden

tudományszak előmozdítására, mégis különös tekintettel van hazánk természeti viszonyainak tanulmányozására, megismertetésére és leírására. Kutatásokat, bűvárlatokat tétet; kirándulásokat, utazásokat eszközöl; tárgyakat gyűjtet, melyek a főváros valamelyik országos intézetének gyűjteményében helyeztetnek el; egyes tudósokkal tervezett munkálatokat foganatosít; ha szükségesnek látja, e végre pályázatot is hirdet; alkalmat szolgáltat a tudomány magasabb köréhez tartozó bűvárlatok keresztülvitelére.

A kutatások és dolgozatok eredményét, amennyiben nagyobb monográfiákról van szó, saját Közleményeiben, egyébként pedig, amennyiben a követelményeknek megfelelnek, az osztály «Értesítő»-jében teszi közzé, vagy végre e célból általa támogatott szaklapoknak engedi át.

XXV.

Szótári bizottság.

56. §. A szótári bizottság feladata a magyar nyelv szókincsének gyűjtése, szótári feldolgozása és kiadása. Működése körébe tartozik elsősorban a magyar nyelv Nagy Szótárának szerkesztése, folytonos javítása és új kiadása, esetleg egyéb szótári munkálatok is, melyek az irodalmi nyelv kiegészítésére vagy irányzására szolgálnak s így a Nagy Szótár céljával szerves kapcsolatban vannak. E végre : a) gyűjti a magyar nyelv szókincsét általában, nevezetesen a régiség, valamint az élő (irodalmi, társalgási és nép-) nyelv, nemkülönben a műnyelv és a mesterségek szavait és szólásait és ezeket a Nagy Szótár, illetőleg megfelelő külön szótárak számára feldolgoztatja ; b) megvitatja a Nagy Szótár új

kiadásának s a feladata körébe eső egyéb szótáraknak tervezetét és szerkesztése módját; *c)* javaslatok tételére, valamint a munkálatok szerkesztésére és felügyeletére kebeléből albizottságot küld ki; *d)* ellenőrzi a munkálatok haladását; *e)* megállapítja a munkatársak tiszteletdíjának kulcsát s a Nagy Szótár, illetőleg külön szótárak szerkesztőjének vagy szerkesztőinek, munkájuk természetéhez képest javadalmazását; *f)* kidolgozza évi jelentését és költségvetését, melyet jóváhagyás végett az összes Akadémia elé terjeszt.

E bizottság legalább is húsz tagból áll; tizenkét tagot az I., négyet-négyet a II. és III. osztály választ. Ha új bizottsági tagok választása vagy meghívott tagok meghívása szükségesnek mutatkozik, ez — a bizottság közvetlen ajánlatára — bármely összes ülésen megtörténhetik.

A szótári bizottság előadója mindig a Nagy Szótár szerkesztője, illetőleg szerkesztőinek egyike.

XXVI.

Könyvkiadó bizottság.

57. §. Az Akadémiának két célt tűztek ki alapszabályai: a tudomány *művelését* és *terjesztését*. Ez utóbbi feladat megoldására van hivatva a könyvkiadó bizottság, mely e célból eredeti és fordított munkákat ad ki. Ezek megválasztásában irodalmunk legszembe-tűnőbb hiányainak betöltése és a művelt közönség igényeinek kielégítése a főszempontok.

E célból előfizetés útján könyvkiadóvállalatot indít meg, mely a történelem, az irodalom, a jog- és államtudományok körét karolja át.

XXVII.

Könyvtári bizottság.

58. §. A könyvtári bizottság feladata: *a)* a könyvtár kezelése, rendezése, kiegészítése és lajstromozása tárgyában rendelkezni, a fő felügyeletet gyakorolni és esetleg javaslatait az Akadémia elé terjeszteni; — *b)* az újabb könyvek beszerzése iránt az Akadémia egyes osztályai és bizottságai, úgyszintén a főkönyvtárnok részéről előterjesztendő javaslatokat és kívánatokat tárgyalni; — *c)* a vidéki akadémiai tagok és a Budapesten lakó nem-tagok kölcsönkérése tárgyában határozni; — *d)* a könyv-adományozásokat és a csereviszonyokat illető kérvények és előterjesztések tárgyában javaslatokat tenni. — Működéséről évenként rendszeres jelentést tesz az Akadémiának.

XXVIII.

Akadémiai Értesítő.

59. §. A Magyar Tudományos Akadémia Értesítője időnként megjelenő folyóirat. Szerkesztője a főtitkár.

Az Értesítő az Akadémia nyilvános üléseiről a tárgyalásokat jegyzőkönyvi alakban, a felolvasott (kisebb terjedelmű) emlékbeszédeket, nekrológokat, jelentéseket, bírálatokat, valamint az értekezések kivonatait is (amennyiben a kivonatozásra alkalmasak) külön cikkek során közli. Az igazgató-tanács, valamint az osztályok zárt üléseinek és az állandó bizottságoknak tárgyalásait ismerteti, amennyiben azok tágabb köröket is érdekelhetnek. Az Akadémia kiadásában és segítségé-

vel megjelent munkák- és folyóiratokról kivonatos ismeretéseket közöl.

Az Akadémiai Értesítőt díjtalanul és bérmentve kapják: az Akadémia mindenrendű beltagjai, alapítványtevői, a Könyvkiadó Vállalat pártoló tagjai, a hazai tudományos társulatok és intézetek, olvasókörok és kaszinók, ha ez iránt a főtítkári hivatalt január 1. előtt megkeresik.

XXIX.

Akadémiai Értekezések.

60. §. Az *Értekezések* című közlöny az Akadémia I. és II. osztályának ülésein felolvasott vagy bemutatott s a bírálók által elfogadott értekezéseket tartalmazza. (Az Akadémia és a szerzők rendelkezési jogát a 21. § d) pontja szabályozza.)

61. §. Az *Értekezések*ben megjelent minden egyes értekezés külön füzetet teszen, melynek címlapja a borítékon kettős címet visel: fölül a gyűjtő cím áll, alább mint főcím az értekezés címe nagyobb alakban és a szerző neve stb. Minden értekezés önállónak tekintetvén, benn, a fehér lapon, saját címét viseli s kettős lapszámozással van ellátva. Mikor az egy csoporthoz tartozó értekezések 30—40 ívre gyűlnek, külön címlap és tartalomjegyzék járul a kötethez.

Az értekezések a szükséges ábrákkal s egyéb mellékletekkel jelennek meg.

Az értekezések három osztályra vannak elkülönítve, jelesen: 1. *Értekezések a nyelv- és széptudományok,* 2. *Értekezések a filozófiai és társadalmi,* 3. *Értekezések a történelmi tudományok köréből.* Külön osz-

tályt képeznek az Akadémia ülésein felolvasott Emlékbeszédek. E felosztás szerint az egyes füzetek külön folyó számot kapnak.

62. §. Az értekezésekbe szánt minden dolgozat sajtókészen és az Akadémia helyesírása szerint könnyen olvasható írásban az illető osztálytitkárnak adatik át. A kellő bírálatról az osztály gondoskodik.

63. §. E mellett fenntartatik a szerkesztők ellenőrzési joga, mely szerint semmi olyas nem vétethetik föl az Értekezésekbe, ami az Akadémia szabályaiba ütköznék. Ha a szerző az osztálytitkár vagy a bírálók kifogásaiba bele nem nyugszik, az ügy az osztály zárt ülése elé terjesztetik.

64. §. Egy-egy értekezés terjedelme öt ívet meg nem haladhat. A dolgozatok kellőleg kidolgozott tudományos értekezések legyenek. Feldolgozatlan anyagalmaz, csak megérintett s külön mellékletül felhordott oklevelek és sajtó alá adandó munkákból való mutatóványok az Értekezésekben nem foglalhatnak helyet.

XXX.

Matematikai és Természettudományi Értesítő.

65. §. A «Matematikai és Természettudományi Értesítő» a M. Tud. Akadémia III. osztályának folyóirata, melyben az ülésein részletesen bemutatott vagy csak röviden bejelentett tudományos munkákat teszi közzé.

Az Értesítőben csak az oly közlemények foglalhatnak helyet, melyek az illető szaktudomány művelésében, az elért eredmények vagy a használt módszerek

tekintetében haladást jeleznek és irodalmi szempontból is kellő gonddal készültek. Terjedelem tekintetében az Akadémia rövid és szabatos fogalmazást kíván, melyben a dolgozat tudományos tartalmának megértésére szükséges részletek kellően kidomborodnak.

Az egyes cikkek terjedelme három ívet meg nem haladhat; egyes, rendkívüli esetekben csak az osztály adhatja meg az engedélyt nagyobb terjedelmű dolgozat közzétételére, mely azonban az öt ívet ekkor sem haladhatja túl.

A cikkekhez szükségelt ábrák rendszerint egyszerűek és a szöveg közé illesztendők; csak, hol a tárgy ezt okvetetlenül megkívánja, adhatók külön mellékletül táblák.

Az Értesítőt az osztálytitkár szerkeszti, ki a meg-ejtett bírálat után a maga részéről is örködni tartozik a felett, hogy a közzétett dolgozatok a jelzett követelmények szempontjából kifogásolhatók ne legyenek. Azon esetben, midőn a benyújtó tag az osztálytitkárral megegyezésre jutni nem tud, joga van ez ügyben az osztály határozatát kikérni.

Minden közlemény, legott a bemutatás után hibátlanul, tisztán és olvashatólag írva átadandó az osztálytitkárnak. Csak az osztály határozatából engedhető meg, fontos akadályok esetében, az utólagos átvétel.

Minden közlemény — a szerkesztői teendők gyors elintézése után — a nyomdába adandó és a külön borítékba fűzött különnyomatok a szerzők számára lehető rövid idő alatt elkészítendők. Az Értesítő maga évi öt füzetben jelenik meg: e füzetek megjelenési határideje február, április, június, október és december hónapoknak mindenkor utolsó napja.

XXXI.

Akadémiai Almanach.

66. §. Az évenként januárban kiadandó Almanach tárgyai: *a)* Az akadémiai tagok névsora és irodalmi munkálataik felsorolása. — *b)* Az elhunyt tagok névsora eleitől fogva.

XXXII.

Nyomtatás végett beadott kéziratok kiadása.

67. §. Az Akadémia csak oly munkákat ad ki, melyek akár eredetiek, akár fordítások legyenek, tartalom és alak tekintetében magas színvonalúak, úgy hogy az irodalom illető ágának díszére s előmenetelére is szolgálnak; végre előadás és nyelv tekintetében is kiválóak.

68. §. E tekinteteket állandóan szem előtt tartó, nem szerfölkött bö, de okokkal támogatott s határozottan kifejezett véleményyt vár bírálóitól aziránt, ha vajjon: *a)* minden észrevétel nélkül egyszerűen elfogadhatónak tartja-e a véleményadó a kéziratot, vagy *b)* elfogadhatónak tartja ugyan jelen állapotában is, de némely észrevételeket kíván a kézirat szerzőjével közölkötenni, emennek tetszése szerint leendő figyelembevétel végett, vagy *c)* csak bizonyos észrevételek tekintetbevétel után, és így föltételesen tartja-e a kéziratot elfogadhatónak, vagy *d)* kereken visszautasítandónak.

A föltétellel vagy a nélkül elfogadott kéziratokról a bírálók észrevételei, használat végett, az illető szerzőkkel közölkötenek.

69. §. Ha valamely kézirat eredeti gyanánt adatik

be, s a vizsgálatból kitetszik, hogy fordítás vagy plágium, azt az Akadémia egyszerűen mellőzi.

70. §. Ha valamely szerző olyan munka kiadhatása végett, mely tárgyánál fogva csekély kelettel biztat, pénzbeli segedelemért folyamodik: a munka szigorú vizsgálat alá vétetik, s ha megjelenése az irodalom és tudomány előmozdítására szolgálónak bizonyul be, a költségvetés megállapításakor vagy az osztály részéről segélyben részesíthető vagy az összes ülésnek segélyezésre ajánlható.

71. §. Nem-akadémiai tagoktól bármely munka kiadás vagy segélyezés végett a főtitkárhoz küldendő be, aki azt az illetékes osztálytitkárhoz teszi át, zárt osztályülés elé terjesztés végett. Az osztály intézkedik a bírálatról, melynek alapján esetről esetre határoz az iránt, vajjon a munka kiadható, ill. az összes ülésnek ajánlható-e.

72. §. Nyomtatásban már megjelent munkákat az Akadémia rendszerint nem segélyez.

73. §. Az Akadémiának minden kiadványában az Akadémia helyesírása használandó.

XXXIII.

Kézirat-tulajdonjog.

74. §. Az Értekezésekben és a III. osztály Értesítőjében díj mellett kiadott dolgozatok, megjelenéseiktől számítandó egy esztendeig az Akadémia kizárólagos tulajdonai.

75. §. Minden egyéb, az Akadémiától díj mellett külön kiadott munka tíz évig az Akadémiáé.

76. §. Az Akadémia kiadásában megjelent értekezéseknek és munkáknak fordításban való közrebocsá-

tásához az Akadémia engedélyét kell kikérni. Kivételt csak a közlési tárgyak képeznek. A könyvkiadó bizottságtól kiadott fordítások tulajdonjoga, a törvényben megállapított idő alatt, az Akadémiáé.

77. §. Oly irományok, melyeket az Akadémia saját használatára s nem kiadásra szerkesztett, beleegyezése nélkül ki nem adhatók.

78. §. A jutalmat nem nyert pályamunkák kéziratát öt évig a főtitkári hivatal levéltárában maradnak és csak engedély mellett másolhatók le; azután a könyvtárnak adatnak át. De a tulajdonjog a szerzőé marad.

79. §. Az Akadémia költségén kiadott munkák sem testületeknek, sem magánosoknak nem ajánlhatók (dedikálhatók).

XXXIV.

Tiszteletdíjak.

80. §. Az akadémiai emlékbeszédek tiszteletdíja, tekintet nélkül a terjedelemre: 100 pengő, megjegyzvén, hogy az elhunyt tagok működésének monografikus méltatása *értekezésnek* tekintendő, s mint ilyen nem az összes ülések, hanem az osztályülések napi-rendjére tartozik.

81. §. Az Akadémiai Értesítőben megjelenő ismeretetések, bírálatok, jelentések, nekrológok és az előadások kivonatai laponként négy pengővel díjaztatnak.

82. §. Az Értekezések során megjelenő dolgozatok díjazásának kulcsát minden osztály, saját szükségleteihez mérten, állapítja meg (ép így a III. osztály az Értesítőjében megjelenőket), de egy-egy értekezés tiszteletdíja 300 pengőt meg nem haladhat.

83. §. Egyéb önálló munkák vagy rajzos mellékletek tiszteletdíját az illető osztályok és bizottságok esetről-esetre állapítják meg.

84. §. A szerzők az Akadémia részéről külön kiadott munkájokból 10 példányt, esetleg, ha óhajtják, 25 példányt kapnak. A gyűjteményes munkákba (folyóiratokba) fölvetett dolgozataikból, saját költségükön, 25 példány különnyomatot rendelhetnek.

XXXV.

Könyvkiadó hivatal.

85. §. Az Akadémia összes kiadványainak árusítása az akadémiai könyvkiadó hivatal feladata.

86. §. Az Akadémia kiadványai díjtalanul és bérmentve megküldetnek :

a) Az *akadémiai elnököknek, a főtitkárnak, az osztály-elnököknek és titkároknak* az Akadémia összes kiadványai.

b) A *beltagoknak* az Almanach, Értesítő, Emlékbeszédek és saját osztályuknak értekezései ; továbbá a más osztályok értekezései és a saját osztályukhoz tartozó bizottságok, valamint a tárgyuknál fogva közelebbről érdekelt bizottságok kiadványai is, ha eziránt a főtitkári hivatalnál idejében jelentkeznek.

c) A *kültagoknak*, amennyiben megkérdezve óhajtásokat nyilváníttják, ugyanazon kiadványok évenként egyszer.

d) A *bizottsági tagok* az illető bizottságok kiadványait kapják ; akik valamely munkát az Akadémia megbízásából bíráltak, azt megjelenésekor megkapják hivatalból ; az *osztály tagjai* megkapják osztályuk kiadványait, ha a megjelenéstől számított három hónap

alatt esetről-esetre a főtítkári hivatalnál jelentkeznek ; minden akadémiái tag, amennyiben a főntebbi kedvezményeket igénybe nem veheti, az Akadémia kiadványait, a főtítkár utalványára, fele áron kapja.

e) A hazai és külföldi tudományos *intézeteknek* és *társulatoknak*, — részint ajándécul, részint csereviszony alapján — a könyvtári bizottság ajánlatára, az összes ülés határozatával megállapított kiadványok évenként egyszer küldetnek meg. Szintúgy :

f) a hírlapoknak és szakközlönyöknek, amelyek sorozatát, minden év elején, a könyvtári bizottság állapítja meg, mindjárt az illető kiadványok megjelelésekor.

XXXVI.

Könyvtári szabályok.

I. Az olvasóterem szabályai.

87. §. A M. T. Akadémia könyvtárának olvasóterme nyitva áll nemcsak az akadémiái tagok, hanem mindenki előtt, aki tudományos célból óhajt olvasni, azzal a megszorítással, hogy a gimnáziumok és reáliskolák tanuló-ifjúságából csak a VIII. osztály tanulói nyernek bejárési jogot, ha igazgatójuk igazoló levelével vannak ellátva.

88. §. A közönség számára az olvasóterem hétköznaponként délután 3 órától 7 óráig van nyitva.

89. §. Akadémiái tagok, egyetemi tanárok és külföldi vendégek számára az olvasóterem a délutáni órákon kívül nyitva áll naponként délelőtti 9 órától délután 1 óráig.

90. §. A könyvtár zárva van a közönség előtt :

a) egész nap : vörösbetűs napokon, márc. 15-én, nagypénteken, aug. 15—31., okt. 6-án, karácsony estéjén ;

b) csak 9—12-ig nyitva : nagycsütörtökön és nagy-sombaton, júl. 1.—aug. 14., halottak napján, az államfő nevenapján, Szilveszter napján.

91. §. A könyvtár olvasótermét használó vendégek nyomtatott kérőlapokra írják a könyv címét, saját nevüket és lakásukat. Az ekkép betöltött lap az ügyeletes könyvtártiszt keze közt marad.

92. §. Rendszerint csak egy kötet adatik ki olvasás végett egyszerre. Midőn azonban valamely munkának sikeres használata vagy a tudományos cél több könyv használatát teszi szükségessé, ez is megengedtetik.

93. §. Az olvasó több munkát is kaphat egymás után ; de tervtelen, pusztá kapkodást eláruló követelések visszautasíttatnak.

94. §. Kivonatokat, másolatokat és jegyzéseket az olvasó csak ceruzával vagy töltőtollal és csak saját papírosán tehet. Erre nézve a legnagyobb vigyázat és tisztaság ajánltatik, hogy a könyveken, rajzokon, asztalokon stb. pecsét vagy másféle sérelem ne ejtessék. Viasszal vagy olajjal itatott vagy szalmapapíroson át rajzolni, javításokat és jegyzéseket könyvekbe írni, leveleket behajtani, végre könyveket alátétül használni tilos.

95. §. Ha az olvasó sérelmet ejt valamely munkán, a kár teljes megtérítésével tartozik ; míg ezt nem teljesíti, nem használhatja a könyvtárt.

96. §. Az olvasóteremben a legnagyobb csend legyen. Az egymás között vagy akár a tisztviselőkkel fennhangon való beszélgetés és a rendnek bármilyen megzavarása tilos.

II. A könyvek kikölcsönzését illető szabályok.

97. §. A könyvtár tisztviselősege Budapesten lakó akadémiai tagoknak és egyetemi tanároknak, azon órákban, amelyekben a könyvtár rendesen nyitva áll, egy hónapra adhat ki könyveket használat végett, nyomtatott s a kölcsönvevőktől aláírandó térítvényre.

98. §. Az egy hónap elteltével a kölcsönvevő maga tartozik visszaszolgáltatni a kivett könyvet, szabad-ságában állván azt, ha időközben más kölcsönvevő nem jelentkezett, ismét egy hónapra kölcsönvenni.

99. §. Ha a kölcsönvevő a 98. §-ban megszabott kötelességének meg nem felel, a könyvtár tisztviselő-sege hivatalos iratban szólítja fel az illetőt a kölcsönvett könyv visszaadására.

100. §. A kölcsönvevő elhúnyta esetében a könyvtár tisztviselősege tartozik a kölcsönvett könyvek visszaszerzéséről haladéktalanul gondoskodni s eljárásáról szükség esetén az Akadémia elnökségének jelentést tenni.

101. §. Vidéken lakó akadémiai tagoknál a könyvkérő levél ideiglenes térítvénynek tekintetik. A küldött könyvekhez csatolt formaszerinti térítvényt a kölcsönvevők aláírásukkal ellátva postafordultával tartoznak bérmentesen visszaküldeni, valamint egy hónap leteltével a kölcsönvett könyveket is saját költségükön és megfelelő értékbiztosítással. Akik e kötelességüknek meg nem felelnek, azoknak a könyvtár nem kölcsönöz ki többé könyveket.

102. §. Akik nem tagjai az Akadémiának, azok valamely akadémiai tag kezességére kaphatnak ki könyveket.

103. §. Olyan munkák, melyekre a könyvtárban folytonosan szükség van, továbbá ritka munkák, amelyeket elveszés esetében nehéz pótolni; sok-kötetes munkák egyes kötetei (kivéve az olyan munkákat, melyeket a könyvtár több példányban bír) csak az Akadémia elnökségének beleegyezésével kölcsönözhető ki. Rendkívül értékes kéziratok, kódexek csakis egyes kivételes esetekben kölcsönözhető ki, mindenkor az Akadémia elnökségének egyenes rendeletére.

104. §. A térítvények gondosan őrzendőék s csak a könyvek sértetlen visszaadása után adatnak vissza.

III. Irodalomtörténeti kéziratokat illető szabályok.

105. §. Az Akadémia kézirattárában őrzött irodalomtörténeti vonatkozású újabbkori (1772-től) kéziratoknak, ú. m. magyar írók kiadott és kiadatlan munkáinak, naplóinak, jegyzeteinek, levelezéseinek kiadása az Irodalomtörténeti Bizottságnak van fenntartva.

106. §. Ezeknek akár egész terjedelmükben, akár kivonatban való közzétételét egyeseknek — csak kivételes esetekben — maga a Bizottság engedheti meg.

107. §. Az Akadémia mindazáltal e kéziratoknak tudományos értékesítésétől nem akarván a szakférfiakat elzárni, a főntemlített kéziratoknak tanulmányozását történeti és irodalomtörténeti munkák íróinak megengedi; olyképpen, hogy azok mind a fölhasználás célját és módját, mind a fölhasználandó kéziratokat írásban jelentik be az Irodalomtörténeti Bizottság elnökének vagy akadályoztatása esetében előadójának, aki az engedélyt szintén írásban adja meg. Ez írásbeli bejelentést akadémiai tagok közvetlenül, mások pedig egy akadémiai tag ajánlásával intézik a Bizottság

elnökéhez, illetőleg előadójához, aki a tőle adott engedélyeket a Bizottságnak utólag tudomására hozza.

108. §. Ha az elnök, illetőleg az előadó saját felelősségére nem volna hajlandó az engedélyt megadni, a kérvényt a Bizottság elé terjeszti.

109. §. Élő írók munkáit és levelezéseit a Bizottság csak az illetőknek írott engedélyével teheti közzé és bocsáthatja a tanulmányozók rendelkezésére.

110. §. A kéziratok felhasználása nem-akadémiai tagoknak csak a könyvtár helyiségében engedhető meg.

AZ IGAZGATÓ-TANÁCS ÜGYRENDJE.

XXXVII.

A) Általános szabályok.

111. §. Az igazgató-tanács kezeli az Akadémia vagyónát és intézi pénzügeit. E szerint gondoskodik arról, hogy az Akadémia vagyona megőriztessék, gyümölcsözzék, a magán áldozatkészség és az állami támogatás igénybevételével gyarapodjék és az alapítók szándékai szerint használtassék. Megfelelő módon intézkedik, hogy a be nem fizetett alapítványok biztosíttassanak, kamatjaik rendesen fiztessenek. Amennyiben az alapítók vagy örököseik kötelezettségeiknek nem tesznek eleget, a törvényes eljárás megindítását elhátározza.

112. §. Elfogadja az új alapítványokat, adományokat és hagyományokat; az ezekhez netalán hozzászatolt föltételeket megvizsgálja; a kiállítandó alapító oklevelek és kötelező iratok szövegét megállapítja, illetőleg azok megállapításához hozzájárul; készpénzben vagy egyéb értékekben kiszolgáltatandó adományok és hagyományok átvételét eszközli. A jelzálogilag biztosított alapítványok befizetése után a törlési engedélyt megadja. Az Akadémia pénzeinek elhelyezéséről intézkedik, a vásárlandó értékpapírokat kijelöli.

113. §. Az Akadémia értékpapírjait, pénztárát és számadásait saját kebeléből kiküldendő bizottság által megvizsgálja; e bizottság jelentését tárgyalja; amennyiben a kezelés kifogástalannak bizonyult, a fölmentést megadja.

114. §. Megállapítja az Akadémia költségvetését és gondoskodik az előre nem látott szükségletek fődözéséről.

115. §. Az Akadémia ügyészének jelentéseit tárgyalja, az ügyészt utasításokkal ellátja, költség számláit megvizsgáltatja.

116. §. Az Akadémia palotájára és bérházára nézve a tulajdonos jogait gyakorolja és kötelességeit teljesíti. Gondoskodik arról, hogy az épületek minden veszélytől meg legyenek óva, kellő díszben fenntartassanak és lehetőleg jövedelmezővé tétessenek.

117. §. Minden esztendőben az épületeket építész által megvizsgáltatja; a szükségesnek mutakozó nagyobb javítások- és átalakításokról költségvetést készítet, s foganatosításukat elrendeli.

118. §. A palotában és bérházban kibérleendő helyiségek bérösszegét megállapítja. A befolyó jövedelemről minden év végén jelentést készítet.

119. §. Az Akadémia tisztviselőinek és szolgálinak (altisztjeinek) a körülményekhez képest, ingyen-lakásokat engedélyez.

120. §. Megszabja az Akadémia azon tisztviselőinek és szolgálinak (altisztjeinek) fizetését, lakbérét, egyéb illetményeit és jutalomdíjait, akik fizetésüket, vagy egyéb illetményeiket az Akadémiától kapják. A munkaképtelenné vált vagy önhibájukon kívül elbocsátott tisztviselők és szolgálak (altisztek) nyugdíja, esetleg végkielégítése iránt intézkedik.

121. §. Választja titkos szavazattal, abszolút többséggel azon igazgató-tagokat, akik nem az Akadémia köréből választandók; továbbá ugyanazon módon az ügyészt és gondnokot.

122. §. Az elegyes ülésen részt vesz az elnökök és a főtitkár választásában.

123. §. Az Akadémia vagyoni állásáról jelentést készített, mely évenként a nagygyűlés idején kinyomatik.

124. §. A januáriusi összes ülés után a költségvetést állapítja meg és a számadások megvizsgálása iránt intézkedik; — húsvét táján a számadások megvizsgálásáról szóló és az ügyészi, valamint a nagygyűlés elé terjesztendő jelentést tárgyalja.

Amikor a szükség kívánja, az elnökség rendkívüli ülést hív össze, amelynek főbb tárgyai a meghívókon fölemlítendők.

125. §. A jegyzőkönyvet a főtitkár vezeti és az ülést követő három nap alatt, az elnök és az elnöktől kijelölt két igazgató-tag hitelesítik.

126. §. A határozatokat az elnökség foganatosítja és erről a következő ülésben jelentést tesz.

XXXVIII.

B) Állandó bizottságok.

127. §. Az igazgató-tanácsnak két állandó bizottsága van:

a) A *penzügyi* bizottság az Akadémia vagyoni állására vonatkozó ügyeket, jelentéseket tárgyalja, a költségvetést előkészíti, az akadémiai számadásokat megvizsgálja; a könyvkiadó hivatal és a gondnok könyveinek és számadásainak átvizsgálásáról gondoskodik.

b) Az *építészeti* bizottság az Akadémia palotája és bérháza körül teendő fontosabb intézkedéseket tárgyalja. Intézkedik a palotának és bérháznak évenként szakértők által megvizsgáltatásáról.

128. §. Az állandó bizottságok üléseiről jegyzőkönyvet vezetnek és azt az igazgató-tanács elé terjesztik.

XXXIX.

Magyar Földhitelintézet.

129. §. Az Akadémia alaptőkéjét, jövedelmeit és pénztárát a Magyar Földhitelintézet — 1869. június 19-én tett hazafias ajánlata értelmében — kezeli.

130. §. Az Akadémia összes értékpapírai, alapítványi levelei, szerződésai stb. ez intézet pénztári helyiségében, külön szekrényben őriztetnek. Róluk jegyzék vezettetik, melynek egy-egy példánya a főtitkári hivatalban és az akadémiai ügyésznél őriztetik. Az értékpapírokban történt változásokról minden évben kimutatás készítettetik.

131. §. Az Akadémia pénzügyi állapotának hű visszatükrözése céljából a Földhitelintézet, a kettős könyvvézetési rendszernek megfelelőleg, vezeti könyveit. A pénztári könyvet pótolja az intézet könyveiben az Akadémia részére nyitott folyószámla, mely az Akadémia nevében történt mindennemű bevételezést és kifizetést feltüntet.

132. §. A folyószámlán az Akadémia javára mutató egyenleg, úgyszintén az intézet által szükség esetén nyújtandó előleg után, a koronként fennálló intézeti kamatláb számíttatik.

133. §. A Földhitelintézet veszi át az országos javadalmazást, a házbért, a künnlevő alapítványok kamatait, beváltja az értékpapírok szelvényeit és nyilván tartja az Akadémia mindenrendű követeléseit.

134. §. Minden év végén az igazgató-tanács elé terjeszti:

- a) a vagyommérleget;
- b) a veszteség- és nyereségszámlát,
- c) az alapítványok állásáról, a befizetett és hátralékos kamatokról szóló kimutatást;
- d) az utolsó év lefolyása alatt az Akadémia javára tett alapítványok, adományok és hagyományok jegyzékét;
- e) a következő évben várható bevételek előirányzatát.

135. §. Az Akadémia értékpapírjainak és zárszámadásainak megvizsgálását, minden esztendő elején, az igazgató-tanáctól kiküldött bizottság eszközli, melynek jelentése alapján a fölmentés megadatik.

136. §. A tisztviselők és szolgák (altisztek) rendes fizetéseit és járandóságait, a főtitkári hivaltaltól minden év elején közlött kimutatás értelmében kiszolgáltatja.

137. §. Az Akadémia egyéb fizetéseit a főtitkárnak, vagy akadályoztatása esetén az elnöktől rendelt helyettesének, kivételes esetekben az elnöknek utalványára eszközli.

XL.

Főtitkári hivatal.

138. §. A főtitkári hivatalban a *főtitkári hivatal vezetője* utalványozási könyvet vezet és minden évben a költségvetés egyes rovatainak, szükség esetén a rovatok egyes címeinek külön lapokat nyit. Minden lap élére beiktatja a költségvetés megfelelő tételét; továbbá előjegyzzi azon összegeket, melyek az illető rovat terhére fizetési könyvekre fizettetnek ki.

Az utalványozott összegeket egyidejűleg az utalvány kiadásával bevezeti.

139. §. Az utalványokat a főtitkár, ennek hosszabb időre terjedő távolléte alatt az egyik osztálytitkár; a főtitkár javára kiállított utalványokat pedig az elnök írja alá, — a kiadások természete szerint: az osztálytitkárok, bizottsági előadók, szerkesztők, főkönyvtárnok, gondnok, könyvkiadó hivatali tisztviselő ellenjegyzése mellett.

140. §. A főtitkár kötelessége a fölött őrködni, hogy a kiadások a költségvetésben megállapított összeget meg ne haladják; továbbá, hogy ezek az igazgatótanácstól kijelölt célokra fordíttassanak.

141. §. A főtitkár az utalványozást megtagadja, ha az előírányzott összeg ki van már merítve és ha kétségei vannak az iránt, vajjon a kívánt összegek nem fordíttatnak-e idegen célokra. Ez utóbbi esetben három nap alatt az elnöknek jelentést tesz.

142. §. Előlegeket a tisztviselőknek és szolgáknak (altiszteknek) az elnök, a főtitkár ajánlatára, engedélyez, ha fontos okok, hosszas betegségek, a családban előforduló haláleset stb. forognak fenn. Az előleg, mely az egy évi rendes fizetés harmadrészét meg nem haladhatja, tíz egyenlő havi részletben fizetendő vissza. Új előleg csak akkor kérhető, ha az előbbi teljesen törlesztve van.

143. §. Írói tiszteletdíjakra a főtitkár, az osztálytitkár, illetőleg a bizottsági előadó ajánlatára, utalványozhat előleget, a benyújtott kézirat kétharmadának erejéig.

144. §. Az Akadémia kéziratai (kivéve a folyóiratokat) csak a főtitkári hivatal útján mennek a nyomdába. Az utolsó nyomási engedélyt (imprimatur) is a főtitkár adja meg.

XLI.

A költségvetés.

145. §. Az osztályok és bizottságok a lefolyt év járandóságának felhasználásáról szóló jelentéseiket és jövő évi munkatervöket december 31-ig a főtitkári hivatalhoz benyújtják. Ugyanazon határnapig az építési bizottság és a főtitkár is elkészíti előterjesztését a jövő év többi szükségleteiről. E költségvetési előterjesztések kivonatossan kinyomatnak.

146. §. Amint a Földhitelintézet benyújtotta a vagyonmérleget, a nyereség- és veszteség-számlát, az Akadémia elnöke összehívja a pénzügyi bizottságot, mely előirányzatot készít:

1. az Akadémia bevételeiről;
2. az Akadémia bevételeiből az alaptőkéhez csatolandó összegről;
3. az Akadémia kiadásainak következő rovatairól:
 - a) személyes járandóságok,
 - b) az Akadémia épületeinek költségei,
 - c) ügyvédi, irodai, vegyes kiadások,
 - d) adó,
 - e) kamatok az Akadémia által kezelt alapok után.

147. §. A pénzügyi bizottság ülése után összehívatik az elnökök és titkárok értekezlete, mely a rendelkezésre maradó összeg határai közt előirányzatot készít az Akadémia kiadásainak tudományos vonatkozású részleteiről. Ú. m.:

- a) az Almanach és Értesítő szükségleteiről;
- b) az osztályok és bizottságok járandóságáról,
- c) az Akadémiát közösen illető tudományos vállalatok segélyezéséről;

d) a jutalmakról ;

e) a könyv- és kéziratárról.

148. §. A pénzügyi bizottság előirányzatai, az osztályok és bizottságok munkaterveivel együtt, zárt összes ülés elé terjesztetnek.

149. §. Az Akadémia határozatai az igazgató-tanács elé terjesztetnek, mely a költségvetést megállapítja, mire az újra az Akadémia összes ülése elé terjesztetik.

XLII.

Az ügyész főadatai.

150. §. A M. T. Akadémia ingó és ingatlan vagyonának, valamint az ezen vagyont illető mindenemű jogoknak teljes épségben megőrzése, biztosítása, érvényesítése, nemkülönben az idő folytán gyakorlatból netán kimaradt jogok visszaszerzése, biztosítása és érvényesítése iránt teendő mindennemű intézkedések.

151. §. A M. T. Akadémiának bármely törvényhatóság bírói, közigazgatási, pénzügyi vagy egyéb hatósága előtt jogi képviselte. Az Akadémiát érdeklő peres és perenkívüli ügyek közvetlen vezetése.

152. §. Jogvélemények adása mindazon ügyekben, melyek az Akadémia ingó és ingatlan vagyonát érdeklik.

153. §. Jogügyletek kötésénél s az ezek folytán kiállítandó okiratok tervezeténél és kiadványozásánál közreműködés.

154. §. Ezek a M. T. Akadémia ügyészének rendszerinti általános feladatai. Különös feladatai :

a) Régibb, nem biztosított alapítványoknál, nemkülönben kintlevő régibb, nem biztosított hagyományoknál, a lehetőségig oda hatni, hogy azok kellően

biztosíttassanak, illetőleg beszolgáltatassanak a M. T. Akadémia javára — (tehát okirat-kötvény beszerzés, telekkönyvi bekebelezések stb. által).

b) A már biztosított régibb alapítványoknál vagy pedig az újabb, de még nem biztosított alapítványoknál, hagyományoknál is törekedjék arra, hogy az évi alapítványi kamatok mindenkor pontosan fizetessenek, illetőleg, hogy a hagyományok összege mielőbb az Akadémia szabad rendelkezése alá jusson, amennyiben pedig ez rövid idő alatt remélhető nem lenne, intézkedni kell, hogy a hagyomány a fizetésre kötelezett örökös vagy örökösök ellen az Akadémia javára szabályszerűen biztosíttassék.

Az a) és b) pontokban foglalt föladatokat, az esetek sokféleségénél fogva, különböző módon lévén betölthetők, a körülményeknek és célszerűségnek leginkább megfelelő intézkedések megtétele az ügyész belátására bízatik.

c) Mihelyt az ügyész azon meggyőződésre jut, hogy az Akadémia bármily követelése (legyen az alapítvány, hagyomány vagy adomány) a kellő biztosítást vagy fedezetet elnyerte, e körülmény az Akadémia igazgatótanácsának bejelentendő, oly célból, hogy az igazgatótanács — amennyiben az ügyészi előterjesztést elfogadja — a kellő biztosítást elnyert követelést mint activumot. az Akadémia vagyon-álladékába fölvétethesse, míg viszont, ha az Akadémia bármily jellegű követelése, mely eddig a vagyonálladékban activum gyanánt szerepelt, a több irányban megkísérlett behajtási eljárások dacára *teljesen behajthatatlannak* bizonyul, indokolt ügyészi előterjesztés teendő az Akadémia igazgatótanácsához oly célból, hogy a vagyonálladból a behajthatatlannak bizonyult követelés összege töröltessék.

d) Minden fontosabb ügyben, jelesül alapítványok hátralékos kamatainak per útján való behajtása, alapítványi tőkék felmondása, úgy ezeknek, mint a hagyományoknak per útján való behajtása, az Akadémia javainak terheltetése, elidegenítése (eladás vagy csere útján), birtokok haszonbérbe adása stb. eseteiben az igazgató-tanács utasítása *előlegesen és idejekorán* kikérendő.

Nem szükséges azonban az igazgató-tanács előleges utasításának kieszközlése akkor, midőn az előleges engedély kieszközlésével előállható késedelem az akadémiai javak s az ezekkel járó jogok veszélyeztetésével járna, pl. birtokháborítások, bér- és haszonbér-hátralékok behajtása, alapítványok vagy hagyományok biztosítása stb., mely esetekben az ügyész az igazgató-tanács előleges jóváhagyásának kikérése nélkül, de későbbi bejelentés kötelezettsége mellett, *mindazonáltal az elnökségnél, esetleg főtitkári hivatalnál rövid úton tett bejelentés és nyert jóváhagyás után*, saját hatáskörében intézkedik. Különösen minden, a törvények által megengedett, előleges biztosítási, végrehajtási, záloglási s az Akadémia javára szolgáló telekkönyvi bekebelezések stb. eseteiben. Az ügyész ezen intézkedéseket az Akadémia érdekében megtenni nemcsak jogosítva, hanem felelősség terhe alatt kötelezve is van.

Hagyatéki vagy egyéb fontosabb ügyekben a bíróságon kívül vagy bíróság előtt kötni szándékolt egyes ségek, nemkülönben az Akadémia telekkönyvileg szerzett jogaira vonatkozó lemondási, törlési stb. nyilatkozatok tartalma idejekorán bejelentendő az igazgató-tanácsnak, úgyszintén a folyamatban levő perekből való elállás és a jogérvényes bírói ítélettel eldöntött ügyeknek perújítással újra megindítása is stb.

A peres és peren kívüli eljárásokban előforduló jogorvoslatok igénybevétele az ügyész belátására bízatik.

e) Ügyeljen az ügyész arra, hogy az Akadémiát illető fizetések az Akadémia vagyonát kezelő Magyar Földhitelintézet pénztáránál az Akadémia folyó számlája javára akár közvetlenül, akár postai úton történjenek. Amennyiben ez pl. peres eljárásoknál, vagy a bíróilag tárgyalt hagyatéki ügyek eseteiben elérhető nem lenne, az Akadémia részére tett fizetéseket az ügyész fölveheti ugyan, tartozik azonban az Akadémiát illető pénzt vagy pénzértéket, amennyiben kezeihez fizettetnék, *legkésőbb 3 nap alatt a Magyar Földhitelintézet pénztárába teljes összegében beszolgáltatni*, mégpedig minden egyes esetben kísérő irat mellett, mely a befizető nevét, lakhelyét, a fizetés jogcímét (visszatérő fizetéseknél az időt is, melyre a fizetés történik) röviden tartalmazza, hogy a fizetés az illető főkönyvi lapon szabályszerűen, külön elkönyvelhető legyen.

Az ügyész készkiadásai, költségei külön megállapítás tárgyát tévén, nincs jogosítva azokat a hozzá más címen befolyt összegből levonni.

f) Minthogy az Akadémia vagyoni összes ügyeire vonatkozó eredeti okmányok, okiratok, alapítólevelek, bérszerződések stb. a Magyar Földhitelintézetnél őriztetnek, a kellő nyilvántartás céljából kívánatos, hogy a még függőben levő, be nem fejezett ügyekre vonatkozó okmányok, okiratok, alapítólevelek, bérszerződések stb. legalább egyszerű másolatban az ügyészi irattárban is meglegyenek.

Tartozik az ügyész a közbejötté mellett az Akadémia ügyeiben készített s azokra vonatkozó eredeti okiratokat — amennyiben azokat a jogügyi bizottság útján az igazgató-tanács elé nem terjeszthetné —

további megőrzés végett a Magyar Földhitelintézethez elismervény mellett haladék nélkül átszolgáltatni, s erről jelentését a legközelebbi alkalommal az igazgatótanácsnak megtenni.

Amennyiben bírói vagy egyéb eljárásoknál az ügyésznek oly okmány eredetijére lehet szüksége, mely a Magyar Földhitelintézetnél őriztetik, e körülmény az akadémiái főtitkárnak vagy helyettesének rövid úton szóval bejelentendő, s a vonatkozó eredeti okirat (okiratok) az ügyésznek a főtitkártól vagy helyettesétől láttamozott elismervénye mellett adható ki a Magyar Földhitelintézet által.

Az átvett okiratot tartozik a használat után, elismervényének visszavétele mellett, haladék nélkül beszolgáltatni a Magyar Földhitelintézethez.

g) Amennyiben a vidéken a bíróság (hatóság) előtti vagy bíróságon (hatóságon) kívüli tárgyalásoknál, eljárásoknál az Akadémia ügyésze a személyes megjelenésben akadályozva lenne, vagy az ügy csekélyebb fontossága az ő személyes megjelenését nem kívánná (mire nézve az elnök, esetleg a főtitkár utasítása kikérendő) és amennyiben az illető vidéki helyen vagy annak közelében teljesen megbízható helyettest nem ismerne — a helyettes ügyvéd megválasztásában az illető helyre nézve illetékes kir. törvényszék elnökének kérje ki tanácsát.

h) Ha az ügyész rendes lakhelyéről távozni kíván, tartozik távozását, ennek idejét és tartózkodási helyét a főtitkárnak bejelenteni s egyúttal kijelölni azt a személyt, aki távolléte alatt a halasztást nem tűrő ügyekben őt helyettesíteni fogja.

i) Az ügyész rendes jelentéseit minden január hónapban írásban tartozik az igazgató-tanács elé terjesztetni.

Ezen jelentésébe foglalja az Akadémiát érdeklő összes ügyek állását lehető röviden, de mégis részletezve. Ugyanekkor kér utasításokat a jövő eljárásokra.

Halasztást nem tűrő ügyekben az elnökségtől kér utasításokat s hozzá terjeszti be jelentését.

k) Az igazgató-tanács ülésein jelen van. A költségekről és kész kiadásokról szóló jegyzékét szintén januárban az elnökséghez terjeszti be felülvizsgálat és megállapítás végett.

Ezen jegyzéke a lehetőséghez képest okiratokkal fölszerelendő.

Egyebekben az igazgató-tanács ügyrendje s az egyes esetekben nyert utasítások szolgálnak irányadóul.

155. §. Az ügyész a rendes tiszteletdíjon felül igényt tarthat költségmegtérítésre :

- a)* a bélyegekért ;
- b)* a kocsikiadásokért ;
- c)* vidéken működés alkalmával útiköltségért és készkiadásaiért;
- d)* végül irodai kiadásai fedezésére évi átalányösszeget élvez.

XLIII.

Gondnok.

156. §. A gondnok közvetlenül az Akadémia elnökének van alárendelve, akinek minden tervbe vett fontosabb intézkedést a főtitkár útján előzetes jóváhagyás végett bejelent.

157. §. A gondnok fő kötelessége az Akadémia palotájában és bérházában a biztosság, rend és tisztaság felett őrködni. Ezért köteles magának teljes hely-

ismeretet szerezni, hogy a mutatkozó vagy előforduló hiányokat észrevegye és helyreállításuk iránt javaslatot tegyen.

158. §. Felelős az összes bútorok, háziszerek és eszközök megőrzéséért s jókarban tartásáért. Róluk leltárt készít, valamint számadásait és költségelőirányzatát az elnökség útján az építészeti bizottság elé terjeszti.

159. §. Az altiszti és szolgaszemélyzetre felügyel, azt kötelességeinek pontos teljesítésére szorítja, körében a fegyelmet fenntartja, a hanyag, engedetlen viseletű altisztet vagy szolgát megintí. Amennyiben az intés eredménytelen, a főtitkár útján az elnökségnek jelentést tesz.

160. §. Az Akadémia bérbeadandó helyiségeinek értékesítéséről gondoskodik és ellenőrzi, hogy a házbérek évnegyedenként pontosan fizettessenek.

161. §. Az Akadémia ülésein megjelenik, hogy a fűtésre, világításra és rendre felügyeljen, és gondoskodik arról, hogy az ülésekre az illető helyiségek kellően rendben legyenek.

162. §. A házi kiadásokról könyvet vezet. Negyedévenként számadást mutat be.

163. §. Az Akadémia bérházában vagy palotájában lakik.

XLIV.

Alapítványok, jutalmak.*1. Nagyjutalom és Marczibányi-mellékjutalom.*

164. §. Az Akadémia minden esztendőben 2000 pengőt, mint nagyjutalmat és a Marczibányi-alapítványból 800 pengőt mint másodjutalmat tűz ki, amelyekre, felváltva, az Akadémia köréhez tartozó tudományok terén hét évi időközben megjelent munkák pályáznak. A tudományok sorrendje a következő:

- 1936-ban matematikai és technikai munkák (1927—1935. évkörből);
- 1937-ben a fizikai és kémiai tudományok köre (1928—1936. évkörből);
- 1938-ban filozófiai munkák (1929—1937);
- 1939-ben társadalmi tudományok (1930—1938);
- 1940-ben nyelvtudomány (1931—1939);
- 1941-ben széptudomány (esztétika, irodalom- és művészettörténet) (1932—1940);
- 1942-ben szépirodalom (1933—1941);
- 1943-ban történelem (összes segédtudományaival) (1934—1942);
- 1944-ben biológiai tudományok (1935—1943);
- 1945-ben matematikai és technikai tudományok (1936—1944).

A sorrendben levő tudományszak terén a lefolyt hét évi időközben megjelent munkák közül az nyeri el a jutalmat, mely az illető osztály ítélete alapján a legkitűnőbb és egyszersmind a tudomány terén jelentékeny haladást tett, vagy amelynek formai tekintetben nagy irodalmi értéke van. Ha ilyen munka nem található, a nagyjutalom ki nem adható.

A *Marczibányi-mellékjutalom*. Puchói és Csókai Marczibányi Imre 1815-ben kelt végrendeletében 500 váltó frt. évi járadékot alapított oly célból, hogy az évenként a nyomtatásban megjelent legjobb magyar munka szerzőjének adassék. Ez alapítványhoz később a Marczibányi-család több tagja járulván, az ezek által adott összegek 1845-ben, midőn azokat az Akadémia saját kezelése alá vette, már 9195 váltó forintba mentek. E tőke a világháború következtében megsemmisült. A Marczibányi-család emlékére az Akadémia a saját bevételeiből jutalmat tűz ki, mint Marczibányi-mellékjutalmat, mely évenként azon munkának ítéltetik oda, mely a nagyjutalommal kitüntetett munkához értékre legközelebb áll; — vagy amikor a nagyjutalom ki nem adatik, a sorrendben levő tudományszak terén megjelent munkák közül viszonylag legjobbnak ítéltetik.

Az Akadémia a nagygyűlésen kihirdeti, hogy milyen szakú s mely időközben megjelent munkák pályáznak a következő nagygyűlésen a nagyjutalomra és a Marczibányi-díjra; felszólítván mindazokat, kiknek az e körbe eső munkájuk nyomtatásban megjelent, hogy azt bizonyos kitűzött határidőig az akadémiai főtitkárhoz küldjék be, följegyezvén röviden, amit munkájuk kiváló vonásának tartanak. E figyelmeztetés azonban korántsem zárja ki azt, hogy a be nem küldött munka,

melyről a tagoknak tudomásuk van, szintén ne pályázhasson.

A nagyjutalmat és Marczibányi-mellékjutalmat, az illető osztálynak a nagygyűlési zártülésen történt megállapodása alapján, a nagygyűlés ítéli oda.

E jutalmak meg nem oszthatók. Nagyjutalmat ugyanazon író csak egyszer nyerhet; és nem nyerhet el az Akadémia bármely jutalmában már részesült munka, valamint fordítás sem.

A nagyjutalom odaítélésekor figyelembe veendők még a következő megjegyzések:

a) Több kötetből álló munkának valamely része is elnyerheti a jutalmat, ha ez a rész önálló tartalmú befejezett mű. Ha azonban vele egyenlő értékű teljes munka is van a pályaművek között, a jutalom az utóbbinak ítéltetik oda.

b) A jutalmat oly önálló tartalmú munkák is megkaphatják, melyek valamely nagyobb gyűjtemény részét teszik, de külön is megjelentek. Gyűjtemények alatt nem értetnek az Akadémia Értekezései és Matematikai és Természettudományi Értesítője.

c) A jutalmat elnyerhetik egyes íróknak összegyűjtve kiadott olyféle jeles munkái is, melyek részenként vagy darabonként már ezelőtt megjelentek.

d) Ha meghalt író munkája ítéltetik legjobbnak, a jutalom az elhunyt író örököseinek adatik ki.

Minden munka azon évben tekintetik megjelentnek, amely a címlapon ki van téve. Azon esetre, ha valamely munkán kétféle évszám áll, a későbbi az elhatározó; amely munkán pedig évszám éppen nem fordul elő, az maga zárja ki magát a jutalomért pályázható munkák sorából.

2. Chorin Ferenc-alapítvány.

165.§. A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat 1925. május 2-án tartott rendes évi közgyűlése a társulat elhunyt elnökének dr. Chorin Ferencnek nevére a M. T. Akadémiánál K 500.000,000, azaz ötszázmillió koronából álló alapítványt tett. Az igazgató-tanács határozata értelmében ez alapítvány tőkéjéből K 498.715,000, azaz négyszázkilencvennyolcmillió hetszázötvenöt ezer koronán 329 drb., azaz háromszázhuszonkilenc darab Magyar Nemzeti Bank részvény vásároltatott. A fennmaradt K 1.285,000, azaz egymilliókétszáznyolcvanöt ezer korona a M. Földhitelintézetnél az 1509. számú takarékbetétkönyvben helyeztetett el (1315/1925. ikt. sz.).

Ezen alapítvány felhasználására nézve a M. Tud. Akadémia a következőket rendelte:

I. A tőke mint *dr. Chorin Ferenc-alapítvány* kezelendő az Akadémia vagyonában.

II. A tőke jövedelme a következőleg használható fel:

Elsősorban a magyar közgazdasággal kapcsolatos tudományágak körében írt műnek, amennyiben pedig jutalomra érdemes ilyen közgazdasági mű az illető évben nincs, olyan államtudományi munka jutalmazására, amely tudományos, vagy irodalmi jelentőségénél fogva jutalomra méltó.

Mindig az előző év folyamán megjelent, vagy kéziratban bemutatott munka jön tekintetbe.

A díjat bárkinek csak egyszer lehet odaítélni.

Ha a megjutalmazott a díj odaítélése időpontjában már nincs életben, a jutalom özvegyét, ha özvegye nem volna, törvényes leszármazóit illeti. Törvényes leszármazóit.

mazók hiányában az Akadémia az összeget a következő években használhatja fel.

III. A kamatok odaítélése tárgyában az Akadémia 1926-tól kezdve évenként január havában héttagú vegyes bizottságot küld ki javaslattételre. A vegyes bizottságba az igazgató-tanács két tagot, a II. és III. osztályok pedig szintén két-két tagot választanak. A bizottság elnöke a nemzetgazdasági bizottság mindenkori elnöke.

A bizottság jelentését a bizottság által megbízott egyik tag szerkeszti. A nagygyűlés kétharmad szótöbbséggel dönt. Ha a kétharmad szótöbbséget senki sem nyeri el, a nagygyűlést követő összes ülés egyszerű szavazattöbbséggel határoz.

Ha a többséget ekkor sem kapja meg senki, a kamatjövedelem a következő években (alább VI. pont) használható fel.

IV. A nagygyűlés, illetőleg az azt követő összes ülés a javaslatot a bizottsághoz is visszaküldheti újabb tárgyalás végett, vagy más bizottság kiküldését rendelheti el.

V. Ha ez az Akadémia pénzügyi helyzetéhez képest indokoltnak mutatkozik, az igazgató-tanács a költségvetés megállapításával kapcsolatosan akképpen is határozhat, hogy az alapítványi tőke kamatait két, vagy legfeljebb három éven át összegyűjti és valamely jutalmazott munka nyomdai kiállítására egy összegben fogja felhasználni.

VI. Amennyiben valamely évben vagy egymás után ismételten jutalomra érdemes mű hiányában a díj nem volna kiadható, az ily módon megmaradt kamatjövedelem olyan esztendőben, amikor a bizottság több művet talál jutalmazásra érdemesnek, felhasználható

lesz. Egy esztendei kamatnál nagyobb összeggel azonban egy mű szerzője sem jutalmazható ; a fennmaradó összeget az illető munka kinyomatására lehet felhasználni.

3. Duka Tivadar alapítványa Kőrösi Csoma Sándor emlékére.

166. §. Duka Tivadar, a Magyar Tudományos Akadémia I. tagja, azon célból, hogy hazánk halhatatlan tudósának, Kőrösi Csoma Sándornak emléke az Akadémia körében ünnepélyes módon megörökíttessék, 1897-ben *kétezer korona* összeg alapítványt tett. Ez összeg a világháború folytán megsemmisült, azonban :

az I. osztály gondoskodik arról, hogy minden harmadik év (1936., 1939., 1942. stb.) április havában (mint Kőrösi Csoma Sándor születésének és elhalálozásának idejében) a körülmények szerint, vagy az I. osztály nyílt ülésén, vagy az Akadémia összes ülésén, Kőrösi Csoma Sándor emlékének tiszteletére, egy erre hivatott szaktudós a keleti tudományok, elsősorban az ázsiai kultúra körébe tartozó tudományos értekezést tartson.

4. Egyetemi hallgatók jutalma.

167. §. Az Akadémia kiadványai közül évenként 10—10 művet jutalmul tűz ki a budapesti, debreceni, szegedi és pécsi tudományegyetemek egy-egy (történelemmel, illetőleg magyar nyelvészettel foglalkozó) hallgatója részére, akit az illető kar szaktanárai e kitüntetésre mint legméltóbbat ajánlanak. A jutalom odaítélése minden évben a nagygyűlésen hirdettetik ki.

5. *Elischer Gyula alapítványa.*

168. §. Dr. Elischer Gyula néhai nagybátyjának Elischer Boldizsárnak több mint 40 éven át kiváló szakértelemmel és valódi odaadással összeállított *Goethe-gyűjteményét* 1895. június hó 10-én felajánlotta a M. T. Akadémiának, mely azt június 24-i összes ülésén elfogadta.

A gyűjteménynek, amely szerény kezdetből, néhány Goethe-kiadásból, indult ki, következő a tartalma :

I. Mintegy 40 *kézirat*, autogramm és jegyzetke, mindannyi Goethe saját kezeírásával.

II. Egy *kézirat autogramm-gyűjtemény*, a weimari udvari és költői körből, vonatkozással Goethé-re (96 szám mintegy 123 darabbal), köztük : Schiller, Wieland, Herder, Amália nagyhercegnő, Károly Ágost nagyherceg stb. leveleivel.

III. *Goethe-arcképek* (180 drb.) és kortársainak arcképgyűjteménye mintegy 115 kartonon, egy porte-feuilleben.

IV. *Goethe-érmek* gyűjteménye (20 drb. tokban).

V. *Könyvtár*: ebben Goethe műveinek valamennyi összkiadása (18-féle, mintegy 250 kötet); körülbelül 70 drb. editio princeps; mintegy 2000 szám alatt Goethére vonatkozó művek, iratok, kommentárok, értekezések; mintegy 590 szám alatt Goethére vonatkozó folyóiratbeli és kivágott újságcikkek; mintegy 50 dísz- és illusztrált kiadás Goethe műveiből.

VI. Egyes *réz- és acélmetszetek*, a Kaulbach-féle nagy folio-alakú Goethe-galeria teljes példánya, Goethe-arcképek fotografiai hasonmásokban (20 darab) részben arany rámaikban.

VII. *Zeneművek* Goethe-szövegekkel, mintegy 782 szám, 876 kötet- és füzetben.

VIII. *A karlsbadi ásványgyűjtemény.*

IX. Néhány Goethe-szobor és medaillon gipszöntésben.

X. Néhány Goethe-ereklye.

Kikötötte azonban az alapító, hogy :

a) A gyűjtemény egy különálló, zárt helyiségben, a célnak megfelelőleg helyeztessék el s örök időkre e nevet viselje: *«Goethe-szoba, Elischer Boldizsár és dr. Elischer Gyula alapítványa»*. E helyiségben a tartózkodás kellemes, tanulmányozásra kényelmes, világításról, fűtésről s íróeszközökről mindig gondoskodva legyen.

b) A gyűjtemény épségben maradása, gondozása és megőrzése szakértői felügyelet mellett teljesen biztosíttassék; e helyiségekből bárminemű kézirat, kép, rajz, unikum és ritkább darab semmi szín alatt ne vitessék vagy kölcsönöztessék ki; — a többiek indokolt kivételes esetekben az akadémiai könyvtár vagy főtitkári hivatal helyiségeiben, eredeti helyökre elhelyezett térítvény mellett, a főkönyvtárnok, ill. főtitkár felelőssége mellett használtathassanak.

c) A gyűjtemény használhatósága érdekében készíttessék: 1. egy szakszerű katalógus, 2. egy másik katalógus a közönség számára, 3. tartassék a gyűjtemény bizonyos napokon és órákban, kellő felügyelet mellett, nyitva a közönség számára, 4. bizonyos föltételek ellenőrzése mellett legyen hozzáférhető más időközökben is megtekintés vagy tanulmányozás céljából.

d) A felügyeletért a M. T. Akadémia felelősséget vállal s a felállítást, berendezést és hozzájárulhatást illetőleg az alapítónak jogot ad az ellenőrzés gyakorlására.

e) A gyűjtemény továbbra is gyarapíttatni fog kizárólag Goethe-re vonatkozó ereklyék és munkák szerzése által. E célra dr. Elischer Gyula úr 2000 frtnyi,

azaz kétezer forintnyi alapítványt tett és ez összeg kamatainak mire fordítása, ellenőrzése mellett, illetőleg hozzájárulásával fog meghatározatni.

f) Az Akadémia elkészítteti egy jelesebb hazai művészünkkel Elischer Boldizsár olajfestésű arcképét s a Goethe-szobában emlékül kifüggeszteti.

A gyűjtemény 1895. július 15-én átvétetett s az Akadémia-palota egyik földszinti saroktermében felállítatván, a főkönyvtárnok őrizete alá helyeztetett. A katalógus is megjelent 1896-ban s a gyűjtemény ez évi május 31-e óta hétfőn, szerdán és pénteken délelőtt 10 órától 12-ig a nagyközönség számára nyitva áll.

6. *Fabriczy Sámuel emlékére tett alapítvány.*

169. §. Fabriczy Kornél t. t., «boldogult édes atyjának, Fabriczy Sámuelnek, a M. T. Akadémia volt levelező tagjának emléke iránti kegyeletből és a M. T. Akadémia iránti tiszteletből kifolyólag», Stuttgartban 1902. évi március 18-án «mint bold. atyja születésének 112-ik, halálának 44. évforduló-napján», árfolyam szerint 204,827 kor. értéket képviselő értékpapírokat adott át a M. T. Akadémiának egy «*Néhai Fabriczy Sámuel emlékére alkotott alapítvány*» céljaira, még pedig a következő feltételek alatt:

1. Az alapítvány tőkeértéke épségben megőrzendő, tehát a fel nem használt évi jövedelem mindenkor az alapítványi tőkéhez csatolandó.

2. Élete fogytáig Fabriczy Kornél a mintegy 7980 német birodalmi márkát tevő kamatokból évente 7500 márkát vett igénybe; ez összeget neki a pénztár két részletben, január 1. és július 1-én megküldte.

3. Halála után (mikor az Akadémia a letett érték-

papírokat esetleg másokkal fölcserélheti) a 7980 német bir. márkát tevő kamatokból özvegyének, szül. Ziegler Zsófia úrnőnek évenként január 1. és július 1. két részletben ezer-ezer, összesen kétezer márka, barátjának, Fletzer Ignác nyug. m. államvasuti felügyelőnek pedig egyidejűleg ötszáz-ötszáz, összesen egyezer márka, mind a kettőnek éltek fogytaig minden levonás nélkül megküldendő. Az életjáradékok kifizetésére szükséges összesen felüli évi jövedelem vagy az alapítvány céljainak megvalósítására vagy a tőke növelésére fordítandó.

4. Az alapítvány egész évi jövedelme *«tisztán és kizárólag valamely tudományos célra»* (nem pedig folyó kiadások részbeni fedezésére) fordítandó.

5. A tudományos célt évről évre a M. Tud. Akadémia elnökségének előterjesztése alapján az Akadémia igazgató-tanácsa az évi költségvetés tárgyalásakor állapítja meg. Ugyanekkor határoz esetleg az igazgatótanács arról is, vajjon nem kívánja-e célszerűségi okokból az alapítvány jövedelmét akár egészben, akár részben az alapítványi tőke gyarapítására fordítani. Az alapítványi jövedelmeknek miként történt fölhasználásáról a M. T. Akadémia évi jelentéseiben beszámol.

6. Ezen alapítvány kiegészítéseül Fabriczy Kornél 1907. jún. 5-én újból mintegy 70,000 kor. értékű értékpapírokat és egy 10,000 német bir. márkáról szóló kötelezvényt adott át az Akadémiának az eredeti alapítványnál megállapított tudományos célra. Ezen újabb alapítvány kamatait is a nemes alapító élvezi; halálával teljesen az Akadémia korlátlan tulajdonába megy át ez a tőke is, kamatait azonban életfogytiglan özvegye élvezi, mint fönt a 3. pontban. Az özvegy halála után az Akadémia ezen tőke feltétlen élvezetébe lép és kamatait szintén kizárólag tudományos célokra köteles fordítani.

7. *Fraknoi Vilmos alapítványa.*

170. §. Fraknoi Vilmos ig. és t. tag 1912. január 20-án a következő levelet intézte az Akadémiához:

«Tekintetes Akadémia!

Azon óhajástól vezérelve, hogy mivel Rómában az összes művelt nemzetek történeti intézeteket létesítettek, soraikból a magyar ne hiányozzék, ilyen intézet céljaira 1894-ben házat építtettem. Ez alkalommal kérelmet intéztem a tisztelt Akadémiához, hogy az intézetben egy helyet évről évre a magyar történelem egy munkásával betölteni méltóztassék. Ajánlatomat a tisztelt Akadémia elfogadván, ügyrendjébe iktatta és az intézetet évek során át megtisztelte azzal, hogy történetbúvárokat küldött oda, akik könyv- és levéltárakban végzett kutatásokkal eredményes munkásságot fejtettek ki.

Mivel egészségi állapotom és előrehaladott korom nem engedik, hogy Rómában tartózkodjam és az intézetet vezessem, ismételten megújított kísérleteim pedig, amelyek az intézet biztos és állandó megalapítását célozták, sikertelenek maradtak: ama fájdalmas kényszerűség előtt állok, hogy az intézet fönntartásáról le kell mondanom.

Midőn ezt a tisztelt Akadémiának bejelentem, egyzsersmind ezennel ötvenezer korona névértékű négyszázalékos földhitelintézeti záloglevelet (1912. júl. 1-től kamatozó szelvényekkel) bocsátok rendelkezésére, azzal a kéréssel, hogy ezt az értéket, mint a római könyv- és levéltárakban végzendő kutatások elősegítésére és eredményeik közzétételére hivatott alapítványomat

kezelésbe venni és kiküldendő bizottság útján velem egyetértően az alapítvány szabályzatát elkészíteni méltóztassék.

Mély tisztelettel, Budapest, 1912. január 30.

Fraknói Vilmos.»

Az Akadémia meleg köszönetét fejezte ki tisztelt és szeretett tagjának azon áldozatkészségért, melyet az intézet felállításával a magyar történeti és régiség-tudomány érdekében tanúsított, valamint az Akadémia kiküldöttjei részére felajánlott helyért is. Az intézet ügyrendjének megállapítására az összes üléstől kiküldött bizottság 1912 február 5-én tartott ülésében a következő szabályzatot hozta javaslatba, melyet február 9-én a Történelmi Bizottság és február 13-án a II. osztály is elfogadott:

«Fraknói ig. és tiszt. tag 1912 január 20-án 50,000 (ötvenezer) korona névértékű 4%-os földhitelintézeti záloglevelet tett le alapítványul, azon rendelkezéssel, hogy kamatai

a) a római levél- és könyvtárakban végzendő kutatások és tanulmányok elősegítésére,

b) a római levél- és könyvtárakban felkutatott, Magyarországot érdeklő történeti emlékek vagy ezeket földolgozó történeti munkák közzétételére fordíttassanak.

Ezen két földadatkör határai között a Történelmi Bizottság van hivatva, a II. osztály útján, az Akadémia összes ülése elé évről évre javaslatot terjesztteni az iránt, hogy az alapítvány kamatai milyen célra használtassanak föl. Az Akadémia föl van jogosítva, akár kutatási megbízások, akár kiadványok céljára, több esztendő kamatait összesíteni vagy előre lekötni.

Míg az alapító él, a Történelmi Bizottság az előterjesztendő javaslatokhoz az ő hozzájárulását kéri ki.

A Történelmi Bizottság első ízben az 1913. évi júniusi összes ülés elé terjeszt javaslatot.

Az alapítvány állását az Akadémia külön nyilván tartja évi számadásaiban.»

Az összes ülés 1912. február 26-án e szabályzatot elfogadta s annak az Ügyrendbe való fölvételét elrendelte.

Együttal ugyanez a bizottság a következő beadvánnyal fordult az Akadémiához :

«Tekintetes Akadémia!

A Fraknoi Vilmos t. t. által római történelmi kutatások céljaira tett 50,000 koronás alapítvány szabályzatának megállapítására kiküldött bizottság e szabályzattal kapcsolatban azt az indítványt terjeszti a tek. Akadémia elé, méltóztassék az Akadémia elnökségét fölhatalmazni, hogy a kormánynál egy Rómában létesítendő történelmi és régészeti állami tudományos intézet érdekében a szükséges lépéseket megtehesse.

Ily intézet létesítése elsőrangú tudományos érdek, ami az európai államok legtöbbjét már régen arra bírta, hogy történelmi, műtörténeti és régészeti kutatások céljaira Rómában tudományos intézeteket alapítsanak, melyek a tudományt nagybecsű kutatások eredményeinek közzétételével gazdagították.

E tudományos intézetek közt méltó helyet foglalna el hazánk is, mely Magyarországnak Olaszországgal és különösen a szentszékekkel való sokszázados kapcsolata által nagyérdekű kutatási és tudományos eredményekre nyújt biztos kilátást. Az intézet létesítése nem kívánna

nagyobb anyagi áldozatot, mert nevezett t. tagtársunk a hozzá e tárgyban intézett kérdésre késznek nyilatkozott arra, hogy abban az esetben, ha a kormány a római magyar állami tudományos intézet létesítését és fenntartását elhatározná, újabb áldozatkészséggel fogja előmozdítani e szándék megvalósítását». — Az összes ülés a bizottság e javaslatát is egyhangúlag örömmel elfogadta s Fraknoi Vilmos t. tagnak újabb ajánlataért meleg köszönetet mondott.*

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1912. november 28-án kelt átiratával értesítette az Akadémiát, hogy 1913. évi költségvetésébe a Rómában felállítandó *Magyar Történelmi Intézet* céljaira 50,000 koronát vett föl, mire az összes ülés, a Történeti Bizottságnak és a II. osztálynak javaslatára, 1913. évi január 27-én a következőkben állapította meg *a magyar állam által Rómában létesített és fenntartott Magyar Történeti Intézet* szervezeti szabályzatát, melyet a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1913. aug. 6-án 130,992. sz. a. csekély módosításokkal jóváhagyott:

I. *Az intézet címe.* Római Magyar Történeti Intézet (Istituto Ungherese di studi storici).

II. *Feladata.* Az intézet befogadja, irányítja és támogatja a történelem, archeológia, művészettörténet, classica-philologia és irodalomtörténet magyar munkásait, akik Róma és esetleg Itália más részeinek könyv- és levéltáraiban, művészeti és tudományos gyűjteményeiben, úgyszintén a régiségekre és műemlékekre vonatkozólag kutatásokat vagy tanulmányokat végeznek. Az intézet e munkásság eredményeinek közzétételéről a körülményekhez képest gondoskodik.

* *Jegyzet.* Ez alapítvány összege a világháború következtében megsemmisült.

III. *Az intézet igazgatása.* Az intézet a Rómában székelő csász. és kir. nagykövetségek pártfogása és a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter rendelkezése alatt áll.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter megbízásából a vezetést a M. T. Akadémia gyakorolja állandó bizottság által, mely az akadémiai elnök elnökelete alatt a másodelnökből, a főtitkárból, a történelmi bizottság által választott három, az archeológiai és classica-philologiai bizottságok által választott két-két tagból áll; ez a bizottság ügyrendjét maga állapítja meg és a maga köréből három évre előadót választ. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter magát a bizottságban képviselteti. E bizottság az intézet működéséről évenként jelentést tesz az Akadémiának, ez pedig a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek.

Az intézetet közvetlenül *a)* az igazgató vagy elnök és *b)* a titkár vezetik, akiket az akadémiai bizottság meghallgatásával a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter alkalmaz, akiknek hivataloskodásuk és római tartózkodásuk tartamát, tiszteletdíját, úgyszintén ügykörét esetről-esetre, az akadémiai bizottság javaslatára, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter állapítja meg. A két vezető egyike az intézet házában lakik.

IV. *Az intézet tagjai.* Az intézet tagjai csak olyanok lehetnek, akik a II. fejezetben jelzett feladatok megoldására képesek.

Az intézet tagjai ösztöndíjat élveznek *a)* az intézet állami járandóságából, *b)* a miniszter rendelkezésére álló költségvetési ösztöndíjtételekből, *c)* magánalapítványokból, minők a Fraknoi Vilmos által a M. T. Akadémiánál és a Szt. István-Társulatnál, br. Forster Gyula által a M. T. Akadémiánál már tett alapít-

ványok, *d)* adományokból. Az akadémiai bizottság feladata, ezen alapítványok és adományok felhasználása tárgyában a szükséges intézkedéseket megtenni.

Az állami ösztöndíjakat az akadémiai bizottság javaslatára a miniszter, a magán ösztöndíjakat az akadémiai bizottság meghallgatásával az alapítványok (adományok) kezelői adományozzák.

Az ösztöndíjasok feladatát, kötelezettségeit, római tartózkodásuk tartamát, az ösztöndíj összegét és az adományozás módozatát, az akadémiai bizottság, illetőleg az alapítvány (adomány) kezelője esetről-esetre állapítja meg.

V. *Az intézet épülete és könyvtára.* Az intézet épületének gondnoka a római cs. és kir. nagykövetségek egyikének alkalmazottja.

Az intézet könyvtárát a titkár kezeli. A kezelés és gyarapítás iránt az akadémiai bizottság szabályzatot készít.

VI. *Az intézet pénzügyei.* Az intézet évi költségvetését, az akadémiai bizottság javaslatára, a miniszter állapítja meg.

Az intézet megállapított évi járandóságát a miniszter a M. T. Akadémia pénztárába utalja. Az utalványozások az akadémiai bizottság előadójának ellenjegyzésére az akadémiai főtitkár által történnek. Rómában eszközlendő fizetések teljesítésére a megállapított általányösszegek ugyanily módon az intézet igazgatójának (kurátorának) kezeihez utaltatnak, aki azok keretén belül a kiadásokat számadás kötelezettsége mellett fedezi.

Minden év elején a M. T. Akadémia okmányolt számadást mutat be a miniszternek.

8. *Kazinczy-alap.*

171. §. Ez alapnak, mely teljesen ki van merítve, létrejöttét és történetét l. az 1908. és előző évi ügyrendekben.

9. *Kazinczy Gábor és neje, Várady-Szabó Anna alapítványa.*

172. §. Kazinczy Gábor ny. kúriai bírósági az Akadémia alapításának századik évfordulója alkalmából, áthatva a M. T. Akadémia jelentőségétől, amelyet halhatatlan emlékezetű nagyatyja, Kazinczy Ferenc is átértzett, a maga és neje nevében negyvenmillió koronát utalt át a M. T. Akadémia pénztárába alapítvány gyanánt.

A M. T. Akadémia ezt az alapítványt elfogadván, felhasználásának módozatait következőleg állapította meg:

I. A tőke legkedvezőbb kamatozás mellett, mint «*Kazinczy Gábor és neje Várady-Szabó Anna örök-alapítványa*» kezelendő; állaga nem használható fel.

II. A tőke kamatait időről időre olyan érdemes tudós, illetőleg író vagy művész munkásságának megjutalmazására kell fordítani, aki hosszabb időn át kiváló munkásságot fejtett ki olyan tudományszakma terén, vagy olyan irodalmi, illetőleg művészeti téren, amelynek jövedelme nincs arányban a végzett szellemi munkának belső értékével.

III. A díj odaítélése tárgyában javaslattételre első ízben 1927-ben, azután évenként január havában az Akadémia vegyes bizottságot küld ki.

Ebbe a bizottságba az igazgató-tanács két tagot, az osztályok pedig egy-egy tagot választanak.

A bizottság jelentését a többséget alkotó tagoknak egyike szerkeszti és terjeszti elő, rendszerint a nagygyűlés második napján.

Szavazati joguk van a tiszteleti és rendes tagoknak.

A nagygyűlés kétharmad szótöbbséggel dönt. Ha a kétharmad többséget senki sem nyeri el, a nagygyűlést követő összes ülés egyszerű szavazattöbbséggel határoz. Ha a többséget ekkor sem kapná meg senki, a jövedelem az alapítványi tőkéhez csatolandó.

A nagygyűlés, illetőleg az ezt követő összes ülés elterhet a bizottság javaslatától és a díjat olyannak is odaítélheti, akit a bizottság javaslatba nem hozott, de akit az ülésnek szavazatra jogosított egyik tagja élőszóval ajánlott.

IV. A Kazinczy Gábor és neje-jutalom első ízben az 1926. évi LXXXVI. nagygyűlésen hirdettetik.

V. Felhatalmaztatik az elnökség, hogy ha nélkülözést szenvedő, erre a jutalomra érdemes tudós, író vagy művész a kitűzött határidő előtt jelentkezne e jutalom elnyerése végett, indokolt sürgősség esetén bármelyik összes ülésnek előterjesztést tehessen aziránt, hogy a jutalom a következő nagygyűlés előtt is kiadható legyen.

VI. A jutalom odaítélése tekintetében az Akadémia nincs szorosan kötve az osztályok váltakozó sorrendjéhez, hanem az lesz a döntő kérdés, hogy a jelentkezők közül ki a legméltóbb és a jutalomra ki szorul rá leginkább.

10. Kónyi Manó-alapítvány.

173. §. Kónyi Hugó úr boldogult édesatyja emlékére 1925. november 10-én a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank által K 125.000,000, azaz százhuszonötmillió koronáról kiállított betétkönyvet helyezett el a Magyar Földhitelintézetnél a M. T. Akadémia letétjébe és az elnök úrhoz intézett levélben jelölte meg az alapítvány rendeltetését.

A M. T. Akadémia az alapítványt elfogadta és felhasználásának módozatait az alapító úrral folytatott tárgyalás alapján, vele egyetértve, a következőkben határozta meg:

I. Az alapítvány neve Kónyi Manó-alapítvány; tőkéje nem használható fel, csupán kamatai.

II. Az alapítványi tőke kamataiból 1800 (egyezer-nyolcszáz) pengőt az Akadémia háromévenként «*Kónyi Manó-jutalomdíj*» cím alatt a napi pártpolitika teljes kizárásával, valamely publicisztikai, legújabbkori történelmi, esetleg közjogi munka jutalmazására fog felhasználni.

III. Jutalmazható olyan publicisztikai munka (könyv, röpirat, tanulmány), amely az utolsó három év folyamán akár önállóan, akár folyóiratban vagy napilapban nyomtatásban megjelent. A jutalmazásnál a lehetőséghez képest elsősorban fog tekintetbe vétetni annak a műve, aki legeredményesebben működik közre Nagymagyarország területének békés úton való visszaállításában.

A jutalomdíj kiadhatása végett az Akadémia megelőző évi nagygyűlésén felszólítja mindazokat, akiknek az utolsó három év folyamán e körbe eső munkájuk nyomtatásban megjelent, hogy a munkát az év végéig az Akadémia főtítkárához küldjék be. Ez a figyelmeztetés azonban nem zárja ki azt, hogy oly be nem küldött munka, amelyről a bíráló bizottság tagjainak tudomásuk van, szintén ne pályázhassék. A díj odaítélhető névtelenül megjelent munkának is; ez esetben a szerző, ha a díjat fel kívánja venni, szerzőségét igazolni tartozik.

IV. Amennyiben az illető évkörben nem jelent meg olyan munka, amelynek megjutalmazását az Akadémia

indokoltnak tartaná, a kamatok a tőkéhez csatolandók.

V. A Kónyi Manó-jutalom kiadása tárgyában három évenként a nagygyűlés határoz, az Akadémia II. és I. osztályaiból kiküldött bizottság előterjesztése alapján. E bizottság elnöke a II. osztály elnöke, ha pedig ő akadályozva volna, a II. osztálynak elnökül megválasztott tiszteleti tagja. A bizottság tagjai közül kettőt a II., kettőt az I. osztály választ.

11. *Báró Kornfeld Zsigmond-alapítvány.*

174. §. Báró Kornfeld Móric édesatyja elhalálozásának 15. évfordulója alkalmából báró Kornfeld Zsigmond-alapítvány címen 200.000,000 (kettőszázmillió) koronát fizetett be a M. T. Akadémia pénztárába alapítvány gyanánt. A M. T. Akadémia ez alapítványt elfogadván, felhasználásának módozatait a következőkben állapította meg:

I. A tőke megfelelő kamatoztatás mellett mint *báró Kornfeld Zsigmond-örök-alapítvány* kezelendő és annak állaga nem használható fel, csupán jövedelme.

II. A tőke jövedelme a következőképpen használható fel:

1. az előző három évben megjelent oly műnek jutalmazására, amely tudományos jelentőségénél fogva a jutalomra méltónak mutatkozik.

Az Akadémia e mű kiválasztásában nincs szorosan az osztályok sorrendjéhez kötve.

A díj nem osztható meg.

A díjat bárkinek csak egyszer lehet odaítélni.

A díj nőnek is kiadható.

Ha a jutalmazott a díj odaítélésének időpontjában már nincs életben, a jutalom özvegyét, ha özvegye

nincs, törvényes leszármazóit illeti. Törvényes leszármazók hiányában az Akadémia az összeget a tőkéhez csatolja.

2. Amennyiben az Akadémia az 1. pontot valamely évben nem alkalmazza, a jövedelmet az Akadémia által elfogadott valamely tudományos munka nyomdai kiállításának költségeire is felhasználhatja.

3. Az Akadémia az alapítvány jövedelmével valamely új jutalomtétel céljára is rendelkezhetik.

Az alapítvány neve a jutalmazott mű kiadványán feltüntetendő.

III. A kamatok felhasználása, illetőleg a jutalom odaítélése tárgyában javaslatételre az Akadémia évenként január havában vegyes bizottságot küld ki. Ebbe az igazgató-tanács két tagot, az osztályok pedig egy-egy tagot választanak.

A bizottság jelentését a többséget alkotó tagok egyike szerkeszti és terjeszti elő a nagygyűlés második napján.

Szavazati joguk van az igazgató, tiszteleti és rendes tagoknak.

A nagygyűlés titkos szavazással, kétharmad szótöbbséggel dönt. Ha a kétharmad többséget senki sem nyeri el, a nagygyűlést követő összes ülés egyszerű szavazattöbbséggel határoz. Ha a többséget ekkor sem kapná meg senki, a jövedelem az alapítványi tőkéhez csatolandó.

A nagygyűlés, illetőleg az ezt követő összes ülés elterhet a bizottság javaslatától és a díjat olyannak is odaítélheti, akit a bizottság javaslatba nem hozott, de akit az ülésnek szavazatra jogosított egyik tagja élőszóval ajánlott.

IV. Ha ez a pénzügyi helyzethez és a nyomdai árak-

hoz képest indokoltnak mutatkozik, az igazgató-tanács akképpen határozhat, hogy az alapítványi tőke kamatait két vagy legfeljebb három éven át összegyűjti és a II. rész 1—3. pontjai értelmében egy összegben fogja felhasználni.

*12. A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank
Gróf Széchenyi István alapítványa.*

175. §. A M. T. Akadémia alapításának századik évfordulója alkalmából a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank «Gróf Széchenyi István» nevére 100.000,000 K, azaz egymásmillió koronás alapítványt ajánlott fel a M. T. Akadémiának és ezt az összeget 1925. december 15-én 29,448. sz. alatt kelt iratával az Akadémiának a M. Földhitelintézetnél vezetett számlája javára átutalta. Az alapítvány tőkéje a M. Földhitelintézetnél az 1591. számú takarékbetétkönyvben helyzetetett el állandó lekötéssel. Az alapítvány felhasználásának módozatait az alapítványt tevő Pesti Magyar Kereskedelmi Bankkal folytatott tárgyalás és az osztályok meghallgatása után az Akadémia következőleg állapította meg:

I. Az alapítvány neve: «*A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank Gróf Széchenyi István-alapítványa.*»

II. Az alapítvány tőkéje K 100.000,000, azaz egymásmillió korona.

III. Az alapítvány célja, hogy annak kamataiból két évenként közgazdasági munkák szerzői díjaztasának, esetleg közgazdasági munkák kiadásánál felmerülő nyomdai költségek fedeztessenek.

IV. A II. és III. pontok rendelkezéséhez képest a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank átadja a M. T. Akadémiának, mint az alapítvány kezelőjének, az alapítvány tőkéjét kitevő K 100.000,000, azaz egymász-

millió koronát, amely tőke semminemű esetben sem használható fel, de azt az Akadémia belátása szerint gyümölcsözőleg helyezi el.

Az alapítvány vagyona a M. T. Akadémia tulajdonát képező vagy általa kezelt egyéb vagyonoktól elkülönítetten kezelendő, egyébként az Akadémia az Alapítvány kezelésében teljesen önállóan jár el.

V. A tőke jövedelme a következő módon használható fel:

1. Az előző két évben megjelent, a közgazdasági tudományok körébe tartozó olyan műnek jutalmazására, amely tudományos jelentőségénél fogva a jutalomra méltónak mutatkozik.

A díj nem osztható meg.

A díjat bárkinek csak egyszer lehet odaítélni.

Ha a jutalmazott a díj odaítélésének időpontjában már nincs életben, a jutalom özvegyét, özvegy nem léteben törvényes leszármazóit illeti. Törvényes leszármazók hiányában a M. T. Akadémia az összeget a 2. pont szerint használhatja fel.

2. Amennyiben az 1. pont valamely évben nem alkalmazható, a M. T. Akadémia a kamatokat valamely közgazdasági munka kiállításai költségeinek fedezésére használhatja fel.

3. A M. T. Akadémia a kamatokkal új jutalomtétel vagy több jutalomtétel kiírása céljából is rendelkezhetik.

A kamatok felhasználása, illetőleg a jutalom odaítélése tárgyában a M. T. Akadémia 1927-től kezdve a Nemzetgazdasági Bizottság javaslatára a nagygyűlésen határoz.

A M. Tud. Akadémia a díj kiadását megelőző évi nagygyűlésen figyelmezteti a jutalom körébe eső mun-

kák szerzőit, hogy művüket a kitűzött határidőig a M. T. Akadémia főtitkári hivatalához küldjék be. E figyelmeztetés azonban nem zárja ki, hogy be nem küldött munka, amelyről a bírálóknak tudomásuk van, jutalomban részesülhessen.

VI. Ha ez a pénzügyi helyzethez és a nyomdai árakhoz képest indokoltnak mutatkozik, a M. T. Akadémia akként határozhat, hogy a tőke kamatait több éven át, de legfeljebb négy éven keresztül összegyűjti és a fennebbiek (V. pont 1—3. alpontok) értelmében egy összegben használja fel.

13. Sámuel—Kölber alapítvány.

176 §. Néhai Sámuel Alajos prépost 1856-ban kelt végrendeletében 1000 forintot hagyományozott oly célból, hogy annak kamatait évenként a legjobb nyelvtudományi értekezés szerzője kapja. 1924 óta az alapítvány kiegészítőjéről *«Sámuel—Kölber-jutalomnak»* neveztetik. E tőke a világháború folytán megsemmisült. Az Akadémia azonban e célra a sajátjából a nagygyűlésen évenként 200 pengő jutalmat ad ki, oly szorosan nyelvészeti értekezésnek, melyet a közelebb lefolyt évben akár külön, akár gyűjteményben megjelent nyelvészeti értekezések között a nyelvtudományi osztály legjobbnak ítél. Kivételnek mindazáltal: a) változatlan második kiadások; b) olyan dolgozatok, melyekben a tárgy személyekkel van összenőve; c) akadémiai vagy más jutalmat nyert pályamunkák.

14. Serbán János-alapítvány.

177. §. A Magyar Sertéshizlalo és Húsipari R. T. néhai Serbán János nyug. miniszteri tanácsos emlékére az általa szervezett és irányított közgazdasági vállalatok,

névszerint a Magyar Élelmiszer Szállító és Árukereskedelmi R. T., a budapesti Központi Tejcsarnok R. T., a Viktuália Kereskedelmi R. T., a Magyar Föld R. T., a Budapesti Általános Tejcsarnok R. T., a Vetőmag-nemesítő és Értékesítő R. T. és a Sertésnagyvágó R. T. nevében is a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál (20) húsz drb. egyenként (100) száz aranykorona névértékű Magyar Nemzeti Bank részvényt jegyzett, azokat teljes összegben előre kifizette s a M. T. Akadémia vagyonát kezelő Magyar Földhitelintézetnél letétbe helyezte.

Ezen alapítvány felhasználására nézve a következők rendeltetnek :

I. A tőke, mint *«Több részvénytársaság hozzájárulásával létesített Serbán János-alapítvány»* kezelendő az Akadémia vagyonában.

II. A tőke jövedelme mindenkor a mezőgazdaság, közgazdaság, vagy az ezekkel kapcsolatos tudomány-ágak körében a következőképpen használható fel :

1. Olyan megjelent műnek jutalmazására, amely tudományos vagy irodalmi jelentőségénél fogva jutalomra méltó.

A díj nem osztható meg.

A díjat bárkinek csak egyszer lehet odaítélni.

A díj nőnek is kiadható.

Ha a jutalmazott a díj odaítélése időpontjában már nem volna életben, a jutalom özvegyét, ha özvegye nincs, törvényes leszármazóit illeti. A törvényes leszármazók hiányában az Akadémia az összeget a következő pontokban jelzett célok valamelyikére használhatja fel.

2. Fordítható a kamat olyan érdemes tudós munkásságának megjutalmazására is, aki szakmájában hosszabb időn át sikerrel dolgozott.

3. Amennyiben az 1. és 2. pontok valamely évben

nem alkalmazhatók, a kamatokat az Akadémia által kitűzött s az év során jutalmazásra kerülő nemzetgazdasági pályatételek pályadíjainak emelésére vagy az Akadémia nemzetgazdasági bizottsága kiadásában megjelenő munkák nyomdai kiállításának költségeire lehet felhasználni.

4. Az Akadémia a kamatokat egy vagy több jutalomtétel kiírására is fordíthatja.

III. A kamatok felhasználása, illetőleg a jutalom odaítélése tárgyában javaslatkérdésekre az Akadémia évenként január havában vegyes bizottságot küld ki. A vegyes bizottságba az igazgató-tanács két tagot, a II. és III. osztályok pedig szintén két-két tagot választanak. A bizottság elnöke a nemzetgazdasági bizottság mindenkor elnöke.

A bizottság jelentését a nemzetgazdasági bizottság által megbízott egyik tag szerkeszti. Szavazati joguk van az igazgató, tiszteleti és rendes tagoknak. A nagygyűlés titkos szavazással, kétharmad szótöbbséggel dönt. Ha a kétharmad többséget senki sem nyeri el, a nagygyűlést követő összes ülés egyszerű szavazattöbbséggel határoz. Ha a többséget akkor sem kapná meg senki, a kamatjövedelem a II. szakasz 2. és 3. pontjaiban nyilvánított célokra fordítható, esetleg a tőkéhez csatolandó. A nagygyűlés, illetőleg az azt követő összes ülés eltérhet a bizottság javaslatától és a díjat olyanak is odaítélheti, akit a bizottság nem hozott javaslatba, de akit az ülésnek szavazatra jogosított egyik tagja éltőszóval ajánl.

IV. A költségvetés megállapításával kapcsolatban, ha ez a pénzügyi és gazdasági helyzethez képest indokoltnak mutatkozik, az igazgató-tanács akképpen is határozhat, hogy az alapítványi tőke kamatait két vagy

több éven át összegyűjti és a II. rész 1., 2., 3. vagy 4. pontja értelmében egy összegben fogja felhasználni.

15. Unghváry László alapítványa.

178. §. Az Unghváry László-féle faiskola, szőlő- és borgazdasági részvénytársaság ceglédi bejegyzett cég meghatalmazott ügyvédje, dr. Lengyel Zoltán budapesti ügyvéd, 1921. március közepén kelt levelében (400. sz.) bejelentette, hogy megbízói (abban az időben egy millió korona névértékű) értékpapírt bocsátanak az Akadémia rendelkezésére, abból a célból, hogy az értékpapírok jövedelméből évenként 10% a tőkéhez csatoltassék, a jövedelemnek fennmaradó része pedig összegyűjtve, tízévenként kiadassék annak a magyarnak, aki a magyarság ügyének egész területén (a pártpolitika kizárásával) «a magyarság ügyének a legnagyobb szolgálatot tette».

Az Akadémia az alapítványt elfogadván, ehhez képest az említett alapítvány kamataiból tízévenként díjat tűz ki, mely első ízben az 1930. évi nagygyűlésen adatik ki.

Az alapítvány kezelésére és a jutalmazás feltételeire, valamint egyéb részletekre nézve az igazgató-tanács és az összes ülés 1921. június 20-án a következőket állapították meg:

1. Az Akadémia az alapítványt akként kezeli, hogy az alapítvány céljára letett értékpapírokat az Akadémia rendelkezésére álló többi értékkel együtt, de «*Unghváry László-örök alapítvány*» címén külön őrizteti. A papírok jövedelméből évenként legalább 10%-ot a tőkéhez csatol, a jövedelemnek fennmaradó részét pedig tíz éven át tőkésíti, illetve ezen összegyűlt jövedelmet elsőrendű magyar bankpapírokba vagy elsőrendű magyar

ipari papírokba fekteti és költségvetésében mind a tőke, mind a jövedelem összegét évenként külön-külön feltünteti.

2. Az alapítvány tőkeösszege az évi szaporodással együtt minden időkre megőrzendő. Az alapítvány céljának, jellegének és kezelésének megváltoztatása nélkül jogában áll az Akadémiának, hogy bárkinek további anyagi hozzájárulását elfogadja és azt az alapítványhoz csatolja.

Az alapítvány jövedelmei tízévenként kiadatnak az alábbi rendelkezések szerint.

3. A díj odaítélése tárgyában javaslattételre az Akadémia első ízben 1929. december havában, azután minden tizedik év december havában vegyes bizottságot küld ki.

A bizottságba titkos szavazással az igazgató-tanács három tagot, mindegyik osztály két-két tagot választ. Az Akadémia elnöke, másodelnöke és a főtitkár hivatalból tagjai a bizottságnak, melynek ülésein az Akadémia elnöke, távollétében a másodelnök elnököl.

4. A bizottság jelentését a többséget alkotó tagok egyike szerkeszti és terjeszti elő a nagygyűlés ülésén. (5. pont.)

5. A díjat a nagygyűlés második napján az összes ülést megelőzőleg tartandó elegyes ülés ítéli oda. Ezen az ülésen az igazgató, tiszteleti és rendes tagoknak van szavazati jogok.

A díj odaítélése tárgyában titkos szavazással kétharmad szótöbbség dönt.

Amennyiben a kétharmad többséget senki sem nyeri el, az eljárás a következő évi nagygyűlésen megismétlődő. Ha ekkor sem kapná meg senki a kétharmad többséget, akkor a kamatok a tőkéhez csatolandók.

6. Az elegyes ülés eltérhet a bizottság javaslatától és a díjat olyannak is odaítélheti, akit a bizottság javaslatba nem hozott, hanem az elegyes ülésnek egyik szavazatra jogosított tagja élszóval ajánlott.

A díj ajánlatba hozott két egyén közt megosztható.

7. A díj annak a magyar honosnak ítélhető oda, aki a magyarság ügyének a nemzet jövője szempontjából a legnagyobb szolgálatot tette.

8. Az idő szerinti napi politika körébe eső működés jutalmazása ki van zárva.

A díjat bárkinek csak egyszer lehet odaítélni.

A díj nőnek is odaítélhető.

Egyéb tekintetben az Akadémia a díj odaítélésében nincs korlátozva.

9. A díj első ízben bárkinek odaítélhető, aki 1914. augusztus hó 1-én még életben volt; később minden olyan magyarnak, aki az előző díj odaítélését túlélte.

10. Ha a jutalmazott a díj odaítélésének időpontjában már nincs életben, akkor a díj özvegyét, ha özvegye nincs, törvényes leszármazóit illeti.

Törvényes leszármazók hiányában az Akadémia a díjból a jutalmazott nevére tetszés szerinti hazafias célra külön alapítványt létesít.

11. A díj odaítélését követő ünnepi közülsen az elnök vagy a közülésnek egyik előadója a jutalmazott érdemeit méltatja. Erre az ülésre az alapítványt tevő Unghváry-család képviselőjében Unghváry László özvegye és az Unghváry nevet viselő nagykorú fiutódai, valamint feleségeik és dr. Lengyel Zoltán meghívandók.

Ha az Akadémia szükségesnek látná a fentebbi feltételek megváltoztatását, e tárgyban az alapítónak még életben levő leszármazói meghallgatandók.

16. Özv. Vojnits Tivadarné alapítványa.

179. §. Özveggy Vojnits Tivadarné († 1904. ápril. 21.) hagyatékából 20,000 (húszezer) korona fizettetett be az Akadémia pénztárába az elhunyt úrnő végrendeletének következő intézkedése értelmében: «XIII. Az egyes osztályegység IX. q). pontja szerint a Magyar T. Akadémia javára fizetendő 20,000 kor. aranyokban kamatozó évi jövedelmét tiszteletdíjul kapja az a szerző, aki a legsikerültebb magyar színművet, illetőleg drámát írja; az erre vonatkozó pályázat minden évben kiírandó és úgy ennek eszközlése, valamint a jutalom odaítélése a M. T. Akadémiát illetendi. Azon esetben pedig, ha a magyar színműirodalom valamelyik évben nem mutatna fel jutalomra méltó és érdemes színművet, akkor az azon évi kamatjövedelem tőkésítettik az alapítványi tőke gyarapítására.»

A világháború következtében ez alapítvány tőkéje megsemmisült; az Akadémia ezen jutalmat éremmel pótolja.

Az Akadémia ez ügyben a következő ügyrendi szabályzatot állapította meg:

Pályázó daraboknak tekintetnek a színházi évben (minden szept. 1-től a következő év augusztus 31-ig terjedő időközben) Budapesten előadásra került magyar eredeti tragédiák, színművek, vígjátékok és népszínművek. (Operák és operettek nem jönnek szóba.)

A pályázó darabok megbírálására az I. osztály minden év január havi ülésében háromtagú bíráló-bizottságot választ, mely jelentését az október vagy november havi összes ülésben mutatja be. Az érmet csak irodalmi becsú és színpadon sikert aratott darab nyerheti meg. Más jutalmat nyert színdarab nem jön tekintetbe.

17. Wellisch Alfréd alapítványa.

180. §. Wellisch Alfréd budapesti lakos K 20,000,000, azaz húszmillió koronát fizetett be a Magyar Tudományos Akadémia folyószámlájára, azzal a rendeltetéssel, hogy ez összeg kamataiból időközönként építészeti vagy képzőművészeti kérdéssről írt értekezés jutalmaztassék. Ez az összeg állandó lekötés mellett 1925. október 28-án a Magyar Földhitelintézetnél az 1540. számú takarékbetétkönyvben helyeztetett el (1675/1925. számú iratok).

Az alapítvány felhasználásának módozatait az Akadémia a következőkben állapítja meg:

I. A tőke mint «*Wellisch Alfréd-alapítvány*» kezelendő a Magyar Tudományos Akadémia vagyonában. Kamatai a tőkéhez csatolandók mindaddig, amíg az összeg akkorára növekszik, hogy 5 évi kamata elegendő legyen egy-egy értekezés jutalmazására. Korábban a Wellisch Alfréd-jutalom hirdetése iránt az Akadémia csak akkor fog intézkedni, ha az alapítványtevő az évi kamatjövedelmet kiegészíti olyképpen, hogy az összeg tiszteletdíj gyanánt számbavehető legyen.

II. Az illető időpontban az alapítványi tőke jövedelme következőképpen használható fel:

1. Ötévenként váltakozó sorrendben olyan építészeti vagy olyan képzőművészeti értekezés jutalmazására, amely tudományos jelentőségénél fogva a jutalomra méltónak mutatkozik. Az Akadémia nagygyűlésén hirdeti ki, hogy az illető évkörben milyen értekezés lesz jutalmazható.

2. A pályázatban résztvesznek az Akadémiához beküldött értekezéseken felül mindazok az értekezések is, amelyekről a bírálóknak tudomásuk van.

3. A jutalom odaítélése az e tárgyban kiküldött bizottság javaslata alapján a nagygyűlésen egyszerű szótöbbséggel történik.

4. Ha a jutalmazott a díj odaítélésének időpontjában már nem volna életben, a jutalom özvegyét, ha özvegye nincs, törvényes leszármazóit illeti. Törvényes leszármazók hiányában az összeg az alaptőkéhez csatoltatik.

18. Weiss Fülöp-alapítvány.

181. §. A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és a hozzá közelálló következő vállalatok, nevezetesen:

Bácsmegyei Cukorgyár R. T.

Budapesti-Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntő R. T.

Egyesült Izzólámpa és Villamossági R. T.

Első Budapesti Gőzmalom R. T.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár R. T.

Felsőmagyarországi Bánya- és Kohómű R. T.

Királymalom, Hedrich és Strauss R. T.

Kissebesi és Korláti Kőbányák képviselője R. T.

Magyar Aszfalt R. T.

Rimamurányi-Salgótarjáni Vasmű R. T.

Salgótarjáni Kőszénbánya R. T.

Szobi Kőbánya R. T.

Szolnoki Cukorgyár R. T.

Telefongyár R. T.

Vadásztöltény-, Gyutacs- és Fémárugyár R. T.

a Bank érdekkörébe tartozó textilgyárak és

a Bank érdekkörébe tartozó vidéki pénzüzetek,

a Bank elnöke, Weiss Fülöp úr, a Magyar Felsőház tagja stb. 70-ik életévének betöltése alkalmából 1929. december 30-án

10,000, azaz tízezer dollár n. é. alapítványt ajánlottak fel a Magyar Tudományos Akadémiának.

Az alapítvány kezelésének módozatait az Akadémia az alapítványt tevő bankkal folytatott tárgyalás és az osztályok meghallgatása után a következőleg állapította meg:

I. Az alapítvány neve: *«Weiss Fülöp-alapítvány»*.

II. Az alapítvány tőkéje: 10,000 dollár n. é. Pesti Magyar Kereskedelmi Bank 7%-os záloglevél, 1930. február 1-től folyó kamatszelvevényekkel.

III. Az alapítvány tőkéjét a M. T. Akadémia a tulajdonát képező vagy általa kezelt egyéb vagyonoktól elkülönítetten kezeli.

IV. A tőke kamatai évenként felváltva a következő sorrendben használhatók fel:

1. az első évben a magyar szépirodalom valamely termékének;

2. a második évben a közgazdasági tudományok köréből való műnek;

3. a harmadik évben bármely tudomány köréből megjelent munkának;

4. a negyedik évben valamely képzőművészeti;

5. az ötödik évben pedig valamely zeneművészeti alkotásnak jutalmazására és azután a következő években ugyanebben a sorrendben hasonló jutalmazásokra.

V. A jutalmazás a következő módokon történhetik:

a) Az Akadémia nagygyűlésén elhatározhatja, hogy a IV. 1—5. pontjai sorrendjében évenként váltakozva, az alapítvány kamatait a megelőző öt év alatt megjelent kiváló munka írójának vagy az illető évkörben az utolsó öt év alatt közzétett kiváló képzőművészeti vagy zenei alkotás szerzőjének adja ki:

b) A nagygyűlés elhatározhatja, hogy a IV. 1—5. pontjaiban meghatározott sorrendben évenként változtatva a szépirodalom, a tudomány, a képzőművészet vagy zeneművészet köréből egy-egy jutalomtételt hirdet valamely abszolút becsű munka, illetőleg abszolút értékű művészi alkotás jutalmazására.

Ez esetben az Akadémia a jutalomtételt és a pályázat feltételeit a pályázati határidő felemlítésével a napilapokban közzéteszi.

c) A nagygyűlés a jutalmat a szépirodalom vagy az illető évkörben jutalmazandó tudományág vagy művészet egyik kiváló munkásának egész élete munkásságának jutalmazására is odaítélheti.

VI. A jutalom megsztható.

VII. Jutalomtétel kiírása esetében (V. b) pont), ha a beérkezett pályamunkák egyike sem abszolút becsű, a fel nem használt kamatok a két következő évben fele-felérésben oly szakbeli munka, illetőleg olyan művészeti alkotás jutalmazására ítéltetők oda, aminő jutalmazható lett volna, ha abszolút értékű pályamunka érkezett volna be.

VIII. A jutalom nőnek is odaítélhető.

IX. A jutalmat bárkinek is csak egyszer lehet odaítélni.

X. Ha a jutalmazott a díj odaítélésének időpontjában már nincs életben, a díjat egyenlő részben az elhunyt özvegye és gyermekei, vagy ha a feleség is elhunyt, a gyermekek, illetve törvényes lemenők kapják.

Törvényes lemenők hiányában az Akadémia a jutalom összegét a következő évkörben ugyanazon természetű szépirodalmi, tudományos vagy művészeti munkának ítélteti oda.

XI. 1. A díj odaítélése tárgyában javaslattételre

az Akadémia első ízben 1931. január havában, azután évenként január hóban többtagú bizottságot küld ki.

2. A díjat a nagygyűlés második napján ítélik oda.

3. A nagygyűlés eltérhet a bizottság javaslatától és a díjat olyannak is odaítélheti, akit valamely tiszteleti vagy rendes tag a nagygyűlési összes ülésen előszóval ajánlott.

4. A díj odaítélése tárgyában az Akadémia egyszerű szótöbbséggel dönt.

XII. A díj odaítélését az ünnepi közülésen és a napilapokban közzé kell tenni.

XIII. Az Akadémia módot fog adni a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank kiküldöttjének arra, hogy az alapítvány ügyeinek intézésében tanácskozási joggal résztvehessen és a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank elnökségét meghívja arra az ünnepi közülésre, amelyen a díj odaítélése közzé fog tétetni.

Az ügyrendet elfogadta a M. T. Akadémia összes ülése 1930. január 27-én és az igazgató-tanács 1930. január 29-én.

19. Id. báró Wodianer Albert alapítványa.

182. §. Id. Kapriorai báró Wodianer Albert 1892. december 3-án tett végrendeletében 25,000 forintnyi tőkeösszeget kívánt a M. Tud. Akadémia kezelése alá bocsátani, azzal a rendeltetéssel, hogy ez összegnek évi kamata, két egyenlő részre osztva, jutalmul adassék évenként két oly néptanítónak, kik növendékeiket szeretettel nevelő s a leghelyesebbnek ismert tanmód szerint oktató néptanítók közül, legkiválóbb gyakorlati eredményt kitüntettek, a népiskolai tankerületi hatóságok által — az illető néptanító-vezette iskola vagy osztály jellegé-

nek, illetőleg felekezetiiségének tekintetbevétele nélkül — tett indokolt kijelölés és ajánlat alapján arra a M. T. Akadémia saját kebeléből választott bizottságától a legméltóbbnak ítéltetnek. A népiskolai tankerületi hatóságok ajánlatainak beszerzésére s a M. Tud. Akadémiához juttatására mindenkor az ország közoktatásügyi kir. kormánya kérendő fel. Hogy e jutalomból kitüntetésben évről-évre többen részesüljenek, s hogy a hozzájárulhatóság nemes ösztöne éberén s alkalma nyitva tartassék ; végrendelkező megállapította, hogy aki e jutalommal megtiszteltetett, tíz év lejárta előtt újabban ne kaphassa.

A nemeslelkű alapítványtevő 1898. június 17-én bekövetkezett halála után a 25,000 frtnyi tőkeösszeg a M. T. Akadémia pénztárába 1899. február 4-én befizettetett.

A jutalom odaítélésének módozatait a M. T. Akadémia 1900. március 26-án következőképpen állapította meg :

a) Az id. báró Wodianer Alberttől a M. T. Akadémiára bízott 25,000 frt alapítvány évi kamata egyenlően megosztva (1000—1000 korona) évenként jutalmul kiadatik Magyarország bármely népiskolájában működő két néptanítónak, tekintet nélkül az iskola-fenntartó jellegére. A jutalom minden évben az Akadémia nagygyűlésén tűzetik ki.

b) Nyomban a nagygyűlés után fölkéri az Akadémia a m. kir. vallás- és közoktatási kormányt, hogy legkésőbb szeptember 1-ig hívja fel a kir. tanfelügyelőket, hogy ajánlataikat, illetőleg kijelölésüket legkésőbb november 30-ig a minisztériumhoz küldjék be, honnan azok legkésőbb december 15-ig az Akadémiához át fognak küldetni.

c) A M. Tud. Akadémia elnökeiből és titkáraiból alakított bizottság, melyben magát a Vallás- és Közoktatási m. kir. Minisztérium és a Magyarországi Tanítók Országos Bizottságának igazgató-tanácsa két-két küldöttje által képviselteti, s melynek előadóját, az elnökök és titkárok véleményének meghallgatása után az Akadémia elnöke jelöli ki, legkésőbb március első felében ülést tart. Ez ülésen az előadó, kihez a Vallás- és Közoktatási Minisztériumtól leküldött iratok még december második felében áttétettek, minősítési táblázat kíséretében jelentését bemutatja s a bizottság ugyanakkor megállapítja kijelölését s az Akadémia márciusi összes ülésén előterjeszti. A jutalmat az Akadémia ez összes ülésén ítéli oda.

d) A jutalmazottaknak a jutalmat az Albert napját követő áprilisi összes ülésen az Akadémia elnöke vagy helyettese adja át.

e) Minden kir. tanfelügyelő a tankerületébe tartozó tanítók közül — tekintet nélkül az iskola jellegére és felekezetiiségére — egy-egy tanítót ajánlhat a jutalomra.

f) A kir. tanfelügyelőknek ajánlataik, valamint a bizottság előadójának véleményes jelentése elkészítésekor figyelembe kell venniök a néptanítóknak a gyermekek nevelése és tanítása körül kifejtett gyakorlati munkásságát, nevelői s oktatási buzgalmát, a gyermekekkel való gondos és szerető bánásmódját az iskolában és azon kívül, a tanítása helyes módszerét, valamint annak a gyermek egész lényét fejlesztő erkölcsi hatását és eredményét; továbbá a tanítónak az iskolán kívül a felnőtt nép erkölcsének, értelmiségének és anyagi helyzetének javítása körül kifejtett gyakorlati fáradozását, végre egyéb, a tanító értékét, közbecsü-

lését a társadalom előtt emelő jeles tulajdonait s tevékenységét.

A M. T. Akadémia ezen jutalmazást az alaptőkének a világháborúban történt megsemmisülése után is fenn kívánván tartani, az alapítványtevő emlékére saját bevételeiből tűz ki évenként 500—500 pengős jutalmat Magyarország bármely népiskolájában működő érdemes két néptanító részére.

20. Együttesen kezelt hagyományok- és adományokból létesített jutalom.

183. §. Elértéktelenedett hagyományok és adományok megmaradt töredékeit 20,000 pengő tőkeösszegben összevonva, annak kamataival évenként váltakozva azon osztály rendelkezik, amelynek körében azon évben kevésszámú és kisösszegű pályadíj van kitűzve. A pályahirdetés mindig az illető osztály egyik elhunyt tagjának nevét viseli azok közül, kiknek adományai ezen jutalom alaptőkéjében foglaltatnak. A kamatok — esetleg több éven át tartalékolva — könyvkiadásra is fordíthatók; az így kiadott művön szintén fel kell tüntetni azon adományozó nevét, kiről a pályahirdetés esetén a jutalom elnevezve lett volna.

Először kitűzetik az 1937. évben.

21. A Magyar Általános Köszénbánya Részvénytársulat Berzeviczy Albert alapítványa.

184. §. A Magyar Általános Köszénbánya Részvénytársulat igazgatósága 1936. évi április hó 4-én tartott ülésében elhatározta, hogy tizennyolc éven keresztül volt nagyérdemű elnöke, Berzeviczei és Kakaslovníci

dr. Berzeviczy Albert belső titkos tanácsos úr nevére és emlékére alapítványt tesz a Magyar Tudományos Akadémiánál, hogy ez az alapítvány a következő nemzedékeknek is megőrizze hazánk e nagy fiának emlékét és tanújeléül szolgáljon annak a kegyeletes hálának, amellyel az alapító részvénytársulat megdicsőült volt elnöke iránt viseltetik.

Az igazgatóság e határozatát a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat részvényeseinek 1936. évi április hó 25-én tartott rendes évi közgyűlésén a részvényesek tudomására hozta.

Alapító részvénytársulat az alapítvány alaptőkéjét *egyszázezer* pengőben állapította meg.

A Magyar Tudományos Akadémia az alapítványt elfogadván, célját és felhasználásának módozatait az alapítóval egyetértőleg a következőkben állapította meg:

I.

Az alapítvány címe: *A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat Berzeviczy Albert alapítványa.*

Az alapítvány alaptőkéje: *egyszázezer* pengő, amely alapítványi alaptőkét alapító a Magyar Tudományos Akadémia kezelésébe készpénzben átadta azzal, hogy az alapítványi vagyon kezeléséről a jelen alapító levél mellékletét képező külön szabályzat lesz kidolgozandó.

Az alapítványi tőke adományokkal, vagy az alapítvány hozadékanak fel nem használt részével gyarapítható.

Az alapítványi tőke mint *A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat Berzeviczy Albert alapítványa* örökalapítványként kezelendő; állaga nem használható fel, csupán hozadéka.

II.

Az alapítványi tőke hozadéka évenként felváltva az Akadémia három osztályát illeti, az odaítélést megelőző három évben nyomtatásban megjelent legértékesebb mű szerzőjének, és pedig

a) az I. osztályban művészettörténeti és széptudományi művek (ideértve az irodalomtörténet körét is),

b) a II. osztályban a történettudomány és a közgazdaság körébe eső művek,

c) a III. osztályban a műszaki tudományok körébe tartozó művek (vagy kivételesen az ezen tudományok terén végzett kutatás vagy nagyjelentőségű találmány) utólagosan odaítélendő jutalmazása végett.

A díj csak önálló becsű műnek adható ki, és meg nem osztható, kivéve azt az esetet, amidőn a jutalmazásban részesített mű (kutatás, találmány) két vagy több társszerző közös szellemi tulajdona.

A díjat, amely nőnek is kiadható, bárkinek csak egyszer lehet odaítélni.

Ha a jutalmazott a díj odaítélésének időpontjában már nem volna életben, a jutalom özvegyét, özvegy nemlétében törvényes leszármazóit illeti. Törvényes leszármazók hiányában az Akadémia a jutalomdíj összegét a tőkéhez csatolja.

III.

Ha valamely évben az illető tárgykörben jutalomra érdemes munka nem találtatnék, az alapítvány hozadékát e tárgykörben valamely tudományos munka nyomdai kiállításának költségeire is fel szabad használni.

Ily esetben a nyomtatványon feltüntetendő, hogy a mű a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat Berzeviczy Albert Alapítványának a Magyar Tudományos Akadémia részéről odaítélt kamataiból adattott ki. Az így előállított mű négy példányát a szerző vagy a kiadó az alapító részvénytársulatnak ingyen átengedni köteles.

IV.

A jutalom először az 1937. évben kerül kiadásra.

A jutalmat az illető osztály részéről kiküldendő bizottság javaslatára az Akadémia nagygyűlése ítéli oda. E bizottság egy tiszteleti vagy rendes tag elnöklete alatt három választott tagból és az alapító részvénytársulat mindenkori vezérigazgatójából áll. Az Akadémia alapszabályai szerint az Akadémia ügyeiben csak akadémiai tag lévén szavazásra jogosult, az alapító részvénytársulat vezérigazgatója a bizottságban csak tanácskozási joggal bír, kivéve, ha egyúttal a Magyar Tudományos Akadémiának is tagja. Az alapító részvénytársulat mindenkori vezérigazgatója jogosult magát a bizottságban egy erre általa felkért akadémiai taggal képviseltetni, amikor is az alapító részvénytársulat vezérigazgatójának képviseletében eljáró akadémiai tag a bizottságban szavazati joggal vesz részt. A bizottság jelentését a többséget alkotó tagok egyike szerkeszti és terjeszti elő a Magyar Tudományos Akadémia nagygyűlésének második napján.

A nagygyűlés a jutalom odaítéléséről titkos szavazással, kétharmad szótöbbséggel dönt. Ha a kétharmad többséget senki sem nyeri el, a nagygyűlést követő összes ülés egyszerű szavazattöbbséggel határoz. Ha

a többséget ekkor sem kapná meg senki, a jutalomdíj összege az alapítványi tőkéhez csatolandó.

A nagygyűlés, illetőleg az azt követő összes ülés eltérhet a bizottság javaslatától és a díjat olyannak is odaítélheti, akit a bizottság nem hozott javaslatba, hanem akit az ülésnek szavazatra jogosított egyik tagja előszóval ajánlott.

V.

Azonos tudományos (művészi) értékű művek elbírálásánál előnyben részesítendő az a mű, amely tárgyanál, tartalmánál, szempontjainál vagy esetleg keletkezése körülményeinél fogva a magyar nemzeti szempontokat fokozottabb mérvben szolgálja.

VI.

Az alapítvány hozadékának legfeljebb tíz százaléka a bírálók tiszteletdíjára fordítható.

VII.

A jutalomban részesített mű (találmány) szerzői joga (tulajdonjoga) a szerzőé marad.

VIII.

A jutalomdíj Berzeviczy Albert születésének évfordulóján, június hó 7-én adandó ki.

IX.

A díj odaítélését a Magyar Tudományos Akadémia ünnepi közülésén és az ezen ülésről a napilapoknak adott közleményben közzé kell tenni.

Arra az ünnepi közülésre, amelyen a díj odaítélése közzététetik, a Magyar Tudományos Akadémia a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatóságát meg fogja hívni.

X.

A jelen alapítólevél két eredeti példányban állítatott ki. E példányok egyike a Magyar Tudományos Akadémiát, másika a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulatot illeti.

Kelt Budapesten, 1936. évi május hó 25. napján.

*

Az alapítvány vagyonkezelési szabályzata.

1. A Magyar Tudományos Akadémia az alapító oklevél értelmében átvett 100,000 pengő alaptőkéét és annak minden gyarapodását belátása szerint helyezheti el értékpapírokban, készpénzkövetelésekben, ingatlanokban vagy ingatlanaiba való beruházások alakjában. Az alaptőke elhelyezéséről azonban a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulatot minden esetben értesíteni kell.

2. A Magyar Tudományos Akadémia az alapítvány állagáról és hozadékaról külön számlát vezet, melynek évenként lezárt kivonatát az évi nagygyűlés után a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulatnak megküldi.

3. Az alaptőkéből szerzett értékpapírokat elkülönítve kell kezelni és tiszta osztalék- vagy szelvény-jövedelmüket kell hozadékul az alapítvány javára írni.

Az alaptőkének bankbetétül vagy gyümölcsöző kö-

vetelésként elhelyezett része a Magyar Tudományos Akadémia egyéb tőkéitől elkülönítendő; ilyenkor a befolyó tiszta kamatjövedelem illeti hozadékul az alapítványt.

Az alaptőkének ingatlanban elhelyezett vagy ingatlanba beruházott rész után a Magyar Tudományos Akadémia az alapítványnak évi 4% hozadékot biztosít.

4. A Magyar Tudományos Akadémia az alapítvány kezeléséért külön díjat nem számít fel.

Kelt Budapesten, 1936. évi június hó 26-án.

Jegyzet. A *Gróf Vigyázó Ferenc* úr által végrendeletileg létesített nagy alapítvány ügyrendjének szövege csak ez alapítvány tárgyát tevő vagyron további rendezését követőleg lesz az Akadémia alapszabályai és ügyrendje során közzétehető.

TÁRGYMUTATÓ.

(A számok a §-okat jelölik; a csillagos számok az Alapszabályok §-aira utalnak.)

- Abszolút többség dönt összes-ülésen 18.
- igazg. tag választásánál 121.
- zárt osztályüléseken 27.
- Adományok elfogadása 112.
- Akadémiai Értesítő: bizottságok évi jelentései kinyomatnak 44.
- főtítkár szerkeszti 7.
- kinyomatik benne az osztály-ülések jegyzőkönyve 8.
- nekrológok közlése 10.
- számára az értekezés kivonata beadandó 21.
- számára indítvány írásban adandó be 22.
- tartalma 59.
- Alapítványok elfogadása 112.
- kezelése 111.
- Állandó bizottságok 34*.
- költségvetései 25.
- tagjainak kijelölése nagygyűlési zárt-ülésben 28, 32.
- tagjainak megválasztása összes-ülési tárgy 14.
- tagjainak választása 34*, 44.
- zárt osztályülés választ tagokat 25.
- Alkönyvtárnok kinevezése 50*.
- Alapítványok állásáról szóló kimutatás 134.
- új, szabályzatának megállapítása mint összes-ülési tárgy 14.
- Alapszabályok módosítása 56*.
- változtatása tárggyában elegyes-ülés a nagygyűlés idején 37.
- Alapszabályok változtatása tárggyában szavazás elegyes-ülési tárgy 32*.
- Almanach, főtítkár szerkeszti 7.
- tartalma 66.
- Altisztek. Lásd Szolgák!
- Anyagi ügyek kezelése 11*.
- Archeológiai bizottság feladata 52.
- Arckép kifüggesztése 10.
- Berzeviczy Albert-alapítvány. Lásd a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat Berzeviczy Albert alapítványa alatt!
- Bérösszegek megállapítása 118.
- Bírálat nem-akadémiai tagok munkájáról 71.
- Bírálok és szerzők közötti pörben a zárt osztályülés dönt 63.
- észrevételei szerzőkkel közölniük 68.
- Bizottsági előadó 44.
- meghívott tagok 34*.
- tagok mely kiadványokat kapják 86.
- Bizottságok, állandók 34*.
- működéséről és határozatairól szóló jelentések mint osztály-ülési tárgyak 19.
- részéről előterjesztett ügyek elintézése mint összes-ülési tárgy 14.
- Chorin Ferenc-alapítvány 165.
- Classica-philologiai bizottság 48.

- December 31-ig adandók be az osztályok és bizottságok munkatervei 145.
- Dolgozatok, az Akadémia nyomtatványai közé fölvettek, díjaztatnak 55*.
- jegyzéke évenként beküldendő 5.
- Duka Tivadar alapítványa Kőrösi Csoma Sándor emlékére 166.
- Egyetemi hallgatók jutalma 167.
- Együttesen kezelt hagyományok és adományokból létesített jutalom 183.
- Elegyes-ülés 36—37.
- elnököt választ 40*.
- főtitkárt választ 45*.
- határozatképessége 33*.
- igazgató-tanács részvétele 122.
- igazgató-tagoknak szavazatuk és székük van 24*.
- szükség esetén 38*.
- tárgyai 32*.
- Elhunyt férfiak, Akadémián kívül állók, munkálkodásának és hatásának méltatása osztályülési tárgy 19.
- Elhunyt tagok arcképe fölött határozás a nagygyűlés második napján 33.
- végtisztelete és emlékezete 9—10.
- Elischer Gyula alapítványa 168.
- Elnök aláírja a tags. oklevelet 20*.
- az összes Akadémia élén áll 39*.
- bármely ülést soron kívül összehívhat 38*.
- egyiknek Budapesten kellaknia 43*.
- engedélyez előlegeket tisztviselőknél és szolgálknál 142.
- gátoltatása esetén másodelnök pótolja 41*.
- írja alá a főtitkár javára kiállított utalványokat 139.
- jegyzőkönyveket hitelesíti 7.
- nevezi ki a főtitkári hivatal vezetőjét 46*.
- nevezi ki a tisztviselőket és szolgálkat 51*.
- Elnök titkos szavazást rendel el három tag kíváratára 27.
- újra választható 40*.
- választása 40*.
- választása végett elegyes-ülés a nagygyűlés harmadik napján 36.
- zárt-ülést rendelhet 17.
- Elnöki megnyitó beszéd mint az ünnepélyes közülés tárgya 38.
- Elnöklés joga az egyes ülésekben 37*.
- Elnökök és titkárok értekezlete 147.
- Elnökség rendkívüli összes-ülést hívhat egybe 16.
- Előadó, bizottsági, teendői 44.
- Előadók ellenjegyzik az utalványokat 139.
- Előlegek írói tiszteletdíjakra 143.
- tisztviselőknél és szolgálknál 142.
- Emlékbeszédek elhunyt tagokról 10.
- Emlékbeszédekről gondoskodás zárt osztályülési tárgy 25.
- közülési tárgy 35*.
- összes-ülés tárgya 30*.
- tiszteletdíja 80.
- Építési bizottság 127.
- Épületek felett örökös a gondnok feladata 47*.
- Értekezések 60.
- bírálathoz alá adnak 21.
- felolvasásának ideje egy óra 21.
- kelleténél nagyobb számmal bejelentettek 20.
- kivonatát felolvasó köteles beadni 21.
- megbírálása 25.
- során megjelenő dolgozatok tiszteletdíjának megállapítása 82.
- több ülésben folytatólagos előadása 21.
- Értékpapírok őrzése 130.
- Érvényes határozat hozatalához megkívántató szavazók alapszabályok változtatásakor 56*.
- Érvényes határozatok hozatalához szükséges szavazatok száma az egyes ülésekben 33*.

- Eszmecserek osztályülések tárgyai 29*.
 Évenként nagygyűlés 38*.
 Évkönyv szerkesztése a főtitkár tiszte 44*.
- Fabrizzy-alapítvány 169.
 Február végéig tagajánlás benyújtása 11.
 Filozófiai bizottság 49.
 Fizetések és díjak 54*—55*.
 — eszközlése 136, 137.
 Fordíttatás mint cél 2*.
 Fordításban való közreboesátáshoz az Akadémia engedélye kérendő ki 76.
 Fordítások tulajdonjoga, a könyvkiadó-bizottságtól kiadott 76.
 Földhitelintézet 129—137.
 Földmentvény megadása 113.
 Főkönyvtárnok ellenjegyzí az utalványokat 139.
 — felügyel a Széchenyi-múzeumra 42.
 Főkönyvtárnoki tisztre ajánlás mint összes-ülési tárgy 14.
 Főtitkár aláírja a tagsági oklevelet 20*.
 — értesíti a megválasztott tagokat megválasztásukról 11.
 — évdíjat kap 52*.
 — helyettese az osztálytitkárok valamelyike 44*.
 — mint szervezet része 12*.
 — összes kiadványokat kapja 86.
 — teendői 44*, 7.
 — választása 45*.
 — választása elegyes-ülésen a nagygyűlés harmadik napján 36.
 — vezeti az igazgató-tanács jegyzőkönyvét 125.
 Főtitkári jelentés mint az ünnepélyes közülés tárgya 38.
 — hivatal 138—144.
 — hivatal tisztviselőinek kötelesegteljesítésére a főtitkár felügyel 7.
 Főtitkári Hivatal vezetője utalványozási könyvet vezet 138.
 — kinevezése 46*.
 Frakói Vilmos alapítványa 170.
- Gazdasági ügyek tárgyalása az igazgató-tanács feladata 11*.
 Goethe-gyűjtemény 168.
 Gondnok 156—163.
 — ellenjegyzí az utalványokat 139.
 — anyagi határozatok végrehajtója, őrködik az épület fölött 47*.
 — évdíjat kap 52*.
 — igazgató-tanács utasítása szerint jár el 26*.
 — igazgató-tanács választja 25*.
 Gyászlobogó kítűzése 9.
- Hadtörténeti bizottság 51.
 Hagyományok elfogadása 112.
 Határozatképesség az egyes ülésekben 33*.
 Hatóságok részéről előterjesztett ügyek elintézése, mint összes-ülési tárgy 14.
 Havonként osztályülések 38*.
 Helyesírás, Akadémiáé 8.
 — az Akadémiáé, használandó minden kiadványban 73.
 — az Értekezésekben 62.
 Hitelesítő a jegyzőkönyveknek 7.
 Hivatalos órák 7.
 Hivatkozás az összes-ülésre 24.
- Ideiglenes bizottságok 34*.
 Igazgató tag 23*, 35.
 — mely ülésekben van szavazatuk és székük 24*.
 — választása 23*.
 — választása, akad. tagoké 35.
 — választása, nem akad. tagoké 121.
 Igazg.-tanács hatásköre 23*—28*.
 — mint szervezet része 12*.
 — részéről előterjesztett ügyek elintézése mint összes-ülési tárgy 14.
 — ügyrendje 111. s köv.
 — ülésében indítvány tehető alapszabályok módosítására 56*.
 Igazgatósági ügyek összes-ülési tárgy 30*.
 — ülések határozatképessége 33*.
 Imprimatur joga a főtitkáré 144.
 Indítvány az Értesítő számára írásban adandó be 22.

Indítvány megvitatása összes-ülési tárgy 14.

— osztályülések tárgyai 29*.

— összes Akadémiát illetők, összes-ülés tárgyai 30*.

— tárgysorozatba fölveendő 22.

Indítványok végett ideiglenes bizottságok 34*.

Indítványozók mindenkor tagjai az indítvány tárgyalására kiküldött bizottságnak 14.

Irodalomtörténeti bizottság feladatai 47.

— okiratokat illető szabályok 105—110.

Irományok, saját használatra s nem kiadásra szerkesztettek, kiadása 77.

Január 1-ig kell jelentkezni az Akad. Értesítőért 59.

Jegyzőkönyvek elkészítése három nap alatt 7.

— igazgatósági, hitelesítése 125.

— igazgató-tanács állandó bizottságaié 128.

— osztálytitkárok vezetik 48*.

— zárt osztályüléseké 8.

Jeligés levelek felbontása a nagygyűlés második napján 33.

Jelentés a bizottságok évi működéséről 44.

— az évi munkásságról közülni tárgy 35*.

— évi, készítése a főtitkár tiszte 44*.

— osztályülések tárgyai 29*.

Jogtudományi bizottság 43.

Július—szeptember hóban az Akadémia szünetel 57*.

Jutalmak kihirdetése közülni tárgy 35*.

— odaítélése nagygyűlési tárgy 31*.

— odaítélése összes-ülési tárgy 30*.

Jutalomkérdések kihirdetése közülni tárgy 35*.

— kitűzése nagygyűlési tárgy 31*.

— kitűzése összes-ülési tárgy 30*.

Jutalomügyi előkészületek osztály-ülések tárgyai 29*.

Kazinczy-alap 171.

Kazinczy-bizottság feladata 47.

Kazinczy Gábor és neje, Várady-Szabó Anna alapítványa 172.

Keleti bizottság 43.

Képzőművészeti bizottság 43.

Kézirat tulajdonjog 74—79.

— megbíráltatja a zárt-ülés 25.

— nyomdába csak a főtitkári hivatal útján mennek 144.

— nyomtatás végett beadottak kiadása 67—73.

Kiadványok díjtalan küldése 86.

— árusítása 85.

— szerkesztése az osztálytitkárok tiszte 48*.

Kiküldött tagok jelentése tudományos gyűlésekről mint összes-ülési tárgy 14.

Kónyi Manó-alapítvány 173.

Kormány kérésére véleményadás tud. kérdésekben 10*.

Kornfeld Zsigmond br.-alapítvány 174.

Költségvetés 145.

— bizottságoké 44.

— fölterjesztése az igazgató-tanácshoz, mint összes-ülési tárgy 14.

— javaslatba hozatala zárt osztály-ülési tárgy 25.

— megállapítása az igazgató-tanácsban 27*, 114.

Könyvkiadások végett állandó bizottságok 34*.

Könyvkiadásokra ügyelet főtitkár tiszte 44*.

Könyvkiadó bizottság feladata 57.

— tagjai 45.

Könyvkiadóhivatal 85—86.

Könyvküldemények bejelentése összes-ülésen 14.

Könyvtári bizottság ajánlata alapján nevezi ki az elnökség az alkönyvtárnokokat és könyvtári tisztviselőket 50*.

— bizottság feladata 58.

— bizottság tagjai 45.

— szabályok 87—110.

Kőrösi Csoma Sándor emlékeztére tartandó felolvasás 166.

- Közlések osztályülések tárgyai 29*.
 Közlés 38—40.
 — programjának bemutatása a nagygyűlés második napján 33.
 — tárgyai 35*.
 Közlésben igazgató tagoknak szé-
 kők van 24*.
 Közlési előadók tiszteletdíja 40.
 — tárgyak fordításban közzétehe-
 tők 76.
 Különlenyomatok rendelkezésre szer-
 zőknek joguk van 84.
 Külső-tagok 17*.
 — mely kiadványokat kapják 86.
 — oklevele 20*.
 Lakások az Akad. épületében 53*.
 Latin szöveg levelezésekben 7.
 Lemásolása a jutalmat nem nyert
 pályamunkáknak 78.
 Levelezés, főtítkár vezeti 7, 44*.
 — külföldi intézetekkel és tudó-
 sokkal 7.
 — osztálybeli, osztálytitkárok
 tiszte 48*.
 Levelező tagok 16*.
 — sorából választják előadójukat
 az állandó bizottságok 44.
 — száma az egyes osztályokban
 22*.
 — szavazatjoga zárt osztályülése-
 ken 27.
 — ügyrendszerű kötelességei 4.
 Levéltár őrzése a főtítkár tiszte 44*.
 Magyar Általános Köszénbánya
 Részvénytársulat Berzeviczy Al-
 bert alapítványa 184.
 Marcibányi-mellékjutalom 164.
 Másodelnök feladata 41*.
 — mint szervezet része 12.
 — választása 42*.
 — választása végett elegyes-ülés a
 nagygyűlés harmadik napján
 36.
 Matematikai és Természettudomá-
 nyi Értesítő tartalma 65.
 Matematikai és természettudomá-
 nyi bizottság feladata 55.
 Meghívók elegyes-ülésre egy hó-
 nappal előbb küldendőik szét 36.
 Meghívók igazgató tanácsai 124.
 — küldetnek a tagoknak ülé-
 sekre 13.
 — nagygyűlési 30.
 — rendkívüli összes-ülésekre 16.
 — zárt osztályülési meghívókon
 fontosabb tárgy kiteendő 26.
 Meghívott tagok, bizottsági 34*, 44.
 Munkák megvizsgálására ideiglenes
 bizottságok 34*.
 — nagy figyelmet érdemlők ismer-
 tetése osztályülési tárgy 19.
 — nyomtatásban megjelentek, se-
 gélyben nem részesülnek 72.
 — segélyezése 7*.
 Munkálatok, megbízásból végzet-
 tek, díjaztatnak 55*.
 Munkálkodás eredményeinek
 nyomtatásban közzététele 9*.
 Munkásság élesztése és irányzása
 jutalomtételek által 5*.
 — tervrajza, bizottságoké 44.
 Mutatványok sajtó alá adandó
 munkákból nem adhatók az
 Értekezésekben 64.
 Művek fordíttatása mint cél 2*.
 Művészet emlékcinek fölkeresése
 mint cél 3*.
 Nagygyűlés 29—35.
 — évenként 38*.
 — határozatképessége 33*.
 — igazgatótagoknak székük van
 24*.
 — osztálytitkárokat választ 49*.
 — tagválasztás 11.
 — tárgyai 31*.
 — titkos szavazással, kétharmad
 szótöbbséggel választ minden
 tagot 19*.
 Nagygyűlési zárt-ülés 28.
 — zárt-ülés tárgyai 32.
 Nagyjutalom és Marcibányi-mel-
 lék-jutalom 164.
 Nem-akadémikusok értekezéseinek
 felolvasása 21.
 Nem-tag által felolvasásra benyuj-
 tott értekezés megvizsgálása 25.
 — személyes felolvasására aján-
 latot az összes-ülésnek a zárt
 osztályülés tesz 25.

Nem-tag részére személyes felolvasási engedély mint összes-ülési tárgy 14.

Nemzetgazdasági bizottság feladata 53.

Néptudományi bizottság 54.

Novemberi összes-ülésen az üléssor megállapítása 14.

Nyelvművelő bizottság 43.

Nyelvtud.bizotts. működési köre 46.

Nyilvános ülések 36*.

Nyomási engedély joga a főtítkáré 144.

Nyomdába adandó kéziratok a főtítkári hivatal útján 144.

Nyomtatásban már megjelent munkák nem segélyeztetnek 72.

Oklevél elnök s főtítkár aláírásával 20*.

Oklevelek Értekezésekben nem adhatók 64.

Októberi összes-ülés a szünet alatt beérkezett tárgyak bejelentése végett 15.

Olvasóterem szabályai 87—96.

Osztály ajánlata alapján tagválasztás 19*.

— előadói a titkárok 48*.

— kiadásaira és költségvetésére az osztálytitkár ügyel 8.

— költségvetése iránti javaslatétel osztályülés tárgya 29*.

Osztályelnök háromévenként választandó 28.

— mint szervezet része 12*.

— nevez ki osztálytitkár-helyettest 49*.

— tisztet zárt osztályülés tölti be ideiglenesen 25.

— választása 37*.

Osztályelnökök és titkárok bizottsága állapítja meg az ünnepélyes közülés tárgyait 39.

— összes kiadványokat kapják 86.

Osztályi ügyek tárgyalása s eldöntése összes-ülési tárgy 30*.

Osztályok 1., 21*., 22*.

— és bizottságok jelentése és jövő évi munkaterve 145.

— hány tiszteleti, rendes és levelező tagja lehet 22*.

Osztályok szellemi ügyek intézői 11*.

— részéről előterjesztett ügyek elintézése mint összes-ülési tárgy 14.

— száma három 21*.

Osztályokba tagok választása

nagygyűlési tárgy 31*.

Osztálytitkárok ellenjegyzik az utalványokat 139.

— előjegyzik a tagok bejelentett előadását 20.

— évdíjat kapnak 52*.

— helyettese 49*.

— helyettesítik szünet alatt a főtítkárt 7.

— hívják egybe a zárt osztály-üléseket 26.

— indítványokat felvesznek a tárgysorozatra 22.

— intézkednek a kelleténél nagyobb számmal bejelentett előadásokra nézve 20.

— kijelölésük nagygyűlési zárt-ülésen 32.

— kijelölésük üresedés esetén 28.

— mint szervezet része 12*.

— összes kiadványokat kapják 86.

— tisztet zárt osztályülés tölti be ideiglenesen 25.

— ügyrendszerü teendői 8.

— választása nagygyűlési tárgy 31*.

Osztályülések határozatképessége 33*.

— havonként 38*.

— jegyzőkönyvének elkészítése 8.

— kívánatos, hogy bennök a főtítkár résztvegyen 7.

— minden hétfőn 13.

— nyilvánosak 19—24.

— tárgyai 29*.

Önéletrajzi följegyzések beküldése 6.

Összes Akadémia ülése nagygyűlés harmadik napján 34.

— Akadémia ülésének tárgyai a nagygyűlés második napján 33.

— ülés 14—18.

— ülés állapítja meg az elnökség javaslatára a nagygyűlés napjait 29.

- Összes-ülés havonként 38*.
 — ülés minden hónap utolsó hét-főjén 13.
 — választja meg a bizottsági meghívott tagokat 44.
 Összes-ülések határozatképessége 33*.
 rendkívüli 15.
 — összes-ülésekben igazgató tagok-Önek székök van 24*.
- Palota és bérház feletti jogok gyakorlása 116.
 Pályairatok megvizsgálására ideiglenes bizottságok 34*.
 Pályakérdések bejelentése a nagygyűlés második napján 33.
 — formulázása nagygyűl. zárt ülésen 32.
 — formulázása zárt osztályülésen 25.
 Pályamunkák bemutatása az okt. összes-ülésen 15.
 — bírálatának bemutatása nagygyűlés zártülésén 32.
 — jelentések elkészítéséről osztálytitkárok gondoskodnak 8.
 — jeligés leveleinek felbontása, illetőleg elégetése 33.
 — megbírálására zárt osztályülés bizottságot küld ki 25.
 Pályázati ügyek elintézése mint összes-ülési tárgy 14.
 Pályázatok eldöntése a nagygyűlés második napján 33.
 Pesti Magyar Kereskedelmi Bank Gróf Széchenyi István alapítványa 175.
 Pénzintézetet, mely a bevételeket és kiadásokat kezeli, igazgatótanács választja meg 25*.
 Pénztári kezelés 131.
 Pénztárvizsgálat 113.
 Pénzügyek intézése 111.
 — intézése az igazgató-tanács feladata 27*.
 Pénzügyi és építési bizottság 127.
 — bizottság előirányzatot készít 146.
 Plagium egyszerűen mellőztetik 69.
- Remekírók fordíttatása 2*.
 Rendes tagok évi fizetése 54*.
 — joga ülésekben 15*.
 — kik közül választandók 15*.
 — kötelessége 15*.
 — sorából választandó a főtitkár 45*.
 — soraiból választandó osztálytitkár 49*.
 — sorából választják elnöküket, illetőleg előadójukat az állandó bizottságok 44.
 — száma az egyes osztályokban 22*.
 — szavazatjoga zárt osztályülésen 27.
 — szavazattal bírnak összes-ülésen 18.
 — ügyrendszerű kötelességei 4.
 Római magyar történeti intézet 170.
- Sámuel—Kölber-alapítvány 176.
 Segély nyomtatásban már megjelent munkáknak nem adatik 72.
 Segélyben részesülő munkák 70.
 Segélypénz kitűnő tudósoknak 8*.
 Segítése tud. vizsgálatoknak, kísérleteknek és fölfedezéseknek 2*.
 Serbán János-alapítvány 177.
 Szakközönlönyök részére kiadványok 86.
 Számadások megvizsgálása 135.
 — megvizsgálása az igazgatótanács feladata 27*.
 Számadások megvizsgálására ideiglenes bizottságok 34*.
 Számlák kifizetése 8.
 Szavazatok egyenlőségének esete 33*.
 Szavazati joggal minden tag csak a saját osztálya üléseiben bír 23.
 — jog zárt osztályüléseken 27.
 Széchenyi-alapítvány. Lásd a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank Gróf Széchenyi István alapítványa alatt!
 — bizottság 43.
 — múzeum 42.
 — ünnep 41.
 Széköfoglalás kötelező a rendes és levelező-tagokra 20*.

- Székfoglaló egy év alatt tartandó 20*.
- Szellemi ügyek intézése ülésekben 11*.
- Személyes felolvasási engedély nem-tagok részére mint összes-ülési tárgy 14.
- Szemle a tudományszakok haladásáról 25.
- Szépirodalmi előadások mint az ünnepélyes közülés tárgyai 38.
- művek bemutatása osztály-ülésen 19.
- Szépművészetek haladását tárgyzó közlemények osztály-ületek tárgyai 19.
- Szerkesztés, osztálykiadványoké 8.
- Szerkesztők ellenjegyzik az utalványokat 139.
- ellenőrzési joga 63.
- Szerző szabadon rendelkezik előadott munkájával 21.
- tiszteletpéldányai 84.
- Szervezet 12*.
- Szolgák (altisztek) fizetése, nyugdíja és végkielégítése 120.
- kinevezése 51*.
- lakásai 119.
- Szolgaszemélyzet mint szervezet része 12*.
- Szótári bizottság feladata 56.
- Szótöbbség, egyszerű, elnökválasztásnál 40*.
- főtítkárválasztásnál 45*.
- osztálytitkár-választásnál 49*.
- Születési adatok beküldése 5.
- Szünet 57*.
- főtítkáré 7.
- Tag, joga van előadását az osztálytitkárral előjegyeztetni 20.
- kit ajánlhat tagul 11.
- Tagajánlás 11.
- Tagajánlások bemutatása a nagygyűlés második napján 33.
- Tagok 13*—20*, 2—6.
- áthelyezése egyik osztályból a másikba a nagygyűlés második napján 33.
- elhunytak, végtisztelete és emlékezete 9—10.
- Tagok felett szavazás nagygyűlési zárt-ülésen 32.
- mely kiadványokat és mily módok mellett kapnak 86.
- mint szervezet része 12*.
- munkálatai és dolgozatai díjaztatnak 55*.
- osztályba vannak sorozva 18*.
- Tagok sorrendje tagválasztás alkalmával 11.
- száma az egyes osztályokban 22*.
- szegénységben elhunytak, eltemetéséről gondoskodás 9.
- születésükre vonatkozó adatokat közlik 5.
- tudományos dolgozataik jegyzékét évenként beküldeni tartoznak 5.
- választása nagygyűlési tárgy 31*.
- zárt ülésekben csak az illető osztály tagjai vehetnek részt 27.
- Tagválasztás 11.
- kétharmad szótöbbséggel 19*.
- Tagválasztási előkészületek osztályülések tárgyai 29*.
- Találmányok bemutatása osztály-ülés tárgya 19.
- Tanácskozó szavazattal minden tag bármely osztály ülésében résztvehet 23.
- Társulatok részére akad. kiadványok 86.
- részéről előterjesztett ügyek elintézése mint összes-ülési tárgy 14.
- Temetésen tagok részvétele 9.
- Tiszteletdíj, közületi előadásoké 40.
- megállapítása az osztályok és bizottságok joga 83.
- Tiszteletdíjak 80—84.
- Tiszteleti tagok joga ülésekben 14*.
- kik közül választatnak 14*.
- oklevele 20*.
- sorából választják elnöküket a megalakult bizottságok 44.
- száma az egyes osztályokban 22*.
- szavazattal bírnak összes-ülésen 18.
- szavazatjoga zárt osztályüléseken 27.

- Tiszteleti tagok ügyrendszerű kötelességei 3.
 Tiszteletpéldányok szerzőknek 84.
 Tiszti személynzet mint szervezet része 12*.
 Tisztviselők 39*—51*.
 — fizetése, nyugdíja és végkielégítése 120.
 — lakása az Akadémia épületében 119.
 — választása összes-ülési tárgy 50*.
 Titkárok 7—8.
 Titkos szavazás arckép elhelyezése tárgyában 10.
 — elnökválasztásnál 40*.
 — elrendelése összes-ülésen 18.
 — főtitkárválasztásnál 45*.
 — három tag kívánatára zárt osztályüléseken 27.
 — igazg. tagok választásánál 121.
 — osztálytitkárválasztásnál 49*.
 — tagválasztás alkalmával 19*.
 Történelmi bizottság feladata 50.
 Történet, emlékeinek fölkeresése 3*.
 Törvényhozás kérésére véleményadás tud. kérdésekben 10*.
 Tudomány gyarapodására szolgáló emlékek ismertetése 3*.
 Ungváry László alapítványa 178.
 Utalványok aláírása 139.
 — ellenjegyzése 8.
 Utalványozás a főtitkár tiszte 7.
 — megtagadása 141.
 Utalványozási könyv a főtitkári hivatalban 138.
 Ügyész évdíjat kap 52*.
 — feladatai 150—155.
 — igazgató-tanács utasítása szerint jár el 26*.
 — jelentései és utasítása 115.
 — választása 121.
 Ügyrend módosítása összes-ülésen
 Ülések 12—13, 29*—38*. [14.
 — igazgató-tanács 121.
 — tárgyai 29*—38*.
 — tárgysora hírlapokban közzétételük 8.
 Üléssor megállapítása a nov. összes-ülésen 14.
 Ünnepeles közülés programjának bemutatása a nagygyűlés második napján 33.
 — tárgyai 35*.
 Vagyon állásáról igazgató-tanács évi jelentése 25*.
 — fölött az igazgató-tanács örökös 25*.
 — kezelése 111.
 Vagyon-mérleg 134.
 Vagyoni állásról évi jelentés 123.
 Választások a nagygyűlés harmadik napján 34.
 — kihirdetése közlési tárgy 35*.
 Vállalatok tárgyalása osztályülések tárgyai 29*.
 Végzések érvényéhez hány szavazat szükséges az egyes ülésekben 33*.
 Véleményadás tudományos kérdésekben 10*.
 Veszteség- és nyereségszámla 134.
 Vojnits-alapítvány 179.
 — pályázatról szóló jelentés felolvasása összes-ülési tárgy 14.
 Weiss Fülöp-alapítvány 181.
 Wellisch Alfréd alapítványa 180.
 Br. Wodianer Albert alapítványa 182.
 Zárt osztályülések 25—28.
 — egybehívása 8.
 — clé terjesztendő a szerző és bírálók nézeteltérése 63.
 — közérdekű határozatainak bejelentése osztályülési tárgy 19.
 — intézkedik a nagyobb számban bejelentett előadásokra nézve 20.
 — helybenhagyásával olvashatnak fel nem-akadémikusok 21.
 Zárt összes-ülés a költségvetés tárgyalására 148.
 Zárt-üléssé átalakítása osztály- és összes-ülésnek 36*.
 Zárt-ülések az elnök rendeletére 17.

TARTALOMMUTATÓ.

ALAPSZABÁLYOK.

	Oldal
I. Cél és eszközök	3
II. Szervezet	4
III. Tagok	4
(V. §.: Ügyrend. II., IV., V.)	
IV. Osztályok	6
(Ügyrend. I.)	
V. Igazgatótanács	6
(Ügyrend. XXXVII.)	
VI. Ülések	7
(Ügyrend. VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII.)	
VII. Tisztviselők	9
(Főtitkár: Ügyrend III. és XL., osztálytitkárok: III., a főtitkári hivatal vezetője: XL., ügyész: XLII., gondnok: XLIII.)	
VIII. Fizetések és díjak	11
IX. Alapszabályok módosítása	12
X. Szünet	13

ÜGYREND.

I. Osztályok	15
II. Tagok	15
III. Titkárok	16
IV. Elhunyt tagok végtisztelete és emlékezte....	19
V. Tagválasztás	20
VI. Akadémiai ülések	21
VII. Összes-ülés	21
VIII. Nyilvános osztályülések	23
IX. Zárt osztályülések	25
X. Nagygyűlés	27
XI. Elegyes-ülés	28
XII. Közülés.....	29
XIII. Széchenyi-ünnep	29
XIV. Állandó bizottságok	30
XV. Nyelvtudományi bizottság	32
XVI. Irodalomtörténeti bizottság	33

	Oldal
XVII. Classica-philologiai bizottság	33
XVIII. Filozófiai bizottság	34
XIX. Történelmi bizottság	35
XX. Hadtörténeti bizottság	37
XXI. Archeológiai bizottság	37
XXII. Nemzetgazdasági bizottság	38
XXIII. Néptudományi bizottság	39
XXIV. Matematikai és természettudományi bi- zottság	39
XXV. Szótári bizottság	40
XXVI. Könyvkiadó bizottság	41
XXVII. Könyvtári bizottság	42
XXVIII. Akadémiai Értesítő	42
XXIX. Akadémiai Értekezések	43
XXX. Matematikai és Természettudományi Ér- tesítő	44
XXXI. Akadémiai Almanach	46
XXXII. Nyomtatás végett beadott kéziratok ki- adása	46
XXXIII. Kézirat-tulajdonjog	47
XXXIV. Tiszteletdíjak	48
XXXV. Könyvkiadóhivatal	49
XXXVI. Könyvtári szabályok	50
I. Az olvasóterem szabályai	50
II. A könyvek kikölcsönzését illető sza- bályok	52
III. Irodalomtörténeti kéziratokat illető szabályok	53

AZ IGAZGATÓ-TANÁCS ÜGYRENDJE.

XXXVII. A) Általános szabályok	55
XXXVIII. B) Állandó bizottságok	57
XXXIX. Magyar Földhitelintézet	58
XL. Főtitkári hivatal	59
XLI. Költségvetés	61
XLII. Az ügyész feladatai	62
XLIII. Gondnok	67
XLIV. ALAPÍTVÁNYOK, JUTALMAK	69

